

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Marek Janata

**Právní úprava ostrovů a umělých ostrovů
z hlediska mezinárodního mořského práva**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jan Ondřej, CSc., DSc.

Katedra: Mezinárodního práva veřejného

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 06. 12. 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 196 973 znaků včetně mezer.

.....

Marek Janata

V Praze dne 06. 12. 2021

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval rodině a přátelům, kteří mě podporovali při tvorbě této diplomové práce.

Zvláštní poděkování patří vedoucímu mé diplomové práce, prof. JUDr. Janu Ondřejovi, CSc., DSc., za pomoc při její tvorbě a profesoru Knutu Einaru Skodvinovi z University v Bergenu, který mi během mého dvousemestrálního studijního pobytu v Bergenu poskytl mnoho cenných rad.

V Praze dne 06.12.2021

Obsah

Úvod.....	1
1. Historický vývoj úpravy ostrovů	2
1.1. Počátky kodifikace mořského práva.....	2
1.2. Haagská konference 1930.....	6
1.3. První a druhá konference OSN o mořském právu (UNCLOS I, UNCLOS II)	9
1.4. Třetí konference OSN o mořském právu (UNCLOS III)	12
2. Právní režim moře.....	22
2.1. Baseline a hranice mořských jurisdikcí	22
2.2. Vnitřní vody.....	24
2.3. Pobřežní moře.....	25
2.4. Přilehlá zóna	27
2.5. Výlučná ekonomická zóna.....	30
2.6. Kontinentální šelf	34
2.7. Mořské dno	38
2.8. Volné moře	41
2.8.1. Svobody na volném moři	42
2.9. Souostrovňové vody.....	45
3. Přirozené ostrovy	48
3.1. Definice ostrova.....	48
3.2. Kritéria přirozeného ostrova.....	50
3.2.1. Území	51
3.2.2. Přirozený vznik	52
3.2.3. Velikost	52
3.2.4. Obklopený vodou	53
3.2.5. Nad hladinou při přílivu	53
3.2.6. Obyvatelnost.....	54
3.2.7. Ekonomické využití.....	54
3.3. Zóny generované přirozenými ostrovy.....	55
3.3.1. Vnitřní vody – souostrovňové vody.....	55
3.3.2. Pobřežní moře	55
3.3.3. Přilehlá zóna	56
3.3.4. Výlučná ekonomická zóna	56
3.3.5. Kontinentální šelf	58
4. Skály	59
5. Vynořující se vyvýšeniny	62

6. Umělé ostrovy	63
6.1. Právní zakotvení umělých ostrovů v UNCLOS III	63
6.2. Typy umělých ostrovů	69
6.2.1. Mořská města	69
6.2.2. Umělé ostrovy pro ekonomické využití	71
6.2.3. Umělé ostrovy sloužící pro komunikaci a dopravu.....	73
6.2.4. Umělé ostrovy sloužící pro vědecký výzkum a předpověď počasí.....	75
6.2.5. Umělé ostrovy pro rekreaci	75
6.2.6. Vojenská zařízení	75
6.3. Výstavba umělých ostrovů v mořských zónách	76
6.3.1. Vnitřní vody	76
6.3.2. Pobřežní moře	76
6.3.3. Přilehlá zóna	77
6.3.4. Výlučná ekonomická zóna a kontinentální šelf.....	77
6.3.5. Volné moře	78
6.4. Zařízení.....	80
6.5. Vědecká výzkumná zařízení a vybavení	80
6.6. Spor o Jihočínské moře.....	82
Závěr.....	85
Seznam zkratk	86
Seznam použitých zdrojů	87
Název diplomové práce v českém jazyce, abstrakt v českém jazyce a 3 klíčová slova v českém jazyce.....	101
Název diplomové práce v anglickém jazyce, abstrakt v anglickém jazyce a 3 klíčová slova v anglickém jazyce	103

Úvod

Cílem předkládané diplomové práce je analyzovat právní úpravu ostrovů a umělých ostrovů v mezinárodním právu spolu s historickým vývojem této právní regulace.

Pro pochopení současné právní úpravy regulující ostrovy v mezinárodním právu je nutné vysvětlit genezi tohoto fenoménu. Vývoji úpravy je věnována první kapitola. První úvahy nad regulací moře a ostrovů probíhaly již na počátku 20. století. Hlavními milníky kodifikace mořského práva byly Haagská konference a tři konference o mořském právu, jež vyústily ve vytvoření komplexní Úmluvy o mořském právu.

Druhá kapitola je zaměřena na mořské zóny, které slouží pro právní rozdělení mořského prostoru. Vydělení mořského prostoru je klíčové pro rozdělní výkonu státní suverenity.

Současná právní úprava klade sedm základních kritérií pro definici ostrova, která jsou hlouběji examinována ve třetí kapitole. Každému ze sedmi kritérií je věnována jedna subkapitola. V této části je nastíněna možnost přirozených ostrovů generovat mořské zóny.

Definice umělých ostrovů a jejich rozdělení dle jejich využití je začleněno do čtvrté části práce. Zde je dále upřesněna možnost státu vystavět umělé ostrovy v jednotlivých mořských zónách.

Závěrečné kapitoly se věnují přidruženým oblastem mořského práva, jako jsou skály a vynořující se vyvýšeniny, jež úzce souvisí s problematikou ostrovů a jsou klíčové pro interpretaci ustanovení upravujících ostrovy.

Toto téma jsem si zvolil pro jeho aktuálnost a malou probádanost. Je možné předpokládat, že v následujících dekádách bude probíhat intenzivní výstavba umělých ostrovů s ohledem na populační růst a klimatické změny.

Je třeba zmínit, že většina z možných využití umělých ostrovů je ve fázi příprav, pouze jednotky projektů byly již realizovány. Část literatury byla publikována před vznikem Úmluvy o mořském právu, a proto je možné tyto zdroje využít pouze jako zdroj názorových východisek dané doby, nikoli jako závaznou právní interpretaci.

1. Historický vývoj úpravy ostrovů

1.1. Počátky kodifikace mořského práva

Moře je již od nepaměti zdrojem obživy, prostředkem komunikace a dopravy napříč všemi kontinenty. Vývoj právní úpravy mořského práva reflektuje zájmy jednotlivých států mezinárodního společenství. V průběhu století prošlo významnou transformací mnoho oblastí mořského práva. Nejlépe to lze ilustrovat na výkonu válečných práv, která byla v 19. století přijímána jako legitimní, naproti tomu ve 20. století se již nejednalo o prostředek řešení konfliktů v souladu s právem.

Mezinárodní právo tvoří především státy, které vykonávají suverenitu nad vlastním územím. Toto území není jen pevnina a prostor pod ní, ale také vzdušný prostor a omezená část moře.¹ Od počátku byly hlavním motivem mořského práva dva protichůdné principy, a to svoboda na volném moři a výkon státní suverenity nad mořem ze strany pobřežního státu. Napětí mezi nimi trvalo po celá staletí a zrcadlilo politické a ekonomické zájmy v jednotlivých historických obdobích. Bylo-li moře pod nadvládou pouze několika málo velkých států, byl kladen důraz především na svobodu plavby a možnost svobodně přepravovat obchodní náklad. V obdobích, kdy se o moře dělily desítky menších států, byla již předmětem diskuze zejména otázka ochrany a zachování přírodních zdrojů.

Mořské právo začalo vznikat ve chvíli, kdy státy chtěly vykonávat suverenitu na moři a využívat jeho zdroje. Hnací silou vývoje mořského práva byla především politická, ekonomická a bezpečnostní motivace. Později byla předmětem zájmu věda, výzkum a ochrana životního prostředí. Vývoj technologií měl významný vliv na možnosti objevování a potenciální podmanění mořských oblastí. Nejednalo se pouze o technologie zabývající se vývojem lodí, námořní navigace, těžby, ale také konzervace mořských produktů. Rozšiřující výkon práv na moři postupem času vedl k přibývajícím střetům mezi státy.

První spory na moři jsou známy již z dob starého Egypta, kdy se Egypťané plavili po moři na papyrusových vorech. Středozevní moře bylo místem častých sporů především mezi Řeky

¹ MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část a poměr k jiným právním systémům*. 7. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 9788021095106. str. 16-21

a Peršany. První zmínka o nárokování si oceánu se objevuje již v období vlády anglického krále Edgarda Mírumilovného v 10. století.

Problematice mořského práva se poprvé začala věnovat pozornost až s rozvojem lodní dopravy. Během 15. století docházelo k četným námořním objevům ze strany Španělska a Portugalska. Státy začaly obsazovat dobytá území a častěji docházelo ke konfliktům na volném moři. Základním obyčejovým právem na volném moři bylo právo svobodné plavby. V roce 1493 došlo k rozdělení Atlantského oceánu bulou *Inter caetera* papeže Alexandra IV. mezi dva nejsilnější státy, Portugalsko a Španělsko. Tato dvě království si kladla nároky na většinu světových moří. Byla přímou reakcí na Kolumbovy objevy. Zeměpisná délka procházející Brazílií rozdělila moře do sféry vlivu těchto dvou států. Východní oblast patřila Portugalsku, západní Španělsku. Otázka papežské jurisdikce vyvstala v souvislosti s působností kanonického práva na příkazy, které souvisely s misijními výpravami. V praxi se ukázalo, že oba státy v rámci svých území zakazují vstup ostatním obchodním lodím, čímž *de facto* nad daným územím vykonávaly suverenitu. Postupným technologickým rozvojem se dominance přesunula na další námořní velmoci, především Velkou Británii a Nizozemí.²

Kořeny moderního mořského práva sahají hluboko do středověku, ale až počátkem 17. století vznikají základní pilíře mořského práva. Historický vývoj je možné ilustrovat na konfliktu dvou protichůdných názorových proudů v oblasti mořského práva konkrétně *mare clausum* a *mare liberum*.³

Doktrína *mare liberum* nizozemského právníka Huga Grotia byla založena na tvrzení, že není možné, aby si konkrétní stát kladl nároky na část moře, které má sloužit všem, především k výměně zboží a komunikaci. Žádný stát nemá právo jinému státu odepírat přístup k moři. Moře ve své neomezenosti není možné vlastnit a má sloužit všem státům bez rozdílu. Výjimku tvoří teritoriální vody pobřežního státu, k čemuž dospěl Grotius ve svém pozdějším díle *Právo války a míru*. Princip teritoriálních vod se zachoval až do současnosti s tím,

² COLOMBOS, C. John. *The International Law of the Sea*. 5. vydání. Londýn: Longmans. 1962. str. 45-53

³ ROTHWELL, D. R. *The law of the sea*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd. 2013. ISBN 9780857939074, str. 48-50

KOH, T. The origins of the 1982 convention on the law of the sea. *Malaya Law Review*. 1987, **29**(1), 1-17. Získáno 14.03.2021 z <http://www.jstor.org/stable/24865419>

že dnes se jedná o přesně vymezenou vzdálenost. Na počátku 17. století Grotius ve svém díle obhajuje právo Nizozemské východoindické společnosti plavit se a využívat obchodní trasy v Indickém moři. Španělsko a Portugalsko oponovalo výlučností na základě buly Inter caetera papeže Alexandra XI.⁴

Grotius odkazuje na teze římských právníků, kteří označují moře ve své právní systematice věcí jako *res nullius* (věc ničí). Moře je nizozemským autorem přirovnáváno ke vzduchu, jenž patří všem a není možné ho efektivně okupovat. To samé platí i pro moře. Byli to pouze nizozemští autoři, kteří v první polovině 17. století doktrínu *mare liberum* obhajovali.⁵

Mare clausum Angličana Johna Seldena bylo reakcí na Grotiovu teorii o volném moři. Dle této doktríny je moře nutné podřídít pobřežnímu státu, jenž může v dané oblasti vykonávat suverenitu a chránit svoje území před případnými útoky z moře. Selden zastává názor, že není možné zakázat svobodu plavby. To ale nebrání možnosti státu nárokovat právo vlastnit moře.⁶

Pobřežní stát může současně chránit i lokální rybolovné oblasti. V této době nebylo ekonomicky výhodné ani technologicky možné, aby se lodě plavily dlouhé vzdálenosti s cílem rybolovu. Selden shledával podobnost mezi zemským územím a mořem. Dle jeho argumentace je možné vidět podobnost v možnosti zabránění zemského povrchu ale i moře, a proto je možné vlastnictví moře, které vylučuje ostatní z jeho využívání.

Postupem času převládla teorie Huga Grotia.

⁴ ROTHWELL, D. R. *The Oxford handbook of the law of the sea*. Oxford: Oxford University Press. 2015. ISBN: 9780198715481. str. 3-7

⁵ GROTIUS, H., ARMITAGE, D., a WELWOOD, W. *The free sea*. Indianapolis: Liberty Fund. 2004. ISBN 9780865974319. str. 116

ANAND, R.P. *Origin and Development of the Law of the Sea: History of International Law Revisited*. Hague: Martinus Nijhoff, 1983. ISBN 9024726174. str. 81-84

VIEIRA M. B. Mare Liberum vs. Mare Clausum : Grotius, Freitas, and Selden's Debate on Dominion over the Seas. *Journal of the History of Ideas*. 2003, **64**(3), pp. 361-377. Získáno 10.07.2021 DOI: <https://doi.org/10.1353/jhi.2003.0043>

CHURCHILL, R., a LOWE, A. V. *The Law of the Sea*. 3. vydání. Manchester: Manchester University Press, 1999. ISBN 0719043816. str. 4-6

O'CONNELL, D. P., a SHEARER, I. A. *The International Law of the Sea: 2*. Oxford: Clarendon Press, 1984. ISBN 0198254695. str. 792-800

O'CONNELL, D. P. *The International Law of the Sea: Volume I*. Oxford: Oxford University Press. 1983. ISBN 9780198253464. str. 10-30

⁶ ANAND, R.P. *Origin and Development of the Law of the Sea: History of International Law Revisited*. Hague: Martinus Nijhoff, 1983. ISBN 9024726174. str. 105-107

Podobná debata týkající se výkonu státní suverenity probíhala v oblasti vzdušného prostoru. Na jedné straně zde byli zastánci svobody vzdušného prostoru. Protipólem jim byli zastánci státní suverenity nad vzdušným prostorem. Během dvou světových válek došlo k významnému technologickému pokroku v oblasti aviatiky. Státy se obávaly o bezpečnost svého území, a proto sílily tlaky směrem k omezení či zákazu svobodného přeletu, který je možný považovat za analogicky podobný k svobodě plavby na volném moři. Letadla se na rozdíl od lodí pohybují mnohem rychleji a nejsou limitována tvarem pobřeží.⁷

V období raného novověku se mořské právo se skládalo z dvou hlavních pravidel, dle kterých bylo moře rozděleno na dvě části, teritoriální moře a volné moře. První bylo pod kontrolou pobřežního státu, kdežto druhé bylo svobodné moře pro všechny státy bez rozdílu, s možností využít všechny svobody, jež moře nabízí.

Rostoucí počet konfliktů se stal hnací silou kodifikace mořského práva. V rané fázi vývoje mořského práva se jednalo zejména o články učenců, kteří reprezentovali nezastupitelnou roli ve vývoji mořského práva. Články učenců se vyznačovaly názorovou vyhraněností ve vztahu k zájmu určitého státu. Až do počátku 20. století tvořilo mezinárodní mořské právo především soubor obyčejů. K formování mořských pravidel docházelo především na základě interakcí států, kdy si jeden stát nárokoval výkon práva na určitém území a čekal, jak na to ostatní státy zareagují.

S rostoucím počtem států vyvstala idea kodifikace obyčejových pravidel. První mezinárodní konferencí byla Haagská konference v roce 1930. Proces kodifikace byl zakončen Úmluvou OSN o mořském právu v roce 1982, která je dodnes nejobsáhlejším dokumentem v této oblasti.⁸

⁷ HAANAPPEL, P. *The Law and Policy of Air Space and Outer Space: A Comparative Approach*. Hague: Kluwer Law International, 2003. ISBN 9789041121295. str. 3-5

⁸ ROTHWELL, D. R. *The Oxford handbook of the law of the sea*. Oxford: Oxford University Press. 2015. ISBN: 9780198715481. str. 1-5

ROTHWELL, D. R. *The law of the sea*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd. 2013. ISBN 9780857939074, str. 53-54

KOH, T. The origins of the 1982 convention on the law of the sea. *Malaya Law Review*. 1987, **29**(1), 1-17. Získáno 14.03.2021 z <http://www.jstor.org/stable/24865419>

TUERK, H. *Reflections on the Contemporary Law of the Sea*. vol. 71. Hague: Martinus Nijhoff. 2012. ISBN 9789004212572. str. 5-23

V dnešním mezinárodním mořském právu je možné nalézt pozůstatky obou principů. Přebývá doktrína *mare liberum* (Grotiov princip svobody volného moře, právo pokojného proplutí), na druhou stranu však platí suverenita pobřežního státu nad teritoriálními vodami.⁹

1.2. Haagská konference 1930

Na počátku 20. století bylo mořské právo stabilní a skládalo se především z pravidla tří námořních mílí od pobřežní státu. Takto vymezené území tvořilo teritoriální vody. Za touto linií se nacházelo volné moře. Jednalo se o formu obyčeje. V minulosti se objevilo mnoho pokusů kodifikovat obyčejová pravidla mezinárodního práva ze strany mezinárodních nevládních organizací. Jednou z nejvýznamnějších byla Asociace pro mezinárodní právo (International Law Association), která již od roku 1873 tvořila rezoluce a pořádala veřejné diskuze týkající se problematiky mořského práva, konkrétně teritoriálních vod, znečišťování moří, pirátství či těžby nerostných surovin z mořského dna.

Uzavřením Versailleské mírové smlouvy v roce 1919 došlo k vytvoření nové mezinárodní mezivládní organizace s názvem Společnost národů. O rok později v roce 1920 vešel v účinnost oficiální zakládací pakt Společnosti národů. V roce 1924 byla sestavena komise expertů s cílem vybrat vhodná témata na kodifikaci mezinárodního mořského práva. Mezi hlavní zvažovaná témata patřila problematika teritoriálních vod, objevování a těžba nerostných surovin a právní statut obchodních lodí. Činnost této komise se později transformovala v Haagskou konferenci.¹⁰

⁹ ANDERSON, D. *Modern Law of the Sea: Selected Essays*. Leiden: Martinus Nijhoff. 2008. ISBN 9789004158917. str. 4-7

ROTHWELL, D. R., a STEPHENS, T. *The International Law of the Sea*. 2. vydání. Oxford: Hart. 2016. ISBN 9781782256847. str. 1-6

Rothwell, D. R. *The law of the sea*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd. 2013. ISBN 9780857939074. str. 1-3

BROWN, E.D. *The international law of the sea: Vol. 1: Introductory manual*. Aldershot: Dartmouth, 1994. ISBN 1855213060. str. 7-9

¹⁰ ROTHWELL, D. R. *The Oxford handbook of the law of the sea*. Oxford: Oxford University Press. 2015. ISBN: 9780198715481. str. 6-10

Rothwell, D. R. *The law of the sea*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd. 2013. ISBN 9780857939074. str. 54-56

KOH, T. The origins of the 1982 convention on the law of the sea. *Malaya Law Review*. 1987, **29**(1), 1-17. Získáno 14.03.2021 z <http://www.jstor.org/stable/24865419>

Tato konference, která se konala od 13. března do 12. dubna 1930 pod záštitou Společnosti národů, byla prvním pokusem o kodifikaci mořského práva. Jejím cílem bylo vytvořit základní pravidla mořského práva. Program konference se týkal především státní příslušnosti, teritoriálních vod a odpovědnost států za škodu způsobenou na jejich území osobě nebo na cizím majetku. Problematika teritoriálních vod byla široce diskutována, protože státy měly zájem bránit porušování celních pravidel, ke kterým docházelo na hranici teritoriálních vod. Několik bezpečnostních konfliktů, urychlilo diskusi na toto téma. Nejvíce pozornosti bylo věnováno metodě stanovení hranice teritoriálních vod. První metoda byla tzv. metoda dostřelu děl. V praxi se měnila hranice teritoriálních vod s rozvojem palebného rozsahu děl. Tuto metodiku zastávala především Francie a státy ve Středozezemním moři. Skandinávské státy stanovily fixní vzdálenost čtyř námořních mil od pobřeží. Velká Británie a Spojené státy americké (dále jen Spojené státy) využívaly vzdálenosti tří námořních mil pro stanovení hranice teritoriálních vod. Nejednotné názory na vzdálenost hranice teritoriálních vod vedly k tomu, že na této konferenci nedošlo k dohodě týkající se stanovení pravidla pro určování teritoriálních vod. Došlo pouze k rozeslání návrhů kodifikace jednotlivých států s vírou, že někdy v budoucnu dojde ke shodě.

Problematika ostrovů byla na Haagské konferenci řešena Druhým podvýborem. Zde došlo k vymezení pojmu ostrova a ustanovení, že každý ostrov má své teritoriální vody. Přesná definice zněla: ostrov je část země obklopená vodou, která je vždy nad mořskou hladinou.¹¹ Tato definice nevyklučuje umělé ostrovy, protože se zde ještě neobjevuje požadavek na přirozený původ ostrova. Je možné tvrdit, že umělé ostrovy mohly mít svoje teritoriální vody. Velká Británie měla ještě další požadavek, týkající se efektivní okupace a využití ostrova. Tento požadavek nebyl akceptován.¹²

Další z návrhů se týkal možnosti definovat jasně rozdíl mezi umělými a přirozenými ostrovy. Během dlouhých diskuzí byl nalezen konsensus ve formě pozitivních a negativních atributů,

¹¹ SYMMONS, C. R. *The Maritime Zones of Islands in International Law*. Hague: Martinus Nijhoff, 1979. ISBN 9024721717, str. 10

¹² SYMONIDES J. The legal status of islands in the new law of the sea. *Revue de Droit International de Sciences Diplomatiques, Politiques et Sociales*, 1987, 65, 161-180. Získáno 25.03.2021 z <https://www.taylorfrancis.com/chapters/janusz-symonides-1987-legal-status-islands-new-law-sea-revue-de-droit-international-de-sciences-diplomatiques-politiques-et-sociales-geneva-65-pp-161-80-hugo-caminos/10.4324/9781315091952-14>. str. 163

jež musí ostrov splňovat. Usnesením bylo přijato, že se vždy musí jednat o skutečné části území, nikoliv, jen o plovoucí struktury a bóje. Vystala otázka, zda majáky a podobné struktury mají mít teritoriální moře. V tento moment došlo de facto k první diskusi nad tématem teritoriálních vod pro umělé ostrovy. Na konferenci se řešila také otázka vynořujících se vyvýšenin. Nakonec, pro nejednotné názory, nebyla tato problematika zahrnuta do definice.¹³

Je třeba říct, že přestože nedošlo k jasné formulaci pravidel mořského práva v oblasti demarkace teritoriálních vod, měla tato konference velký vliv na principy volné plavby, suverenity nad teritoriálními vodami, a především práva pokojného proplutí. Tyto principy byly na Haagské konferenci obecně uznány.

Během světové hospodářské krize a druhé světové války nedošlo k výraznějšímu posunu ve vyjednávání ohledně podoby mořského práva. V září roku 1945 se prezident Spojených států Harry S. Truman chopil iniciativy a vydal tzv. Trumanovy proklamace. Jedna se týkala kontinentálního šelfu a druhá rybolovu. Proklamací týkající se kontinentálního šelfu se Spojené státy jednostranně domáhaly přírodních zdrojů v oblasti kontinentálního šelfu mořského dna. Jedná se tak vůbec o první nárok státu, jež se domáhá přírodních zdrojů za hranicí teritoriálních vod. Toto se stalo impulzem pro další státy, jež se začaly domáhat rozšíření svých vod v oblasti kontinentálního šelfu. Tímto krokem se nejen zvýraznila křehkost obyčejových práv v oblasti svobod volného moře, ale také nutnost vytvořit závaznou regulaci na úrovni mezinárodních smluv přesně vymezující jednotlivé mořské zóny.¹⁴

¹³ League of nations acts of the conference for the codification of international law vol. I plenary meetings. Získáno 08.09.2020 z https://biblio-archive.unog.ch/Dateien/CouncilMSD/C-351-M-145-1930-V_EN.pdf

¹⁴ COLOMBOS, C. John. *The International Law of the Sea*. 5. vydání. Londýn: Longmans. 1962. str 20-22
ANDERSON, D. *Modern Law of the Sea: Selected Essays*. Leiden: Martinus Nijhoff. 2008. ISBN 9789004158917. str. 6-8

ROTHWELL, D. R., a STEPHENS, T. *The International Law of the Sea*. 2. vydání. Oxford: Hart. 2016. ISBN 9781782256847. str. 1-6

ANAND, R.P. *Origin and Development of the Law of the Sea: History of International Law Revisited*. Hague: Martinus Nijhoff. 1983. ISBN 9024726174. str. 159-172

TANAKA, Y. *The International Law of the Sea*. 2. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. ISBN 9781107439672. str. 20–21

CHURCHILL, R., a LOWE, A. V. *The Law of the Sea*. 3. vydání. Manchester: Manchester University Press, 1999. ISBN 0719043816. str. 10-15

ROTHWELL, D. R. *The Oxford handbook of the law of the sea*. Oxford: Oxford University Press. 2015. ISBN: 9780198715481. str. 8-12

V roce 1945 byla Společnost národů nahrazena Organizací spojených národů a byla zřízena Komise pro mezinárodní právo (International Law Commission). Tato komise začala pracovat na rozvoji právní regulace v oblasti mořského práva. Nejprve se zaměřila na vytvoření dohody upravující režim volného moře a teritoriálních vod. Cílem kodifikace bylo zabránit dalším jednostranným aktům, jako tomu ze strany Spojených států. Během 50. let 20. století význam mořského práva rostl. Komise shromažďovala mnoho připomínek ze stran států ale i právních teoretiků. Během roku 1956 došlo k vytvoření prvního návrhu článků upravujících mořské právo se zaměřením především na problematiku teritoriálních vod a volného moře. Tyto návrhy, spolu s Haagskou konferencí tvořily základní prameny pro první ženevskou konferenci, která se konala v roce 1958.¹⁵

1.3. První a druhá konference OSN o mořském právu (UNCLOS I, UNCLOS II)

Mezi Haagskou konferencí a První konferencí OSN o mořském právu, se na poli mořského práva odehrálo několik významných skutečností. Začala se diskutovat problematika kontinentálního šelfu a také sílily tlaky na rozšíření oblasti pobřežního moře. V této době vzniklo, především díky dekolonizaci, velké množství nových států. Tyto nově vzniklé státy si začaly nárokovat části moře.¹⁶

Snaha o sjednocení a kodifikaci obyčejových pravidel, včetně zvyšující se poptávky po nerostných surovinách, vyústila v konferenci, která se konala v Ženevě v únoru roku 1958. Jednalo se o největší poválečnou konferenci. Objevila se zde zajímavá myšlenka, jež si kladla za cíl, rozdělit širokou materii mořského práva na jednotlivá témata, která budou projednávána na jednáních jednotlivých komisí. Jednotlivé státy se mohou účastnit pouze těch

ROTHWELL, D. R. *The law of the sea*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd. 2013. ISBN 9780857939074, str. 20-23, 57

KOH, T. The origins of the 1982 convention on the law of the sea. *Malaya Law Review*. 1987, 29(1), 1-17. Získáno 14.03.2021 z <http://www.jstor.org/stable/24865419>

¹⁵ ROTHWELL, D. R., a STEPHENS, T. *The International Law of the Sea*. 2. vydání. Oxford: Hart. 2016. ISBN 9781782256847. str. 4-7

ROTHWELL, D. R. *The Oxford handbook of the law of the sea*. Oxford: Oxford University Press. 2015. ISBN: 9780198715481. str. 12-15

¹⁶ O'CONNELL, D. P. *International Law: I*. 2. vydání, Londýn: Stevens, 1970. ISBN 0420428909. str. 459

témat, která je zajímavá. Zde došlo k vytvoření čtyř základních úmluv upravujících mořské právo.

Jednalo se o tyto úmluvy:

- Úmluva o teritoriálních vodách a přilehlé zóně;
- Úmluva o volném moři;
- Úmluva upravující rybolov a zachování živých zdrojů na volném moři a
- Úmluva o kontinentálních šelfu.

Je třeba zmínit, že ač se může zdát, že se jedná o tzv. package deal, ne všechny státy jsou signatáři všech čtyř úmluv. Pro státy, jež tato pravidla nepodepsaly, jsou pravidla závazná pouze ve formě mezinárodního obyčeje.

Tyto úmluvy vydělují oceán do tří základních kategorií, a to:

- vnitřní vody;
- teritoriální vody a
- volné moře.

Dle těchto úmluv může stát vykonávat svoji suverenitu pouze v oblasti vnitřních a teritoriálních vod. Volné moře patří všem bez rozdílu.

Úmluva o teritoriálních vodách a přilehlé zóně obsahovala především zažitá obyčejová pravidla. Současně však také definovala pojmy, které nebyly v obyčejovém systému jasně vymezeny. V článku 10 této úmluvy je definován ostrov jako přirozeně vzniklé území obklopené vodou, které je nad hladinou moře při přílivu. Rozdíl v definici ostrova v porovnání s Haagskou konferencí je především v podmínce, „aby ostrov vznikl přirozeně“, čímž dochází k vyloučení umělých ostrovů z této množiny. Tato změna proběhla na základě návrhu Spojených států. Úmluva také zakotvuje povinnost udržovat struktury v dobrém stavu, popřípadě odstranit ty nefunkční a opuštěné.¹⁷

¹⁷ SYMMONS, C. R. *The Maritime Zones of Islands in International Law*. Hague: Martinus Nijhoff, 1979. ISBN 9024721717, str. 11

Úmluva o pobřežním moři a přilehlé zóně, 1958. Získáno 09.09.2020 z https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/8_1_1958_territorial_sea.pdf

LUMB, R. D. *The Law of the Sea and Australian off-Shore Areas*. 2. vydání, University of Queensland Press. 1978. ISBN 0702211478. str 10-14

Úmluva upravující kontinentální šelf odráží rozvoj techniky v oblasti podvodní, těžby nerostných surovin a nutnost regulace těchto prostorů. Tato úmluva upravuje možnost států stavět a udržovat zařízení, která jsou využívána pro průzkum a těžbu přírodních zdrojů (článek 5 odstavec 2 této úmluvy). Pod tento článek je možné zařadit i umělé ostrovy. Je nutné zachovat svobodu plavby a rybolovu, jež nemohou být výstavbou těchto ostrovů a zařízení narušeny. Zóna o velikosti 500 metrů, vytvořena okolo zařízení, slouží pouze jako bezpečnostní pás. K těmto strukturám nenáleží teritoriální vody.

Přes veškerou snahu zůstaly dvě základní otázky nevyřešeny. Nejednotná praxe využívání teritoriálních vod brání v dosažení shody v těchto oblastech. Státy sovětského a arabského bloku včetně států Asie, Afriky a Latinské Ameriky preferovaly pravidlo dvanácti námořních mil, kdežto ostatní se klonily k hranici tří námořních mil. Druhou oblastí je mechanismus mírového řešení sporů plynoucích z mezinárodních práva. Je zřejmé, že nikdy není možné formulovat všechna ustanovení tak precizně, aby nedocházelo ke vzniku neshod mezi signatáři dané úmluvy. Během První konference o mořském právu došlo k formulaci dobrovolného protokolu týkajícího se řešení sporů. Většina států účastnících se této konference se stala signatáři protokolu o řešení sporů. Byla stanovena jurisdikce Mezinárodního soudního dvora v oblasti interpretace a aplikace těchto úmluv, pokud nebyla státy zvolena jiná metoda řešení sporu.

Druhá konference Organizace spojených národů o mořském právu se konala 17. března 1960 s cílem vyjasnit problematiku stanovení limitu šíře teritoriálních vod. Konference se účastnilo 88 států a ani přes snahu Spojených států a Kanady, které se pokoušely o kompromisní návrhy, nedošlo ke shodě. Tyto návrhy se týkaly především zachování stávajících limitů na deset let a také stanovení šesti námořních mil pro rybolov. Problematika uvízla na mrtvém bodě. Jediný hlas rozhodl o tom, že nebylo dosaženo dvou třetinové většiny. Došlo k vytvoření dvou skupin států, kdy jedna zastávala hranici 6 námořních mil a druhá 12 námořních mil.¹⁸

¹⁸ TANAKA, Y. *The International Law of the Sea*. 2. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. ISBN 9781107439672. str. 20–24

BROWN, E.D. *The international law of the sea: Vol. 1: Introductory manual*. Aldershot: Dartmouth, 1994. ISBN 1855213060. str. 8-10

COLOMBOS, C. John. *The International Law of the Sea*. 5. vydání. Londýn: Longmans. 1962. str 22-24

1.4. Třetí konference OSN o mořském právu (UNCLOS III)

Při průzkumech mořského dna, v 60. letech 20. století byly dílem velké náhody ve východní oblasti Atlantského oceánu objeveny velké zásoby nerostných surovin, především manganu, niklu, mědi a kobaltu. V této době docházelo k velkému vývoji těžebních technologií, které umožňovaly nerostné suroviny z mořského dna vytěžit. Tento objev vzbudil zájem především ze strany světových mocností, ale také soukromých společností, které si kladly otázky, jak je právně upravena možnost těžby nerostných surovin z mořského dna. Na podzim roku 1967, během valného shromáždění OSN, navrhl zástupce Malty tzv. Maltské memorandum, podle kterého by bylo mořské dno za hranicemi jurisdikce států označeno za společné dědictví lidstva. K tomuto účelu byla vytvořena komise OSN pro mořské dno. Mnoho států se obávalo, že dojde k zabránění velké části mořského dna vyspělými mocnostmi, jež mají odpovídající technologie. Mezinárodní společenství dospělo ke konsensu ve formě dna, jakožto společného dědictví lidstva, ze kterého budou mít profit všechny státy. Postupně tedy během let 1968 až 1972 došlo k rozšíření mandátu této komise, jež se de facto věnovala všem oblastem mořského práva a zasloužila se o přípravu Třetí konference Organizace spojených národů o mořském právu (UNCLOS III), konající se v letech 1973 až 1982.

V roce 1971 navrhl zástupce Malty, aby byla pozornost zaměřena také na problematiku umělých ostrovů. Úvodní článek 5 maltského návrhu (A/AC 138/53) zaručuje všem státům, ať už se jedná o státy vnitrozemské či přímořské, právo využívat prostory oceánu v souladu s touto konvencí. Toto právo je nutné vykonávat přiměřeně v kontextu zájmů jiných států a mezinárodního společenství jako celku. Čtyři základní svobody na volném moři uvedené

BOWETT, D.W. *The Law of the Sea*. Melland Schill International Law Series. Manchester University press, 1967. str. 4-13

ANDERSON, D. *Modern Law of the Sea: Selected Essays*. Leiden: Martinus Nijhoff. 2008. ISBN 9789004158917. str. 7-14

ROTHWELL, D. R. *The law of the sea*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd. 2013. ISBN 9780857939074, str. 60-61

KOH, T. The origins of the 1982 convention on the law of the sea. *Malaya Law Review*. 1987, **29**(1), 1-17. Získáno 14.03.2021 z <http://www.jstor.org/stable/24865419>

O'CONNELL, D. P., a SHEARER, I. A. *The International Law of the Sea: 2*. Oxford: Clarendon Press, 1984. ISBN 0198254695. str 675-678

v článku 2 Úmluvy o volném moři jsou svoboda plavby, svoboda rybolovu, svoboda klást podmořské kabely a potrubí a svoboda létat nad volným mořem. Při stanovování hraničních vod nejsou umělé ostrovy, plovoucí přístavy či plovoucí konstrukce zohledněny dle článku 40 odstavce 4 tohoto návrhu. Článek 63 upravoval pravomoci pobřežních států stavět a udržovat v národních vodách umělé ostrovy a plovoucí platformy připojené k mořskému dnu jen k mírovým účelům za podmínky, že jsou ex ante informovány Mezinárodní instituce pro mořské prostory ohledně lokace ostrova. Dále je nutné dle tohoto článku přijmout adekvátní opatření, která zajišťují výstražné označení tak, aby nedocházelo ke kolizím ze strany mořských plavidel. Poslední podmínkou pro výstavbu umělého ostrova je, že nově vytvořený ostrov nesmí blokovat důležité mezinárodní trasy.¹⁹

V roce 1973 na zasedání konference přišla Belgie s návrhem řešení problémů, které dle jejího názoru vyvolává problematika umělých ostrovů. Belgičtí představitelé zde prezentovali dva hlavní problémy. První je, pod čí jurisdikci tyto ostrovy spadají, a druhý, jaké podmínky je nutné naplnit, aby bylo možné umělý ostrov vytvořit.

Otázka jurisdikce se může jevit jako poměrně jasná. Ostrovy postavené v teritoriálních vodách podléhají jurisdikci pobřežního státu. Otázku plovoucích ostrovů je možné vyřešit analogií k plavidlům. Ostrovy za hranicí teritoriálních vod by tak spadaly pod jurisdikci mezinárodního společenství pro mořské dno s výjimkou ostrovů, které by měly základ v kontinentálním šelfu. Jednalo by se o jurisdikci státu, kterému šelf patří. To je nutné vykládat v kontextu Úmluvy o kontinentálním šelfu, která dovoluje konstrukci umělých ostrovů jen za účelem průzkumu a těžby přírodních zdrojů.

Problematika výstavby umělých ostrovů se jeví poněkud složitější. Je nutné zejména zmínit, že právo stavět umělé ostrovy náleží pouze státům a soukromé osoby si toto právo nemohou nárokovat. Omezení výstavby ostrovů se týká především interakce s mezinárodními obchodními trasami či rybolovnými oblastmi.

V pracovní verzi belgického dokumentu (A/AC. I33/9I) ze dne 11. července 1973 byly připraveny návrhy článků regulující výstavbu umělých ostrovů v teritoriálních vodách, v kontinentálním šelfu a na volném moři. V teritoriálních vodách, ač se jedná o suverénní

¹⁹ Draft Ocean Space Treaty: Working Paper submitted by Malta, U.N. A/AC 138/53. 1971. Získáno 12.05.2021 z https://digitallibrary.un.org/record/640533/files/A_AC-138_53-EN.pdf

území státu, nesmí být dle tohoto pracovního návrhu budovány umělé ostrovy, které by bránily přístupu k přístavům sousedního státu či poškozovaly životní prostředí sousedního státu. Stavbu je nutné oznámit všem dotčeným státům předem. V oblasti kontinentálního šelfu může stát povolit výstavbu umělých ostrovů i za jiným účelem, než je průzkum a těžba přírodních zdrojů. Ostrovy jsou obklopeny 500 m bezpečnostní zónou. Tyto ostrovy nemají žádné teritoriální vody. Mezinárodní autorita může povolit stavbu ostrova na volném moři, popřípadě může tuto pravomoc delegovat na stát.²⁰

Zástupci Malty navrhovali také změnu kodifikace přirozených ostrovů. Novým definičním znakem ostrovů měla být jejich rozloha. Aby se jednalo o ostrov dle maltského návrhu, bylo třeba, aby měl ostrov rozlohu více než jeden čtvereční kilometr. Později byl přidán ještě nový terminologický pojem ostrůvek (islet), který měl rozlohu méně než jeden kilometr čtvereční. K tomuto dualistickému pojetí ostrovů a ostrůvků přidali zástupci Rumunska koncepci skály, definované jako skalnatá vyvýšenina, která je nad hladinou při přílivu. Rumunské zdůvodnění, proč by měl být tento návrh přijat, odkazoval na velkou rozmanitost ostrovů co do jejich velikosti, geografické lokace a ekonomické a sociální významnosti. Přijetí jednotné definice by nezohledňovalo tyto rozdílnosti. Rumunsko zastávalo názor, že ostrůvky a vynořující se vyvýšeniny nejsou schopny vytvořit mořská pásma dle Ženevských konvencí z roku 1958.

Diskuze na Třetí konferenci o mořském právu odhalily tři hlavní důvody, proč měly státy zájem na tvorbě nové definice ostrovů. V první řadě se jednalo o vágní a obecné vymezení ostrova v článku 10 Úmluvy o pobřežním moři, kdy tato definice byla označována za tzv. catch-all a zahrnovala různé mořské formace. Dalším argumentem pro novelizaci byla typologická rozdílnost ostrovů. Mezinárodnímu společenství se nejevilo korektní, aby malé a nevýznamné mořské formace byly schopny vytvořit neúměrně velké mořské zóny. Posledním argumentem byla snaha předejít situaci, kdy by došlo k nadměrnému omezení

²⁰ U.N. Committee on the peaceful uses of the sea-bed and the ocean floor: selected documents from the meetings held July 20-August 24, 1973. *International legal materials*. 1973, 12(5), 1200–1273. Získáno 10.08.2021 www.jstor.org/stable/20691162

pravomocí Mezinárodního úřadu pro mořské dno, tím že by byly velké části mořského dna zabráněny malými mořskými uskupeními.²¹

Třetí konference UNCLOS byla globální fórum, které se konalo mezi lety 1973 a 1982, tedy více než 50 let po prvním pokusu o kodifikaci na Haagské konferenci. Agenda pokrývala všechny oblasti mořského práva. Většina zásadních rozhodnutí byla přijata především mezi léty 1973 a 1976. Je možné říct, že se jednalo o univerzální konferenci. Jejím cílem bylo umožnit co největšímu počtu účastníků participovat na projednávání nové regulace mořského práva, což mělo zaručit vysokou legitimitu finálního dokumentu. Konference trvala skoro deset let. Jednalo se o mimořádně komplexní a náročný úkol zahrnout do jedné úmluvy obrovské množství právních norem, na kterých by se shodla většina států světového společenství.

Za účelem usnadnění projednávacího procesu bylo přijato několik procedurálních opatření. Nejdůležitějším bylo pravidlo konsensu při projednávání. Panovala zde obava, že pokud dojde k přehlasování skupiny států většinou, mohly by vzniknout menšiny, které by pak přijatá pravidla nerespektovaly. Tato snaha byla nepřímou zmíněna v Gentlemanské dohodě přijaté na valném shromáždění OSN v roce 1973. Dohoda upravuje problematiku jednání o důležitých bodech. Zároveň stanovuje, že konference by měla vyvinout veškerou snahu, aby dosáhla shody na zásadních otázkách, bez nutnosti hlasování o dané otázce. Pokud je tato možnost vyčerpána, pak je třeba souhlasu dvou třetinové většiny zástupců. Cílem této úpravy je získat podporu pro daná ustanovení u většiny států, které budou participovat na jejich vzniku a v budoucnu je budou dodržovat. UNCLOS III byla první konferencí Organizace spojených národů, kde byla tato metoda hlasování použita. Hlavní motivací pro konsensuální přijímání rozhodnutí byla snaha o větší podporu ze strany účastnických států, což se ukázalo jako funkční nápad, protože rozdíly mezi rozvojovými a rozvinutými státy byly obrovské. Tato metoda byla schopna velkou diskrepanci překlenout.

Na druhou stranu, přijetí ustanovení metodou konsensu trvá poměrně dlouhou dobu a často je potřeba velkého kompromisu. Pravidlem konference bylo za každou cenu dosáhnout konsensu, aby se neopakovala situace z předcházejících konferencí, kde došlo formálně

²¹ SYMMONS, C. R. *The Maritime Zones of Islands in International Law*. Hague: Martinus Nijhoff. 1979. ISBN 9024721717, str. 15-18

ke schůzi delegátů, avšak nedošlo k jednohlasnému souhlasu. Proto zde byl prostor pro širokou diskuzi, jež předcházela podáním jednotlivých návrhů s cílem, aby návrh byl přijat.

Během debaty v Caracasu v roce 1974 se přes sto národních delegací vyslovilo ve prospěch stanovení hranice 200 námořních mil pro výlučnou ekonomickou zónu. Vytvoření výlučné ekonomické zóny bylo později zástupci Bulharska na 186. plenárním zasedání 6. prosince 1982 označeno jako jedna z nejdůležitějších inovací Úmluvy.²²

Ke konci roku 1976 byly shromážděny návrhy, jež upravovaly hranici 12 námořních mil jakožto hranici teritoriálních vod, 24 námořních mil pro přilehlou zónu a 200 námořních mil pro kontinentální šelf. Závěry konference se zdržely především kvůli široké diskuzi týkající se těžby nerostů z mořského dna.²³

Dalším pravidlem, které bylo pro úmluvu takového rozsahu nutné, bylo pravidlo tzv. balíčků. Tento přístup umožňuje přijmout komplexní úpravu se zárukou finální shody na celém znění úmluvy. Nevýhodou může být složitost celého procesu včetně nutnosti, aby jednotlivé komise pracovaly shodnou rychlostí, což nebyl tento případ. V souvislosti s tím docházelo k prodávám ve schvalování. Funkčním opatřením se ukázalo vytvoření zájmových skupin a delegací. Tento skupinový přístup byl rychlejší a efektivnější než plenární zasedání všech členů. Vznikaly skupiny s účastí vždy pouze těch států, jichž se dané téma dotýkalo. Za unikátní je možné považovat absenci formálních zápisů z většiny důležitých schůzek. Mnoho vyjednávání se odehrálo v soukromí. Neméně zásadní byla metoda pozměňovacích návrhů. Nejdříve bylo stanoveno základní znění jako základ pro diskuzi. Zástupci

²² Third United Nations Conference on the Law of the Sea. Official Records. Volume 17: Plenary Meetings, Summary Records and Verbatim Records, as well as Documents of the Conference, Resumed Eleventh Session and Final Part Eleventh Session and Conclusion, Montego Bay, 6 to 10 December 1982, str. 34-35. Získáno 04.11.2021 z https://digitallibrary.un.org/record/81862/files/A_CONF.62_%5EVOL.17%5E-EN.pdf

²³ TANAKA, Y. *The International Law of the Sea*. 2. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. ISBN 9781107439672. str. 29-43

BROWN, E.D. *The international law of the sea: Vol. 1: Introductory manual*. Aldershot: Dartmouth, 1994. ISBN 1855213060. str. 8-18

BOWETT, D.W. *The Law of the Sea*. Melland Schill International Law Series. Manchester University press, 1967. str. 8-18

ANDERSON, D. *Modern Law of the Sea: Selected Essays*. Leiden: Martinus Nijhoff, 2008. ISBN 9789004158917. str. 7-14

ROTHWELL, D. R. *The Oxford handbook of the law of the sea*. Oxford: Oxford University Press. 2015. ISBN: 9780198715481. str. 13-27

jednotlivých komisí měli možnost prezentovat návrhy za jednotlivé komise, čímž se předešlo zahlcení vyjednávání návrhů jednotlivých států.

Konference byla rozdělena na tři základní komise. První komise se věnovala problematice právního režimu mořského dna. Druhá komise byla zaměřena na režimy teritoriálních vod, přílehlé zóny, výlučné ekonomické zóny, kontinentálního šelfu, volného moře, rybolovu a problematiku souostroví. Cílem poslední komise bylo upravit otázky zachování mořských ekosystémů a vědeckého bádání. Mimo těchto tří hlavních komisí vzniklo ještě několik malých ad hoc komisí.

Rozdíl mezi konferencemi byl i po obsahové stránce. První konference pro mořské právo vydělila čtyři základní oblasti regulace mořského práva a státy si mohly vybrat, které z těchto úmluv budou ratifikovat. UNCLOS III zvolil metodu tzv. balíčků (package deal), což znamená, že vše bude obsaženo v jedné úmluvě. Vyžadovalo to však delší čas při negociacích. To se následně projevilo menší přesností znění jednotlivých ustanovení, protože nebylo možné najít větší shodu než shodu v obecné rovině. Paradoxní je, že finální hlasování o Úmluvě nebylo přijato metodou konsensu, ale většinovými hlasováním, které iniciovaly Spojené státy.²⁴

Úmluva OSN o mořském právu byla přijata na Třetí konferenci UNCLOS 30. dubna 1982 v poměru 130 států pro, 4 proti a 17 se zdrželo. Proti hlasovaly konkrétně tyto státy: Spojené státy, Izrael, Turecko a Venezuela. Izrael měl námítky k Organizaci pro osvobození Palestiny. Venezuela a Turecko upřednostňovaly řešení hranic v moři na úrovni dohod se sousedními státy předtím, než Úmluvu přijmou. Spojeným státům se nelíbila úprava mořského dna, protože odporovala jejich zájmům. V této době měly Spojené státy jednu z nejvyspělejších technologií na těžbu nerostného bohatství na světě, a proto měly zájem těžit nerostné bohatství z mořského dna. Akt přijetí zastavil rozsáhlá vyjednávání ohledně znění jednotlivých článků na půdě mezinárodního společenství, avšak zaručoval definitivní text, jenž byl později pouze v malém rozsahu pozměněn. Samotný akt přijetí nedával Úmluvě žádnou formální právní závaznost. Od 10. prosince 1982 do 9. prosince 1984 byla možnost podepsat tuto úmluvu v Montego Bay na Jamajce. Během této doby Úmluvu podepsalo

²⁴ ROTHWELL, D. R. *The Oxford handbook of the law of the sea*. Oxford: Oxford University Press. 2015. ISBN: 9780198715481. str. 24-28

155 států. Cílem úmluvy je dosáhnout tzv. globální ratifikace. S ohledem na utužení principu právního státu je výhodnější využít Úmluvu než mezinárodní obyčej, protože obyčej neobsahuje důležité technické detaily, jež mohou být v budoucnu předmětem sporů.²⁵

Spojené státy pod vlivem Reaganovy administrativy vyjádřily pochybnosti nad ustanoveními týkajícími se těžby nerostného bohatství z mořského dna. Argumentovaly tím, že je to v rozporu s jejich politikou a Úmluvu nepodepsaly. To nic nemění na tom, že základní ustanovení Úmluvy týkající se především práva plavby a práva a povinnosti pobřežních států, se stala závaznými pro Spojené státy ve formě mezinárodního obyčeje, a to i přesto, že nejsou Spojené státy signatářem Úmluvy. V dubnu 1983 prezident Reagan vyhlásil výlučnou ekonomickou zónu v rozsahu 200 námořních mil přesně v souladu s Úmluvou a slíbil, že Spojené státy budou dodržovat zóny ostatních států dle principu reciprocity, který je v mezinárodním právu veřejném běžný. Od 80. let 20. století bylo učiněno několik pokusů ze strany americké administrativy směrem k přijetí Úmluvy. To se až do současnosti nepodařilo.²⁶

Podepsaná Úmluva nebyla účinná, ale podpisy na ní uvedené zaručovaly, že státy považují text za autentický. Dle Vídeňské úmluvy o smluvním právu jsou signatáři povinni zdržet se jakéhokoliv jednání, které by narušovalo předmět a účel Úmluvy. Signatáři se také mohli podílet na hlasování v Mezinárodním tribunálu pro mořské právo. Dle článku 308 Úmluvy vstoupí tato úmluva v planost dvanáct měsíců po datu uložení šedesáté listiny o ratifikaci nebo o přistoupení. Šedesátá ratifikace byla doručena generálnímu tajemníkovi OSN 16. listopadu 1993. Úmluva vstoupila v planost o rok později, a to 16. listopadu 1994. V běžném procesu ratifikace mezinárodních smluv je obvyklé, že si jednotlivé státy vyjednají výhrady či výjimky z dané mezinárodní smlouvy. To je ale dle článku 309 zakázáno s výhradou změn, které jsou připuštěny jiným článkem této Úmluvy. Ustanovení odráží realitu problematického vyjednávání na mezinárodním poli. Na druhou stranu je možné ze strany ratifikujícího státu učinit prohlášení dle článku 310 Úmluvy, které má sloužit

²⁵ OXMAN B. H. The Rule of Law and the United Nations Convention on the Law of the Sea. *Ocean Development and International Law*. 1996, 7(3), 353–371. Získáno 29.04.2021 DOI: <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.ejil.a01551>. str 355-357

²⁶ SOHN, L. B. *Law of the Sea in a Nutshell*. 2. vydání. Minnesota: West Publishing, 2010. ISBN 9780314169419. str. 6-11
FALKANGER, T. *Scandinavian maritime law: the Norwegian perspective*. 4. vydání. Oslo: Universitetsforlaget. 2017. ISBN 9788215027029. str 35-40

k harmonizaci jeho právních předpisů s ustanovením této Úmluvy, s důležitým dodatkem, že nedojde k vyloučení či pozměnění právních účinků této Úmluvy.²⁷

Na rozdíl od mnoha jiných mezinárodních úmluv nemá Úmluva jasně stanovené metody sledování compliance jednotlivých signatářů. Některé specifické oblasti, však sledovány jsou. Na dodržování zásad pro těžbu z mořského dna dohlíží Mezinárodní úřad pro mořské dno. Komise pro hranice kontinentálního šelfu sleduje dodržování souladu geologických a geomorfologických kritérií při vymezení hranic kontinentálního šelfu. Poslední oblastí, která je dodržována, je řešení sporu dle Úmluvy.

Ústavu oceánů, jak je často Úmluva označována, tvoří celkem 320 článků, rozdělených do 17 částí, a 9 příloh. Jedná se o komplexní úpravu této problematiky. První část se věnuje rozdělení právních režimů v jednotlivých částech mořského prostoru.

Oceán je rozdělen dle článku 86 Úmluvy do 5 kategorií, a to:

- vnitrozemské vody;
- pobřežní moře;
- souostrovňové vody;
- výlučná ekonomická zóna a
- volné moře.

Pojem ústava oceánů není pouze literární dovětek. Je možné tvrdit, že každá aktivita na moři je regulována Úmluvou, což bylo cílem konference. Dalším znakem ústavnosti, je, že ostatní mezinárodní úmluvy jsou s Úmluvou v souladu.

Historicky poprvé je v této Úmluvě vymezena jednoznačně širší teritoriálních vod. V článku 3 Úmluvy je stanovena hranice teritoriálních vod na 12 námořních mil od základní linie (vizte dále). Pro získání souhlasu států mezinárodního společenství bylo nutné od základu změnit dosavadní dualismus rozdělení moře na teritoriální vody a volné moře. Zásadní byl závazný systém řešení sporů vzniklých z Úmluvy. Dle článku 287 Úmluvy je zde možnost volby z taxativně vymezených institucí pro urovnání sporů. Jedná se například Mezinárodní tribunál pro mořské právo či Mezinárodní soudní dvůr.

²⁷ ROTHWELL, D. R. *The Oxford handbook of the law of the sea*. Oxford: Oxford University Press. 2015. ISBN: 9780198715481. str. 20-26

Tato Úmluva založila tři nové instituce v oblasti mořského práva.

- Mezinárodní úřad pro mořské dno;
- Mezinárodní tribunál, jakožto stálý mezinárodní tribunál pro spory vznikající z mořského práva, a
- Komisi pro hranice kontinentálního šelfu, která činí doporučení ve věcech týkajících se hranic kontinentálního šelfu.

Mnoho dalších přidružených institucí je zapojeno do procesu vytváření stanovisek či tvorby úmluv. Jedná se například o Program OSN pro životní prostředí (UNEP) či Mezinárodní námořní organizaci (IMO).

Úmluva o mořském právu má dva základní důsledky pro mezinárodní právo veřejné. Prvním je rozřešení a sjednocení zájmů jednotlivých států rozdělením mořského prostoru do několika právních režimů. Druhým důsledkem je ochrana společných zájmů mezinárodního společenství.²⁸

Je zřejmé, že žádná úmluva nevydrží věčně a časem se stane zastaralou. Nicméně v současnosti se neobjevují žádné náznaky ze strany států nahradit Úmluvu či pořádat velkou mezinárodní konferenci o mořském právu.

Během diskuzí, které probíhaly před samotným schválením konečného znění Úmluvy, vyvstaly tři základní důvody, proč bylo nutné vytvořit novou definici ostrovů a dalších útvarů v moři. Prvním důvodem byla vágní a velmi obecná definice v Úmluvě o teritoriálním moři z roku 1958. Někteří delegáti ji označovali za tzv. všeobsahující (catch-all), kdy pod ostrovy bylo možné podřadit téměř jakýkoliv přirozený útvar. Dalším důvodem byla faktická různost ostrovních útvarů, co se týče velikosti, populace, ekonomické důležitosti. Původní definice nerozlišovala mezi malými nepodstatnými ostrovy a velkými ostrovy. Mohlo by tak docházet k situacím, kdy malá nevýznamná formace bude generovat neproporčně velká mořská pásma. Posledním argumentem byla snaha o zachování jurisdikce Mezinárodního úřadu pro mořské dno. Mohlo by totiž docházet k situacím, kdy se malé ostrovní formace budou omezovat pouze na působnost Mezinárodního úřadu pro mořské dno. A to zejména v těch situacích,

²⁸ BROWN, E.D. *The international law of the sea: Vol. 1: Introductory manual*. Aldershot: Dartmouth, 1994. ISBN 1855213060. str. 13-18

TANAKA, Y. *The International Law of the Sea*. 2. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. ISBN 9781107439672. str. 29-43

kdy dno již bude pod správou těchto ostrovů, a nikoli tohoto úřadu. Na jednáních byla často zmiňována rovnost pobřežních a vnitrozemských států - tato otázka nabývala na stále větší důležitosti. V tomto případě by docházelo ke znevýhodnění vnitrozemských států, protože by nedocházelo k rovnoměrnému rozdělení zdrojů z mořského dna.²⁹

²⁹ SYMMONS, C. R. *The Maritime Zones of Islands in International Law*. Hague: Martinus Nijhoff. 1979. ISBN 9024721717, str. 15-17

2. Právní režim moře

2.1. Baseline a hranice mořských jurisdikcí

Existují tři základní metody vymezení hranic, které stanovují hranice jednotlivých zón v mořském právu. Jedná se o baseline (základní linie), stanovení limitů dalších zón a hranice mořských zón mezi protilehlými či sousedícími státy. V této části bych se zaměřil především na první metodu delimitace, a to systém základní linie tzv. baseline.

Vymezení baseline státem je jednostranné prohlášení, které je třeba interpretovat v kontextu mořského práva. Platnost takového prohlášení závisí na souhlasu států mezinárodního společenství.³⁰

Článek 7 odstavec 1 Úmluvy upravuje tzv. norskou metodu vytyčování základní linie, která vychází z rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora ve sporu mezi Velkou Británií a Norskem z roku 1951, týkající se rybolovu. Přímá metoda nekopíruje přesně pobřeží, ale v místech, kde je pobřeží velmi členité a má hluboké zářezy, nebo kde je pás ostrovů podél pobřeží, je možné využít přímou metodu vytyčování základní linie. Přímou metodu nelze stanovit tak, že by jejím vytyčením došlo k oddělení pobřežního moře jiného států od volného moře nebo výlučné ekonomické zóny.³¹

Právní vyjádření pobřeží je baseline. Je to bod 0, od kterého se měří hranice všech mořských zón a slouží zároveň ke stanovení hranice mezi sousedními státy při nárokování překrývajících se mořských zón.

Je třeba rozlišit jednostranné vymezení základní linie a mořských zón od dvoustranného procesu stanovení hranic mezi pobřežními státy.

Základní metodika pro stanovení základní linie je upravena v článku 5 Úmluvy. Jedná se tzv. normální či přirozenou linii. Ta je měřena podle pobřeží v období největšího

³⁰ Fisheries case (Velká Británie vs. Norsko) Získáno 26.07.2021 <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/5/005-19511218-JUD-01-00-EN.pdf>. str. 21

³¹ SOHN, L. B. *Cases and Materials on the Law of the Sea*. 2. vydání, Leiden: Brill Nijhoff, 2014. ISBN 9789004169906. str. 224-227

SOHN, L. B. *Law of the Sea in a Nutshell*. 2. vydání. Minnesota: West Publishing, 2010. ISBN 9780314169419. str. 100-121;

O'CONNELL, D. P. *The International Law of the Sea: Volume I*. Oxford: Oxford University Press. 1983. ISBN 9780198253464. str. 173-222

odlivu. Existují jistá specifika týkající se ústí řek či zálivů, jež je potřeba při stanovení základní linie zohlednit. Jakmile jsou objekty (ostrovy, vynořující se vyvýšeniny, útesy...) dle Úmluvy kategoricky zařazeny, není možná již alternativní interpretace či jednostranné zvýhodnění při stanovování základních linií. Znění článku 5 Úmluvy umožňuje různé interpretace základní linie. Základní linie je závislá na stanovení největšího odlivu. Otázkou je, zda je možné pro stanovení baseline využít poměrně rigidní a zastaralá data z námořních map, či je třeba zohlednit aktuální hladinu, jež se mění s přírodními změnami, a to zejména především v oblasti pobřežních struktur. Existují tři různé přístupy k této problematice:

- základní linie se bude automaticky měnit s geografickými změnami.
- základní linie je jednoznačně stanovena pobřežním státem bez nutnosti její aktualizace i při větší geografické změně. Tento přístup vychází z premisy, že ustanovení upravující vymezení základní linie je platné pouze při jejím prvotním nárokování.
- Poslední přístup je kompromisem dvou výše zmíněných metod. Baseline je dočasně stabilní, nicméně je zde povinnost ji aktualizovat podle výrazných geografických změn.

Časté aktualizace baseline se jeví dobře v teorii, nicméně v praxi jsou nepoužitelné. Opačný extrém ve formě stabilní základní linie by mohl vést k absurdním situacím ve formě stále trvající základní linie i absenci pobřežní struktury.³²

Další metodou, kterou je možné stanovit základní linií je metoda tzv. umělá nebo také přímá. Ta se využívá při určování baseline u ústí řek, přístavů či u pobřeží, které má hluboké zářezy. Na rozdíl od normální linie, která nemusí být dle znění článku 5 Úmluvy předem oznámena, umělé linie musí být oznámeny a výpis souřadnic musí být uložen u generálního tajemníka OSN.

Vynořující se vyvýšeniny mohou sloužit jako baseline, ale jen v rozsahu teritoriálního moře. Distinkce mezi ostrovy a vynořujícími se vyvýšeninami je v tom, že ostrovy jsou nad hladinou moře při přílivu, kdežto vyvýšeniny jsou pod hladinou moře v období přílivu.

³² ROTHWELL, D. R. *The law of the sea*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd. 2013. ISBN 9780857939074, str. 73-78

LEWIS M. A. Baseline delimitations and maritime boundaries. *Virginia Journal of International Law*. 1983, 23(4), 503-536. Získáno 14.03.2021 z <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/vajint23&i=517>

Přímé vymezení základní linie bylo potvrzeno ve sporu číslo 114 mezi Velkou Británií a Norskem před mezinárodním soudním dvorem.³³

Hlavní problémy s legitimitou pravidel pro stanovování základní linie jsou spojeny s možností reálně zobrazit realitu pobřeží, které se neustále vyvíjí. Státy při současném trendu růstu hladiny moře nechtějí postupně přicházet o část moře, jež se vlivem růstu hladiny moře a tím i posunu základní linie stává součástí volného moře. Dalším problémem v obecné rovině je, zda je tato metoda v souladu se základní zásadou dle Úmluvy, a to chránění zájmů všech států mezinárodního společenství. Ochrana je především v rovině zákazu výlučného využívání oceánských prostorů.³⁴

2.2. Vnitřní vody

Vnitřní vody je ta část moře, která se dle článku 8 Úmluvy nachází směrem k pevnině, za hranicí základní linie. V této oblasti platí plná svrchovanost pobřežního státu dle článku 2 odstavce 1 Úmluvy.

Závislost států na mezinárodním obchodu klade otázku míry přístupu zahraničních obchodních lodí do přístavů. Úmluva toto ustanovení neobsahuje. V článku 17 Úmluvy je upraveno právo pokojného proplutí, jež se vztahuje na pobřežní vody. Ve spojení s článkem 18 odstavce 1 část B Úmluvy je možné vplout do vnitřních vod za účelem zastávky v přístavu. V případě absence bilaterální úmluvy část právních teoretiků zastává názor, že stát nemusí otevřít přístav pro zahraniční obchodní plavidla. Je zde domněnka, že se jedná otevřený přístav, pokud to stát výslovně nezakáže. Válečné lodě toto právo nemají.

Při vplutí zahraničního obchodního plavidla do vnitřních vod vzniká konflikt mezi právem vlajky a právem pobřežního státu. Obecně uznávaným principem je, že pokud zahraniční obchodní loď dobrovolně vstoupí do přístavu či vnitřních vod cizího státu dostává se pod jeho jurisdikci, pokud zde neexistuje úmluva, která stanoví jinak.³⁵

³³ ROTHWELL, D. R. *The law of the sea*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd. 2013. ISBN 9780857939074, str. 79-84

LEWIS M. A. Baseline delimitations and maritime boundaries. *Virginia Journal of International Law*. 1983, 23(4), 503-536. Získáno 14.03.2021 z <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/vajint23&i=517>

³⁴ ROTHWELL, D. R. *The Oxford handbook of the law of the sea*. Oxford: Oxford University Press. 2015. ISBN: 9780198715481. str. 69-90

³⁵ SOHN, L. B. *Law of the Sea in a Nutshell*. 2. vydání. Minnesota: West Publishing, 2010. ISBN 9780314169419. str. 171-189

2.3. Pobřežní moře

Pobřežní moře je první vodní pásmo, které se táhne od základní linie směrem k oceánu, se nazývá pobřežní moře nebo také teritoriální vody. Suverenita pobřežního státu nad tímto pásmem je zakotvena v článku 2 Úmluvy. Článek 3 Úmluvy stanovuje maximální šíři teritoriálního moře na 12 námořních mil od základní linie. Úmluva dále upravuje také variantu, kdy teritoriální moře nevzniká podél pobřeží pobřežního státu. Jedná se o ostrovy, které dle článku 121 odstavce 2 Úmluvy, mají pobřežní moře. Pobřežní stát má v této oblasti plnou suverenitu.

Existují tři hlavní teorie pobřežního moře.

- teorie vlastnictví;
- politická (policy) a
- kompetentní.

Teorie vlastnictví vychází z filozofického pojetí, které se objevilo během 17. století a ztělesňuje hlavní premisu a to, že pobřeží moře je vlastnictvím pobřežního státu. Je tedy možné, aby bylo předmětem okupace, protože se jedná o věc, kterou je možné vlastnit. Vymezení vzdálenosti od pobřeží bylo založeno na pravidlu dostřelu kanónů. Toto území patřilo pod jurisdikci pobřežního státu. Do poloviny 19. století převládala teorie vlastnictví pobřežního moře. Spolu s rozvojem obchodu a doktríny pokojné proplutí začala být teorie vlastnictví nedostačující. Pohled na vnímání pobřežního moře se dramaticky změnil. Z původní možnosti absolutní okupace pobřežním státem na prostor, nad kterým vykonává pobřežní stát suverenitu a lodě ostatních států nejsou z plavby v této zóně vyloučeny, za podmínek pokojného proplutí. Rozvoj volného obchodu převážil nad výlučnou suverenitou pobřežního státu. Kompetentní teorie se snaží o hladkou syntézu mezi názorovými proudy reprezentující výlučnost pobřežního státu a zastánce svobody pokojného proplutí. Na konci 19. století je diskutována otázka, zda je pobřežní moře území pobřežního státu či nikoliv a také nejasnost pojmů jurisdikce a suverenity. Němečtí autoři vymezili pobřežní moře jak území ohraničující hranice státu, kde pobřežní stát má právo vykonávat výlučná práva,

O'CONNELL, D. P. *The International Law of the Sea: Volume I*. Oxford: Oxford University Press. 1983. ISBN 9780198253464. str. 338-354

protože se jedná o místo, kde je možný kontakt s ostatními státy, jež mohou být potenciaálními nepřáteli.

Původní hranicí pobřežních vod byly 3 námořní míle. Různorodá praxe států vedla k neshodě v delimitaci pobřežních vod. Později byla majoritou států mezinárodního společenství deklarována hranice 12 námořních mil. Námitky na tuto hranici byly především v rovině vyšší obtížnosti v rámci delimitace, jež přináší větší problémy při navigaci, protože pobřeží není tak dobře viditelné z větší vzdálenosti.³⁶

Kontrola vod v blízkosti pobřeží je důležitá především pro zabezpečení bezpečnosti, regulaci rybolovu či vymáhání celní a imigrační politiky. Praxe států se při delimitaci pobřežního moře lišila. Některé státy deklarovaly 3 námořní míle, jiné 6, později 12 a například Ekvádor až 200 námořních mil. Tato skutečnost vedla mezinárodní společenství ke svolání několika mezinárodních konferencí s cílem stanovit jednotnou hranici pobřežního moře. Až Třetí konference Organizace spojených národů o mořském právu tuto otázku konečně vyřešila, vizte výše článek 3 Úmluvy.

Výjimku z kompletní kontroly pobřežního státu nad územím pobřežního moře představuje právo pokojného proplutí upravené v článku 17 Úmluvy. Toto právo má svůj historický základ. V dávných dobách nebyly tak vyspělé navigační systémy jako jsou tyto dostupné dnes, a proto navigace probíhala především podle pobřeží jednotlivých států. Pojem proplutí je definován v článku 18 Úmluvy. Po nevalných zkušenostech s Úmluvou o pobřežním moři z roku 1958 byl přidán konkrétní výčet proplutí, jež nejsou definovány v článku 19 odstavce 2 Úmluvy. Spojené státy tento výčet považují za taxativní. Je možné, aby pobřežní stát dočasně pozastavil právo pokojného proplutí cizích lodí v určitých oblastech za splnění podmínky nediskriminace a ex ante zveřejnění tohoto omezení, jak je stanoveno v článku 25 odstavce 3 Úmluvy. Postoj k otázce práva pokojného proplutí pro válečné lodě není jednotný. Některé státy zastávají stanovisko, že cizí válečná loď v teritoriálních vodách narušuje bezpečnost pobřežního státu, a proto nemůže být pokojná. Státy jako Čína, Alžírsko či Jemen při přijímání Úmluvy o mořském právu vydaly stanovisko, jež prezentovalo jejich

³⁶ O'CONNELL, D. P. *The International Law of the Sea: Volume I*. Oxford: Oxford University Press. 1983. ISBN 9780198253464. str. 59-84, 124-166
BOWETT, D.W. *The Legal Regime of Islands in International Law*. Sitjhoff: Oceana Publications, 1979. ISBN 9028609687. str. 45-47

pozici, a to že válečná loď může vstoupit do jejich pobřežních vod až po předchozí notifikaci či schválení. Spojené státy se vyjádřily, že žádní ex ante souhlas či schválení není potřeba. Tento postoj začalo zastávat i Rusko, ale až po skončení studené války.³⁷

Během diskuzí nad problematikou teritoriálních vod na UNCLOS I byla zmíněna podobnost území státu a pobřežních vod, které stejně jako zemský povrch tvoří plochu státu. Již v této době byla diskutována limitace výkonu práv pobřežního státu v jeho teritoriálních vodách. Tento výkon nemohl být v rozporu s ustanoveními mezinárodního práva. Výkon suverenity pobřežního státu v pobřežním moři neznámá, že má pobřežní stát výlučná práva v této oblasti. Základní korektivy jsou stanoveny v článku 2 odstavci 3 Úmluvy. Jedná se o soulad s Úmluvou a s jinými pravidly mezinárodního práva.

Haagská konference ani První konference OSN o mořském právu nebyly schopny dosáhnout konsensu nad šířkou pobřežního moře. Druhá konference OSN o mořském právu byla také neúspěšná. Znění nebylo schváleno rozdílem jednoho hlasu.

Úmluva nestanovuje minimální hranici, kterou může stát stanovit při vytyčování pobřežního moře.³⁸

2.4. Přilehlá zóna

Přilehlá zóna na rozdíl od teritoriálních vod není suverénním územím pobřežního státu. Pobřežní stát má v této zóně omezenou jurisdikci. Taxativní výčet je uveden v článku 33 odstavci 1 Úmluvy. Jedná se především o oblasti cel, migrace či zdravotních předpisů. Maximální šířka přilehlé zóny je 24 námořních mil od základní linie. Možnost vytyčit tuto zónu využila v současnosti pouze třetina pobřežních států.³⁹

³⁷ SOHN, L. B. *Law of the Sea in a Nutshell*. 2. vydání. Minnesota: West Publishing, 2010. ISBN 9780314169419. str. 208-223

ROTHWELL, D. R. *The law of the sea*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd. 2013. ISBN 9780857939074, str. 101-105, 110

KOH, T. The territorial sea, contiguous zone, straits and archipelagoes under the 1982 convention on the law of the sea. *Malaya Law Review*. 1987, 29(2), 163-199. Získáno 14.03.2021 z <http://www.jstor.org/stable/24865511>

³⁸ ROTHWELL, D. R. *The Oxford handbook of the law of the sea*. Oxford: Oxford University Press. 2015. ISBN: 9780198715481. str. 91-107

³⁹ SOHN, L. B. *Law of the Sea in a Nutshell*. 2. vydání. Minnesota: West Publishing, 2010. ISBN 9780314169419. str. 236-245

O'CONNELL, D. P. *The International Law of the Sea: Volume I*. Oxford: Oxford University Press. 1983. ISBN 9780198253464. str. 265-274

Historicky byla ze strany některých států vytvořena další zóna nad rámec pobřežního moře s cílem boje s pašováním drog. Koncem 19. století existovaly tři základní přístupy pobřežních států k problematice aktivit na moři, jež ohrožovaly jejich bezpečností a obchodní zájmy. První skupina států deklarovala pevnou hranici dalších zón pro různé účely v rámci pobřežních vod. Další skupina deklarovala pobřežní moře a nad rámec kontrolovala část moře přiléhající k pobřežním mořím. Přilehlá zóna sloužila jako tzv. bariéra, která bránila obcházení celních pravidel pobřežního státu. Tato praxe byla rozšířená především v Latinské Americe. Poslední skupina států zastávala stanovisko, že vše, co se nachází za hranicemi pobřežních vod je volné moře, a proto se lodě cizích států nemusí podrobovat právu pobřežního státu v oblasti přilehlé zóny.⁴⁰

Pojem přilehlé zóny byl poprvé použit až během Haagské konference, a to v souvislosti s vymezením zóny přiléhající k teritoriálnímu moři. Ačkoli tento návrh nebyl přijat, především pro velký odpor Velké Británie, idea se přesto začala objevovat v praxi a státy začaly tuto zónu aktivně vymezovat. Čepelka říká, že „*smyslem přilehlého pásma je tedy obecným mezinárodním právem poskytnutá možnost pobřežnímu státu včas zkontrolovat cizí obchodní loď, zda se nechystá, a to ve spojitosti se vstupem do jeho teritoriálních vod, porušit tam platná vnitrostátní omezení.*“⁴¹

Hranice pobřežního moře stanovuje článek 4 Úmluvy. Z autentického textu není zřejmé, zda si stát může vybrat metodu vytyčení hranic. Existují dvě metody, jak stanovit hranice pobřežního moře a to: *trace parallele* nebo *courbe tangante*.

První metoda *trace parallele* respektuje přirozenou vlnitost pobřeží. Tato metoda funguje, pokud je pobřeží rovné či mírně vlnité. Není vhodné ji používat při nepravidelném reliéfu pobřeží.

Druhá metoda *courbe tangante* pracuje s vytyčením oblouků, tvořící části kružnic se středem v hranici pobřežního moře a tečnou na základní linii. Tato metoda nereflexuje skutečný reliéf pobřeží. V praxi je častěji využívána metoda *courbe tangante*.

AUST, A. *Handbook of International Law*. 2. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. ISBN 9780521133494. str. 284

⁴⁰ ODA, S. *Fifty years of the law of the sea: with a special section on the International Court of Justice: selected writings of Shigeru Oda*. Hague: Kluwer International, 2003. ISBN 9041121765, str. 165-178

⁴¹ ČEPELKA, Č. a ŠTURMA P. *Mezinárodní právo veřejné*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2018. ISBN 9788074007217. str. 163

Vydělení pravomocí pobřežního státu nalezneme v článku 33 Úmluvy v odstavci 1, který je rozdělen na části A a B. Toto vydělení má svůj praktický význam. Zatímco množina A týkající se primárně porušování celních či migračních politik se vztahuje na lodě plující do této zóny a má preventivní charakter, část B cílí na lodě opouštějící tuto zónu. Jedná se o situace, kdy se loď, která porušuje zákony pobřežního státu, snaží opustit oblast pod kontrolou pobřežního státu.

Problematika zdravotnických předpisů v přilehlé zóně není moc rozšířená. Jedná se například o prevenci znečištění především ropou.⁴²

Úmluva o pobřežním moři a přilehlé zóně z roku 1958 výslovně zařazuje přilehlou zónu v článku 24 do oblasti volného moře. Tento přístup byl stanoven zejména proto, že panovala obava o omezení svobod na volném moři, především svobody plavby. Tato úmluva upravuje také delimitace přilehlé zóny, a to v odstavci 3 článku 24. Toto ustanovení nebylo převzato do Úmluvy o mořském právu. Dle současného názoru mezinárodního společenství není nutné vymezovat hranice přilehlé zóny, protože se v této zóně nejedná o rozdělení přírodních zdrojů. Ani při výkonu práv více států v překrývající se oblasti nevzniká konflikt, protože se jedná pouze o preventivní opatření.⁴³

Přilehlá zóna vznikla před Třetí konferencí o mořském právu, tedy v době, kdy většina států měla teritoriální moře menší než 12 námořních mil. Během Třetí konference o mořském právu vyvstala otázka, zda je nutné přilehlou zónu zachovat. Hlavním argumentem proti jejímu zachování bylo tvrzení, že přilehlá zóna není nutná, protože je de facto zahrnuta ve výlučné ekonomické zóně. Tento argument se nesetkal s širokou podporou. Výlučná ekonomická zóna reguluje hlavně oblasti užití přírodních zdrojů a ekonomické využití oceánu, zatímco oblasti celní, migrační či zdravotní tato zóna neupravuje. Některé státy zastávají rovinu bezpečnostní, kterou přilehlá zóna podporuje tím, že umožňuje pobřežnímu státu kontrolu cizích lodí ve větší vzdálenosti od pobřeží. Proto nebyla přilehlá zóna zrušena.

⁴² BROWNLIE, I., a CRAWFORD, J. *Brownlie's Principles of Public International Law*. 8. vydání. Oxford: Oxford University Press. 2012. ISBN 9780199654178. str. 266-268

⁴³ ROTHWELL, D. R. *The law of the sea*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd. 2013. ISBN 9780857939074, str. 112-114

KOH, T. The territorial sea, contiguous zone, straits and archipelagoes under the 1982 convention on the law of the sea. *Malaya Law Review*. 1987, **29**(2), 163-199. Získáno 14.03.2021 z <http://www.jstor.org/stable/24865511>

V souvislosti s přilehlou zónou existují dvě hlavní rizika, která souvisí s nerovnou pozicí pobřežního státu vůči ostatním státům mezinárodního společenství. Prvním je stanovení přímých základních linií, čímž dochází k posouvání mořských zón více do volného moře. Druhý problém je v možnosti uzurpování práv ze strany pobřežního státu. Příkladem může být přehnaná agrese, jež může narušit právo cizích lodí na právo pokojného průplavu lodí cizích států.⁴⁴

2.5. Výlučná ekonomická zóna

Vznik výlučné ekonomické zóny je úzce spojen s Třetí konferencí UNCLOS. Tato zóna se nachází za oblastí pobřežního moře maximálně do šíře 200 námořních mil od základní linie dle článku 57 Úmluvy.

Počátky vzniku výlučné ekonomické zóny je možné sledovat již před Haagskou konferencí, kdy si pobřežní státy nárokovaly práva nad mořskými zdroji za hranicí teritoriálního moře. Na Haagské konferenci byl prezentován tento návrh. Většího ohlasu se této myšlence dostalo později. V meziválečném období sílily tendence o rozšíření mořských zón za hranici teritoriálního moře, což konvenovalo s myšlenkou pozdější výlučné ekonomické zóny. Klíčovým okamžikem byly poválečné nároky států rozšiřující svoji jurisdikci za hranici teritoriálního moře. Debaty na První konferenci OSN mořském právu vyústily v koncepci tzv. speciálních zón, jež se týkaly živých organismů na volném moři. Vše bylo zakotveno v článku 6 Úmluvy upravující rybolov a zachování živých zdrojů na volném moři. Později byly speciálními zónami nazývány také výlučné rybářské zóny. Tlaky pobřežních států směřem k zabírání mořských zdrojů vedly k tomu, že byla v Úmluvě o mořském právu zakotvena výlučná ekonomická zóna jakožto následovník speciálních a rybářských zón. Jednalo se o revoluční kompromis ve smyslu zájmů pobřežních států a států vlajky, reprezentující mezinárodní společenství.

⁴⁴ ROTHWELL, D. R. *The Oxford handbook of the law of the sea*. Oxford: Oxford University Press. 2015. ISBN: 9780198715481. str. 95-113

ROTHWELL, D. R. *The law of the sea*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd. 2013. ISBN 9780857939074, str. 55

KOH, T. The origins of the 1982 convention on the law of the sea. *Malaya Law Review*. 1987, **29**(1), 1-17. Získáno 14.03.2021 z <http://www.jstor.org/stable/24865419>

Až do poloviny 20. století byly všechny vody za hranicí teritoriálních vod považovány za volné moře, kde nemá žádný stát jurisdikci. Snahy států ovládat větší část moře byly především v souvislosti s vyšší poptávkou po rybolovu a nutnosti jeho regulace. Od počátku 19. století se rybolov reguloval prostřednictvím bilaterálních úmluv například mezi Spojenými státy a Velkou Británií, Francií a Velkou Británií.⁴⁵

V roce 1945 americký prezident Truman vydal deklaraci týkající se kontinentálního šelfu. Tato proklamace garantovala jurisdikci Spojeným státům v oblasti kontinentálního šelfu. Několik jihoamerických států na tuto deklaraci reagovalo vytvořením pásma o šíři 200 námořních mil, jež bylo pod suverenitou pobřežního stát.⁴⁶

V této době existovaly dvě základní motivace pro vytyčení výlučné ekonomické zóny. První skupina států viděla v možnosti zabránit části moře především ekonomické výhody a možnost ochránit přírodní bohatství. Druhá skupina předpokládala, že deklarace zóny jim přinese možnost rozšířit práva existující v teritoriálních vodách až do 200 námořních mil. Tento koncept nebyl v budoucnosti přijat.⁴⁷

Podstatným rozdílem výlučné ekonomické zóny od kontinentálního šelfu je, že pro její vznik je potřeba prohlášení. Toto dle článku 77 odstavce 3 Úmluvy není potřeba u kontinentálního šelfu. Dle rozhodnutí Mezinárodního dvora ve sporu Tuniska proti Libyi je výlučná ekonomická zóna součástí mezinárodního práva nezávisle na Úmluvě.⁴⁸

Spojené státy zastávají názor, že výlučná ekonomická zóna je část volného moře se speciálními právy pobřežního státu. Ostatní státy se kloní k názoru, že se jedná o speciální zónu pobřežního státu, kde jsou garantovány svobody plavby a přeletu. Často je tato zóna označována také jako zóna *sui generis*.

I přes snahu o jasné vymezení práv v Úmluvě existují v současné právní úpravě mezery, jež umožňují dvojí výklad určitých situací. Například situace, kde doprovodná loď doplňuje

⁴⁵ ODA, S. *Fifty years of the law of the sea: with a special section on the International Court of Justice: selected writings of Shigeru Oda*. Hague: Kluwer International, 2003. ISBN 9041121765, str. 621-628

⁴⁶ ROTHWELL, D. R. *The law of the sea*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd. 2013. ISBN 9780857939074, str. 138-143

CHARNEY J. I. The exclusive economic zone and public international law. *Ocean Development & International Law*. 1985, 233-288. Získáno 14.03.2021 DOI: <https://doi.org/10.1080/00908328509545779>

⁴⁷ ORREGO VICUÑA, F. *The exclusive economic zone: regime and legal nature under international law*. Cambridge: Cambridge University Press. 1989. ISBN 0521351359, str. 1-10

⁴⁸ DETTER DELUPIS, I. *International Law*. Stockholm: Stockholm Institute for Research in International Law, 1993. ISBN 9175986256, str. 404

palivo na rybářské lodi ve výlučné ekonomické zóně. Jedná se v tomto případě doprovodné lodě o využití svobody plavby či se jedná o obchodní činnost přímo spojenou s rybolovem. Mezinárodní tribunál pro mořské právo ve svém rozsudku, týkajícím se případu číslo 2 (Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea), podpořil nárok Guiney, která zabavila tankovací loď pod vlajkou Svatého Vincenta za hranicí EEZ. Guinea argumentovala, že tankovací loď porušila celní předpisy tím, že nezaplatila daň za dovezené palivo. Právo pobřežního státu na kontrolu cizích lodí je zakotveno v článku 73 Úmluvy.

Dále má pobřežní stát výlučné právo provozovat v zóně jiné činnosti týkající se hospodářského průzkumu a využívání zóny, jako je výroba energie pomocí vody, proudů a větrů. Využití tohoto ustanovení článku 56 Úmluvy se stává častěji využívané než dříve. Objevují se větrné farmy, které je dnes již technologicky možné postavit za hranicí teritoriálních vod tak, aby nebyly vidět z pevniny.⁴⁹

Během negociací na Třetí konferenci o mořském právu byla vznesena otázka, především ze strany rozvojových států, týkající se vědeckého výzkumu a jeho možného zneužití pro získávání citlivých bezpečnostních informací ze strany nepřátelských států. Výsledkem bylo omezení vědeckého výzkumu ve výlučné ekonomické zóně pro cizí státy. Pro tuto činnost je vždy potřeba souhlas pobřežního státu, a to dle článku 24 odstavce 2 Úmluvy. Pokud se jedná pouze o mírové účely, pobřežní stát za normálních okolností udělí souhlas. Otázka vojenské špionáže je ze strany Spojených států interpretována jako činnost nespádající pod definice mořského vědeckého výzkumu, a proto není třeba souhlasu pobřežního státu pro provádění této činnosti ve výlučné ekonomické zóně cizího státu.⁵⁰

Další svobodou, kterou má výlučně pobřežní stát v oblasti výlučné ekonomické zóny je svoboda zřizovat:

- umělé ostrovy (artificial islands),
- zařízení (installations) a

⁴⁹ GAVOUNELI, M. *Functional Jurisdiction in the Law of the Sea*. vol. 62. Hague: Martinus Nijhoff, 2007. ISBN 9789004163454., str. 62-65

⁵⁰ SOHN, L. B. *Law of the Sea in a Nutshell*. 2. vydání. Minnesota: West Publishing, 2010. ISBN 9780314169419. str. 247-292

O'CONNELL, D. P. *The International Law of the Sea: Volume I*. Oxford: Oxford University Press. 1983. ISBN 9780198253464. str. 556-578

- stavby (structures).

Pobřežní stát má výlučnou jurisdikci nad těmito strukturami včetně jurisdikce celní, finanční, zdravotnické, bezpečnostní. Umělé ostrovy jsou často využívány jako přístavy, ropné plošiny, ale také jako letiště, jaderné elektrárny, radiové stanice, továrny na zpracování ryb, kasina či skládky odpadu.⁵¹

Výlučná ekonomická zóna je v současné době předmětem největších kontroverzí v oblasti mořského práva obecně. Objevuje se velké množství soudních sporů a akademických diskuzí ohledně ustanovení týkajících se výlučné ekonomické zóny.

Výlučná ekonomická zóna je zóna sui generis se specifickými výlučnými právy pobřežního státu. Dle článku 55 Úmluvy se jedná o oblast za hranicí pobřežního moře.

Již před samotnou účinností Úmluvy v roce 1994 byl koncept výlučné ekonomické zóny uznáván jakožto součást mezinárodní obyčeje, protože bylo učiněno mnoho jednostranných prohlášení o deklaraci této zóny již před nabytím účinnosti Úmluvy.

Před konceptem výlučné ekonomické zóny se v praxi objevily tzv. speciální zóny, které nevyžadovaly celé spektrum práv. Jednalo se o zóny, které se zaměřovaly na jeden konkrétní cíl, například rybolov či ochranu mořských živočichů. Tyto speciální zóny je možné vnímat jako legitimní dle logické argumentace a *minori ad maius*. Zajímavým příkladem je Spojené království, které deklarovalo výlučnou ekonomickou zónu až v roce 2009. Do té doby vykonávalo svoje práva v rámci výlučné rybolovné oblasti. Jedním ze současných států, které v posledních letech vyhlásily výlučnou ekonomickou zónu, je Somálsko. Cílem deklarace bylo zabránit třetím státům v rybolovu v oblasti do 200 námořních mil.⁵²

Práva pobřežního státu ve výlučné ekonomické zóně jsou definována v článku 56 Úmluvy. Konkrétně v části 1 a tohoto článku je možné spatřovat podstatu ekonomické zóny. Práva spojená s využíváním živých i neživých přírodních zdrojů včetně jiných hospodářských aktivit jsou výlučně v moci pobřežního státu.

V odstavci 1 písmeno b článku 56 Úmluvy je použit termín jurisdikce. Rozdíl mezi pojmy výkonu svrchovaných práv a jurisdikcí je v intenzitě výkonu práv. Jurisdikce jsou dle Úmluvy

⁵¹ SOHN, L. B. *Law of the Sea in a Nutshell*. 2. vydání. Minnesota: West Publishing, 2010. ISBN 9780314169419. str. 292-299

⁵² ROTHWELL, D. R. *The Oxford handbook of the law of the sea*. Oxford: Oxford University Press. 2015. ISBN: 9780198715481. str. 159-180

svěřeny pobřežnímu státu v oblastech zřizování a využívání umělých ostrovů, zařízení a staveb; mořského vědecký výzkum; ochranu a uchování mořského prostředí.

Komparace s odstavcem 2 článku 60 Úmluvy, kde je použit pojem výlučná jurisdikce a odstavce 1 písmeno B článku 56 Úmluvy používající pojem jurisdikce s cílem odlišení o pojmu výkonu svrchovanosti ilustruje, jak obtížné je dodržet jednotný terminologický rámec celé Úmluvy, a to i přesto, že jejímu vzniku předcházely náročné a dlouhé vyjednávací procesy. Je možné tvrdit, že pojmy svrchovaného výkonu práv a jurisdikce v článku 56 Úmluvy lze vykládat synonymně při použití systematického výkladu za použití článku 60 Úmluvy.⁵³

Regulace výlučné ekonomické zóny je reakcí na praxi států, jež začaly v polovině 40. let 20. století tuto zónu vytyčovat.

Jazykovým výkladem počátečních článků Úmluvy lze dospět k závěru, že režim výlučné ekonomické zóny vzniká ipso facto. Proto pro výkon práv v této zóně není třeba žádné speciální právní jednání. Mezinárodní soudní dvůr ve své zprávě z roku 1969 paragraf 19 dodává, že existence může být deklarována. Tato deklarace však nemá konstitutivní účinky a také, že právo mít tuto zónu nezávisí na výkonu práv v této zóně.⁵⁴

2.6. Kontinentální šelf

Na počátku 20. století před příchodem nových technologií byl zájem o mořské dno především kvůli tzv. sedavým mořským druhům jako jsou ústřice či korály. Trumanova deklarace v roce 1945 představovala zásadní událost ve vnímání kontinentálního šelfu v kontextu mezinárodního mořského práva. Text deklarace specifikoval americkou jurisdikci na přírodní zdroje, nikoli na kontinentální šelf samotný. Spojené státy si nárokovaly oblast mořského dna, jež bylo pokračováním dna z pobřežního moře až do oblasti volného moře. Svobody volného moře v oblasti moře a vzdušného prostoru nad šelfem nebyly tímto aktem narušeny. Trumanova deklarace nebyla prvním pokusem o regulaci mořského dna. Srí Lanka přijala zákon regulující těžbu perel z mořského dna již v roce 1811.

⁵³ ORREGO VICUÑA, F. *The exclusive economic zone: regime and legal nature under international law*. Cambridge: Cambridge University Press. 1989. ISBN 0521351359. str. 73-75

⁵⁴ ATTARD, D. J. *The Exclusive Economic Zone in International Law*. Oxford: Clarendon Press. 1987. ISBN 0198256825. str. 51-60

První mezinárodní konference OSN o mořském právu definovala ve své Úmluvě o kontinentálním šelfu v roce 1958 v článku 1 kontinentální šelf jako mořské dno přiléhající k pobřeží mimo oblast teritoriálního moře do hloubky 200 metrů, popřípadě za tuto hloubku až po hranici, po kterou je možné využívat přírodní zdroje z mořského dna. Definice byla zvolena po konzultaci s odborníky, jež kladli důraz na dvě hlavní kritéria. Prvním je hloubka 200 metrů, jež byla stanovena na základě skutečnosti, že většina kontinentálních šelfů končí v této hloubce. Druhým kritériem byla možnost využívat mořské dno i za touto hranicí, pokud to umožňuje technologie. Tato definice zaznamenala významnou kritiku na třetí konferenci OSN o mořském právu. S rozvojem technologií se jevila limitace hranice kontinentálního šelfu jako nejasná, a proto nedostačující. Stanovení hloubky 200 metrů se také ukázalo jako nevhodné řešení, protože se jednalo o velkou generalizaci nereflektující skutečný koncept, kterým je prodloužení jurisdikce pobřežního státu nad mořským dnem v rozsahu skutečného kontinentálního šelfu.⁵⁵

Je třeba rozlišit pojem kontinentální šelf v právním a vědeckém smyslu. Vědecká definice zahrnuje pouze plošinu, na které se nachází zemských povrch, kdežto právní definice je rozšířena o kontinentální svah a pevninské úpatí.⁵⁶

Úmluva definuje kontinentální šelf jako část mořského dna, které leží za hranicí pobřežního moře pobřežního státu. Pokud kontinentální šelf nedosahuje šířky 200 námořních mil, tak je jeho existence imaginárně vytvořena, aby měl pobřežní stát jurisdikci na mořském dnu dle článku 76 Úmluvy. Jedná se právní fikci. Vymezení kontinentálního šelfu je výsledkem propojení mnoha vědních disciplín od geologie, až po právo. Jedná se o dvě právní koncepce, kdy první vychází z geologické struktury mořského dna a druhá kontinentální šelf garantuje i přes jeho fyzickou absenci. V obou případech kontinentální šelf začíná tam, kde končí pobřežní moře.

⁵⁵ O'CONNELL, D. P. *The International Law of the Sea: Volume I*. Oxford: Oxford University Press. 1983. ISBN 9780198253464. str. 490-509

ODA, S. *Fifty years of the law of the sea: with a special section on the International Court of Justice: selected writings of Shigeru Oda*. Hague: Kluwer International, 2003. ISBN 9041121765. str. 28-32

COOK, P.J., a CARLETON, C. *Continental Shelf Limits: the Scientific and Legal Interface*. Oxford: Oxford University Press. 2000. ISBN 0195117824. str. 11-16

⁵⁶ MAGNÚSSON, B. M. *The Continental shelf beyond 200 nautical miles: delineation, delimitation and dispute settlement: Vol. vol. 78*. Leiden: Brill, 2015. ISBN 9789004296831. str. 8-39

V souvislosti s kontinentálním šelfem vznikla Komise pro hranice kontinentálního šelfu, která dává doporučení ve věcech týkajících se stanovení vnějších hranic jejich kontinentálního šelfu přesahujícího 200 námořních mil. Jedná se orgán, který de facto vykonává dohled nad vytyčováním hranic kontinentálního šelfu. Úmluva používá terminologii tzv. doporučení. V případě, že Komise vydá nesouhlasné stanovisko, je třeba znovu požádat Komisi a vyčkat na vydání pozitivního stanoviska. Komise je orgánem sui generis.

Práva v oblasti kontinentálního šelfu náleží pouze pobřežnímu státu a jedná se o meze průzkumu a využívání přírodních zdrojů, ve kterých jsou zahrnuty i přisedlé druhy živočichů. Ty nejsou v Úmluvě nijak definovány. Jedná se o výlučná práva. Příkladem nevýlučných práv je právo rybolovu ve výlučné ekonomické zóně. V tomto případě, pokud není schopen stát vyčerpat rybolovné kapacity, musí je zpřístupnit cizím státům. Zde, i pokud stát práva průzkumu a využívání přírodních zdrojů nevyužívá, musí ostatní státy získat výslovný souhlas k provádění těchto činností. Na druhou stranu logickým výkladem lze dospět k závěru, že pobřežní stát má jurisdikci nad kontinentálním šelfem jen v rozsahu průzkumu a využívání přírodních zdrojů. Právy pobřežního státu nad kontinentálním šelfem není dotčena voda nad šelfem a vzdušný prostor.⁵⁷

Kontinentální šelf nemá jako jediný mořský režim přesně stanovené hranice. Rozdíl mezi státem majícím kontinentální šelf v šíři 200 námořních mil a státem, který má hranici kontinentálního šelfu za touto hranicí, závisí na fyzických znacích mořského dna za hranicí 200 námořních mil od základní linie.

Dle odstavce 3 článku 76 Úmluvy se kontinentální šelf skládá z několika částí

- mořského dna a podzemního šelfu;
- svahu a
- stoupání.

Nezahrnuje hlubokomořské oceánské dno s jeho oceánským hřebenem.⁵⁸

⁵⁷ SOHN, L. B. *Law of the Sea in a Nutshell*. 2. vydání. Minnesota: West Publishing, 2010. ISBN 9780314169419. str. 298-324

DIXON, M. *Textbook on International Law*. 7. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2013. ISBN 9780199574452. str. 228-233

⁵⁸ COOK, P.J., a CARLETON, C. *Continental Shelf Limits: the Scientific and Legal Interface*. Oxford: Oxford University Press. 2000. ISBN 0195117824. str. 16-24

Počátky režimu kontinentálního šelfu jsou úzce spojeny s rozvojem těžby ropy a zemního plynu z mořského dna. Trumanova deklarace z roku 1945 týkající se kontinentálního šelfu byla sepsána s cílem zabránit území bohatých na ropu v oblasti mexického zálivu. Rybolov má vztah ke kontinentálnímu šelfu, protože existují druhy sedavých živočichů jako jsou ústřice či korály. Austrálie si v roce 1953 nárokovala kontinentální šelf nikoliv kvůli zásobám ropy, ale aby si vyhradila exkluzivní právo na sběr živočichů z mořského dna a byla to právě Austrálie, která prosadila, aby byly sedavé druhy živočichů zařazeny do přírodních zdrojů v Úmluvě o kontinentálním šelfu v roce 1958.

Vznik kontinentálního šelfu není závislý na jeho okupaci či prohlášení dle odstavce 3 článku 77 Úmluvy. Kontinentální šelf vzniká ipso facto a ab initio protože se jedná de facto o území státu. Analogii území států s kontinentálním šelfem použil i Mezinárodní tribunál pro mořské právo ve sporu Bangladéše a Myanmaru.

Za využívání neživých zdrojů v oblasti kontinentálního šelfu je povinnost odvést platbu nebo příspěvek Mezinárodnímu úřadu pro mořské dno, který finanční příspěvky spravedlivě přerozděluje mezi státy mezinárodního společenství.

Pobřežní stát může mít kontinentální šelf bez nutnosti deklarovat výlučnou ekonomickou zónu. Opačná situace, kdy by měl stát pouze výlučnou ekonomickou zónu bez kontinentálního šelfu, nastat nemůže. Nestandardní situace nastala ve sporu mezi Bangladéšem a Barmou před Mezinárodním tribunálem pro mořské právo. Část kontinentálního šelfu byla překryta výlučnou ekonomickou zónou druhého státu. Tribunál argumentoval tím, že Úmluva definuje kontinentální šelf jako jeden, bez rozlišení, zda je do 200 námořních mil či za touto hranicí. Výsledkem bylo rozdělení oblasti, kde měl jeden stát práva ke kontinentálnímu šelfu a druhý k vodní mase, což je v souladu s článkem 78 Úmluvy.

S rozvojem technologií těžby nerostných surovin roste i riziko vzniku ekologických katastrof, jak se ukázalo v případě znečištění oceánu při havárii Deepwater horizon. V budoucnu proto bude nezbytné stanovit režim ochrany aktivit v rámci kontinentálního šelfu na světové úrovni. Státy investují velké finanční prostředky, aby dosáhly do nejvzdálenějšího vymezení kontinentálního šelfu, protože žádný stát se nechce dostat do situace, kdy v budoucnu

s technologickým pokrokem dojde k objevení zásob nerostných surovin za hranicí svého kontinentálního šelfu.⁵⁹

2.7. Mořské dno

Před vznikem doktríny kontinentálního šelfu a výlučné ekonomické zóny bylo za mořské dno považováno dle obyčejového práva, vše za hranicí teritoriálního moře. Otázkou bylo, zda se jedná o *res communis* či *res nullius*.

Na počátku 19. století byla akceptována možnost okupace mořského dna. Jednalo se o koncepci *res nullius*. S počínající diskuzí ohledně kontinentálního šelfu začala nabývat na důležitosti charakteristika mořského dna.

Pokud budeme považovat mořské dno za *res nullius*, pak lze vyvodit, že každý stát může mořské dno okupovat. Pokud se však bude jednat o *res communis* není možné si dno vůbec přivlastnit.

Historicky se vyvinuly tři názory na právní status mořského dna. První obhajuje myšlenku, že minerální zdroje na mořském dně jsou společné dědictví lidstva a mohou být těženy pouze pod záštitou mezinárodní autority, která jedná v zájmu všech států světa. Druhý názor kategorizuje objevování a těžbu přírodních zdrojů z mořského dna jako svobodu na volném moři, z čehož vyplývá, že si žádný stát nemůže vykonávat suverenitu nad přírodními zdroji v oblasti mořského dna. Na druhou stranu je možné vykonávat průzkum a těžbu za předpokladu, že budou tyto činnosti vykonávány s ohledem na práva ostatních států jako ostatní práva a svobody na volném moři. Třetí přístup považuje mořské dno za věc ničí (*res nullius*). Dno může být okupováno prvním státem, který vznesse nárok na těžbu či průzkum.

Oblast mořského dna za hranicemi národních jurisdikcí je nazývána dle článku 1 odstavce 1 Úmluvy Oblastí. Režim Oblasti přímo navazuje na kontinentální šelf, z čehož vyplývá, že Oblast nemůže být vytyčena, dokud není deklarována hranice kontinentálního šelfu.

⁵⁹ ROTHWELL, D. R. *The Oxford handbook of the law of the sea*. Oxford: Oxford University Press. 2015. ISBN: 9780198715481. str. 159-180

V polovině 20. století se začalo diskutovat o doktríně kontinentálního šelfu, který měl být poslední oblastí mořského práva definující část moře příslušící konkrétnímu státu. Na První konferenci o mořském právu panovalo obecné přesvědčení, že průzkum a těžba z mořského dna nebude v blízké budoucnosti možná, a proto ani neproběhla na toto téma žádná velká diskuze. Na počátku 60. let 20. století došlo při průzkumu mořského dna k objevu tzv. konkrecí (nodules). Dnes se používá pojem polymetalické konkrece. O tyto objekty o velikosti brambory se pro svůj vysoký obsah niklu, mědi a kobaltu začaly zajímat nejen státy, ale i velké nadnárodní korporace.

Zástupce Malty v OSN v roce 1967, poukázal na situaci, kdy z objevu polymetalických konkrecí budou profitovat pouze vyspělé státy mající technologie na jejich těžbu, čímž dojde k rostoucí diskrepanci mezi bohatstvím států mezinárodního společenství. Maltský delegát přišel s myšlenkou rovnoměrného rozdělení zisku z těžby z mořského dna mezi všechny státy světa. Těžba by byla pod kontrolou mezinárodní instituce, jež by zajišťovala kontrolu těžby a rovnoměrné rozdělení zisku. Tento návrh byl přijat s velkým optimismem.⁶⁰

S cílem nastavení efektivního mezinárodního režimu mořského dna byla v roce 1967 vytvořena ad hoc komise pro mírové využití mořského dna (Committee on the Peaceful Uses of the Seabed and the Ocean Floor). V roce 1970 přijalo valné shromáždění OSN Deklaraci principů upravující mořské dno (Declaration of Principles Governing the Sea-Bed and the Ocean Floor). V této deklaraci je mořské dno definováno jako společné dědictví lidstva a veškeré aktivity týkající se výzkumu a těžby z mořského dna budou stanoveny v mezinárodní úmluvě.

Právní regulace mořského dna na Třetí konferenci o mořském právu se ukázala jako jedna z nejobtížnějších. Vyspělé státy chtěly nastavit režim mořského dna tak, aby mohly těžit konkrece pod hlavičkou státních společností.

Důvodem, proč Spojené státy shledávaly Úmluvu jako nepřijatelnou, byly právě ustanovení upravující mořské dno.

V článku 1 odstavci 2 Úmluvy je definován pojem činnost v Oblasti jako činnost prováděná za účelem průzkumu a těžby zdrojů Oblasti. Zdroje jsou definovány pro účely 11 částí

⁶⁰ O'CONNELL, D. P. *The International Law of the Sea: Volume I*. Oxford: Oxford University Press. 1983. ISBN 9780198253464. str. 438-466

Úmluvy jako tuhé, tekuté nebo plynné nerostné zdroje nacházející se v Oblasti na mořském dně anebo pod ním, včetně polymetalických konkrecí. Logickým výkladem lze dovodit, že do definice zdrojů nejsou zahrnuty živočišné druhy. Výslovný zákaz jednostranné okupace části Oblasti je v článku 137 Úmluvy. Aktivity v Oblasti mají být dle článku 140 Úmluvy vykonávány ku prospěchu lidstva jako celku s ohledem na vnitrozemské a rozvojové státy. Dalším korektivem aktivit v Oblasti je účel, který má být dle článku 141 vykonáván pro mírové účely.

Návrhy na právní zakotvení společnosti inkasující výnosy z těžby zdrojů z Oblasti byly hojně diskutovány. Objevovaly se návrhy na vznik soukromé či státní společnosti až po variantu, kdy stát bude poskytovat licenci na těžbu. Vyspělé státy podporovaly myšlenku licencí, jež by umožňovala společností těžit na principu first-serve. Rozvojové státy naopak vyslovily názor, aby vznikla mezinárodní organizace s rovným rozdělením zisku v rámci mezinárodního společenství.

Úmluva založila Mezinárodní úřad pro mořské dno (ISA-International Seabed Authority) s taxativním výčtem práv a povinností v Oblasti. Všechny státy, které ratifikovaly Úmluvy, jsou ipso facto členy ISA. Úmluvou byl také zřízen systém pro řešení sporů v oblasti mořského dna. Vznikla Komora pro spory týkající se mořského dna při Mezinárodním tribunálu pro mořské právo. ISA vznikla oficiálně až s účinností Úmluvy dne 16. listopadu 1994.⁶¹

Článek 82 Úmluvy stanovuje metodiku odvodů spojených s využíváním kontinentálního šelfu přesahujícího 200 námořních mil. Tyto odvody se provádějí prostřednictvím Mezinárodního úřadu pro mořské dno. Článek 82 Úmluvy je svojí konkrétností a snahou o nápravu nerovností mezi státy považován z pohledu mezinárodního práva za unikátní. Doposud žádný stát nevyužil možnosti těžby nerostných surovin z oblasti za hranicí 200 námořních mil.

Novelizace Úmluvy v roce 1994 vedla k zásadním změnám právního režimu mořského dna. Výsledkem je mj. to, že při kolizi Úmluvy a Implementačních dohod mají dohody přednost.⁶²

⁶¹ SOHN, L. B. *Law of the Sea in a Nutshell*. 2. vydání. Minnesota: West Publishing, 2010. ISBN 9780314169419. str. 334-365

ONG, D. M., FREESTONE, D., a BARNES, R. *The Law of the Sea: Progress and Prospects*. Oxford: Oxford University Press, 2006. ISBN 9780199299614. str. 33-34

⁶² ROTHWELL, D. R. *The Oxford handbook of the law of the sea*. Oxford: Oxford University Press. 2015. ISBN: 9780198715481. str. 227-251

2.8. Volné moře

Volné moře je společný mezinárodní prostor, který slouží všem státům a lidem světa. Je zakázáno ho využívat k jiným než mírovým účelům, či zabírat jeho část pro svoji vlastní potřebu. Vše je zakotveno v Úmluvě v člancích 88 a 90. Problematika volného moře je upravena také v Úmluvě o volném moři z roku 1958, jež je součástí První konference o mořském právu. Základní rámec využití volného moře spočívá ve dvou hlavních principech. Jedná se o svobodu plavby, která nesmí být narušena ostatními státy. Druhým stěžejním principem je právo vlajky, které stanovuje palubu lodi do výlučné jurisdikce státu vlajky, pod kterou loď pluje.

Na rozdíl od Úmluvy o mořském právu z roku 1982, je možné v Úmluvě o volném moři z roku 1958 nalézt negativní definici volného moře v článku 1. Zde se říká, že se pojem volné moře vztahuje na všechny části moře, které nejsou zahrnuty do pobřežních vod nebo do vnitrozemských vod některého státu.

V procesu tvorby Úmluvy o mořském právu vyvstala otázka, zda je výlučná ekonomická zóna součástí volného moře či nikoliv. Většina států zastává stanovisko, že výlučná ekonomická zóna není součástí volného moře, ale jedná se o speciální zónu pod kontrolou pobřežního státu, kde jsou současně zachovány základní svobody volného moře, jako je například svoboda navigace. Je třeba říct, že Úmluva o mořském právu v článku 55 nedefinuje výlučnou ekonomickou jakožto součást teritoriálních vod ani volného moře. Základní svobody na volném moři byly předmětem diskuzí již od samotného vzniku základních konceptů mořského práva v 17. století. Tyto svobody mohou vykonávat všechny státy mezinárodního společenství, bez rozdílu, zda mají přístup k moři či zda se jedná o státy vnitrozemské. Jedná se o svobodu plavby, přeletu, rybolovu, kladení podmořských kabelů a svobodu vědeckého výzkumu a také svobodu budování umělých ostrovů a jiných zařízení. Výčet svobod se nachází v článku 87 Úmluvy o mořském právu, který byl oproti Úmluvě o volném moři rozšířen o poslední dvě svobody výše zmiňované.

Rozsah působnosti ustanovení o volném moři dle Úmluvy o mořském právu upravuje článek 86 Úmluvy, jež eliminuje výlučnou ekonomickou zónu, pobřežní moře, vnitrozemské vody či souostrovňní vody z aplikace těchto ustanovení.⁶³

Dle článku 88 Úmluvy je volné moře určeno pro mírové účely. Při přijímání tohoto ustanovení nebylo jasné, zda je možné podřadit vojenské testy a manévry pod množinu mírových účelů. Na druhou stranu je možné tvrdit, že pokud by bylo úmyslem tyto činnosti zakázat, tak by byly výslovně zmíněny v tomto článku. Testování zbraní a vojenské manévry jsou přípustné za dodržení podmínek zdržení se jakékoli hrozby silou nebo použití síly jiným způsobem neslučitelným se zásadami mezinárodního práva stanovených v článku 301 Úmluvy.⁶⁴

Žádný stát nemůže vykonávat suverenitu nad volným mořem. Tak je v tomto případě zajištěno, že nebude panovat na volném moři chaos. Uplatňuje se zde tzv. princip suverenity státu vlajky nad mořskými plavidly. Stát vlajky má pravomoc vynucovat svoje zákony jen a pouze na palubě plavidel, která plují pod jeho vlajkou.

Aktuálním problémem v oblasti volného moře je porušování lidských práv na tzv. plovoucích výslechových stanicích. To se jeví jako velký problém především pro Evropské námořní síly fungující pod státy Evropské unie, jež je signatářem Úmluvy o ochraně lidských práv stejně jako všechny členské státy.⁶⁵

2.8.1. Svobody na volném moři

Možnost vykonávat svobody volného moře v oblasti výlučné ekonomické zóny upravuje článek 56 Úmluvy o mořském právu. Ten stanovuje možnost využít svobody plavby, přeletu a podkládání kabelů ze strany cizích států. Logickým výkladem je možné dospět k závěru,

⁶³ SOHN, L. B. *Law of the Sea in a Nutshell*. 2. vydání. Minnesota: West Publishing, 2010. ISBN 9780314169419. str. 15-26

BOWETT, D.W. *The Legal Regime of Islands in International Law*. Sitjthoff: Oceana Publications, 1979. ISBN 9028609687. str. 49-52

CLARKE, M. A. a WILSON, J. F. *Maritime Law Evolving*. Oxford: Hart Publishing, 2013. ISBN 9781849463997. str. 24-25

⁶⁴ ONDŘEJ, J. *Právní režimy mezinárodních prostorů*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. ISBN 8086473694. str 81-83

⁶⁵ ROTHWELL, D. R. *The Oxford handbook of the law of the sea*. Oxford: Oxford University Press. 2015. ISBN: 9780198715481. str. 203-225

že svoboda rybolovu, vědeckého výzkumu a výstavby umělých ostrovů nemůže být vykonávána cizím státem i přes zachování všech pravidel Úmluvy dle článku 58 odstavce 3. Svobodu plavby má každý stát. To znamená, že daný stát má právo, aby na volném moři pluly lodě pod jeho vlajkou, jak uvádí článek 90 Úmluvy. Tato svoboda je založena na principu, že je možné, aby se lodě plavily na volném moři bez narušení jejich suverenity ze strany jiných států až na výjimky. Princip nezasahování se uplatňuje i mimo volné moře, v pobřežních či ostrovních vodách pobřežních států. V tomto případě se jedná pouze o právo pokojného proplutí dle článku 17 a 24 Úmluvy za dodržení podmínek stanovených v článku 18 Úmluvy. Válečné lodě a lodě používané pouze k neobchodní státní službě požívají dle článků 95 a 96 Úmluvy imunitu, a proto mohou být pouze pod jurisdikcí státu vlajky. Logickým výkladem nám umožňuje pozitivně definovat typologii lodí, jež mohou být podrobeny prohlídce jiným státem než státem vlajky. Jedná se o lodě odlišné od lodí válečných a lodí používaných pouze k neobchodní státní službě. Podmínky prohlídky lodí jsou stanoveny v článku 110 Úmluvy. Jedná se především o lodě využívané k pirátství, provozování obchodu s otroky či o lodě bez státní příslušnosti. Nedůvodná prohlídka musí být dle článku 110 odstavce 3 odškodněna.

S rozvojem technologií umožňující dálkové lety, nabyla na významu svoboda přeletu. S rozvojem svobody plavby na volném moři byla přijata i svoboda přeletu představující analogii plavby ve vzdušném prostoru. Letadla musí dodržovat mezinárodní pravidla leteckého provozu dle článku 39 odstavce 3 Úmluvy. Některé státy v čele se Spojenými státy zavedly praxi vymezení tzv. vzdušných obraných identifikačních zón (ADIZ - Air defense identification zone). Jedná se o vzdušné oblasti, ve kterých je v zájmu národní bezpečnosti vykonávána kontrola leteckého provozu a je zde vyžadováno, aby letadla plánující proniknout do této zóny informovala předem daný stát. Tyto zóny nejsou definovány žádnou mezinárodní smlouvou a jsou tvořeny nad výlučnou ekonomickou zónou, ale i nad volným mořem. Právo států tyto zóny tvořit vychází z práva stanovit podmínky pro vstup letadel do národního vzdušného prostoru, zakotvené v Úmluvě o mezinárodním civilním letectví z roku 1944.⁶⁶

⁶⁶ Encyklopedie mezinárodního práva Maxe Planca. Získáno 10.12.2020 z <https://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e237>

Svobodu rybolovu mají všechny státy. Limity jsou uvedeny v článku 116 Úmluvy. Jedná se především o smluvní závazky a zájem na zachování živočišných druhů. Za dob Grotia se moře jevílo jako nekonečný zdroj ryb. V současnosti je již přístup k živočišným druhům v moři jiný. Trendem je snaha o zachování přírodních druhů. Úmluva o mořském právu deleguje zodpovědnost za ochranu a uchování mořského prostředí na bedra pobřežního státu. Současné vnímání životního prostředí jako společného dědictví lidstva se promítlo i do oblasti mořského práva. Povinnost přijmout opatření na zachování živých zdrojů volného moře je kladena na všechny státy bez rozdílu.

Svoboda pokládat podmořské kabely a dálkové potrubí je limitována na oblast volného moře a kontinentálního šelfu dle článků 79 a 112 Úmluvy. Pobřežní stát může bránit kladení kabelů na kontinentální šelfu pouze však v rozsahu rozumných opatření k průzkumu či využívání přírodních zdrojů kontinentálního šelfu. Dle článku 79 odstavce 4 Úmluvy je plně v gesci pobřežního státu stanovit si podmínky kladení podmořských kabelů na území pobřežního moře.

Svobodu výstavby umělých ostrovů na volném moři mají všechny státy dle článku 87 Úmluvy. V oblasti výlučné ekonomické zóny je to pouze pobřežní stát, který může toto právo využívat, a to dle článku 60 Úmluvy.

Historicky nejnovější je svoboda vědeckého výzkumu. Z vědeckých poznatků může profitovat celý svět. V této souvislosti vyvstala otázka, v jakých zónách moře bude toto právo garantováno. Odpovědí bylo přijaté pravidlo, jež bylo závěrem Třetí konference o mořském právu, které stanovilo limit pro výzkum. Tím se stala výlučná ekonomická zóna. Ustanovení nalezneme v článku 257 Úmluvy. Obecné zásady, uvedené v článku 240 Úmluvy, pro provádění mořského vědeckého výzkumu tvoří především podmínka využití výlučně pro mírové účely, soulad vědeckých metod a prostředků s Úmluvou. Z obavy před možnými spory především o nerostné bohatství, které mohou vyvstat z informací z vědeckého výzkumu, je v článku 241 Úmluvy stanoveno, že činnosti v rámci výzkumu nemohou sloužit jako právní základ pro jakýkoliv nárok.

Je třeba dodat, že díkce článku 87 Úmluvy zahrnuje pouze demonstrativní výčet možných svobod, protože je zde vloženo slovní spojení mimo jiné. Mezi svobody výslovně

nestanovené v Úmluvě může patřit například svoboda vypouštění satelitů či konat vojenská cvičení.⁶⁷

2.9. Souostroví vody

V 18. a 19. století nebyla problematice nároků v oblasti souostrovních států věnována téměř žádná pozornost. Již v polovině 20. století se však s rostoucím zájmem o vymezení mořských pásem ostrovů tvořící souostroví objevily tři hlavní problémy. Prvním byl dopad nově vzniklých zón na hranice již vymezených zón pobřežních států, což do budoucna vyžadovalo vymezení speciální metodiky pro určení spravedlivé linie. Druhý problém vznikl u souostroví, nacházejících se v pobřežním moři, protože nebylo zřejmé, jestli je možné posunout baseline z pobřeží na úroveň souostroví. Tato problematika byla vyřešena ve sporu před Mezinárodním soudním dvorem mezi Velkou Británií a Norskem⁶⁸, který potvrdil norský nárok na vymezení přímé základní linie, jež nekopírovala pobřeží z důvodů, že se podél pobřeží nachází mnoho malých ostrovů. Poslední třetí plochou byla malá souostroví uprostřed oceánů, kde často docházelo k překrývajícím se mořským zónám. Zde vznikly spory o nerostné bohatství, ale také právní otázky svobody plavby nebyly jasně vymezeny.

Po druhé světové válce, v návaznosti na dekolonizaci a vzniku nových států, především v jihovýchodní Asii, Tichém oceánu a Karibiku, získala otázka právní regulace souostroví na významu.

Problematika souostroví byla diskutována již na Haagské konferenci, kde byl prezentován americký návrh, jenž považoval souostroví za jeden celek. Názory na tento návrh byly smíšené. Později byla právní úprava souostroví propagována především Indonésií a Filipínami. Hlavními argumenty byla snaha o ochranu zájmů souostrovních států především v oblasti politické, ochrany přírody a bezpečnosti. UNCLOS I. mohla tuto otázku vyřešit, nicméně žádné ustanovení v této oblasti nebylo na této konferenci přijato. Závěry konference

⁶⁷ SOHN, L. B. *Law of the Sea in a Nutshell*. 2. vydání. Minnesota: West Publishing, 2010. ISBN 9780314169419. str. 15-28

⁶⁸ Fisheries case (Velká Británie vs. Norsko) Získáno 26.07.2021 z <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/5/005-19511218-JUD-01-00-EN.pdf>

vymezily speciální typ souostroví, a to konkrétně pobřežní souostroví, které dle článku 4 Úmluvy o pobřežním moři umožňuje posunout základní linii.⁶⁹

Úmluva stanovuje specifický režim pro souostrovní státy, kterými jsou státy mající jedno nebo více souostroví. Nejtypičtějším představiteli souostrovních států jsou například Indonésie či Filipíny.

V odstavci B článku 46 Úmluvy jsou vymezena čtyři kritéria pro souostrovní vody. V první řadě se musí jednat o skupinu ostrovů. Dále musí být vzájemně spojeny vodami a tvoří jediný geografický, ekonomický a politický celek anebo byly za takový celek historicky považovány.⁷⁰

Do definice dle odstavce B článku 46 Úmluvy spadají i státy, které se obecně nepovažují za souostroví, jako například Spojené království, či Island. To této definici nespadají také souostroví, která patří pod pobřežní stát mající většinu své rozlohy na kontinentu, jako například Faerské ostrovy (Dánsko), Špicberky (Norsko), Azorské ostrovy (Portugalsko). Státy nespadající do této definice nemohou vytyčit základní linii.

Souostrovní státy mohou vytyčit tzv. souostrovní linii. Tato linie slouží jako základní linie při delimitaci, kdy je část moře směrem dovnitř k ostrovům pod plnou suverenitou souostrovního státu.

Zde je třeba vnímat rozdíl mezi souostrovním státem a souostrovím dle článku 46 Úmluvy. Pouze souostrovní stát má právo vytyčit základní souostrovní linii. Například Cookovy ostrovy nejsou samostatným souostrovním státem, a proto toto právo nemají.

Úmluva v článku 47 stanovuje několik klíčových kritérií, která musí souostrovní základní linie splňovat. Tato linie může být vytyčena pouze, pokud spojuje nejzazší body nejzazších ostrovů a otychajících útesů souostroví zahrnující hlavní ostrovy. Poměr vodní plochy a souše je v rozmezí 1:1 - 9:1. Další podmínkou je, že délka souostrovní linie nesmí přesáhnout 100 námořních mil s možnou odchylkou 25 námořních mil překračující hranici 100 námořních mil, a to pouze ve 3 %. Posledním korektivem je limitace odchylky základní linie od celkové

⁶⁹ ROTHWELL, D. R., a STEPHENS, T. *The International Law of the Sea*. 2. vydání. Oxford: Hart. 2016. ISBN 9781782256847. str. 180-183, 189-194

CHURCHILL, R., a LOWE, A. V. *The Law of the Sea*. 3. vydání. Manchester: Manchester University Press, 1999. ISBN 0719043816. str. 118-122

SYMMONS, C. R. *The Maritime Zones of Islands in International Law*. Hague: Martinus Nijhoff. 1979. ISBN 9024721717, str. 20-22, 75-90

⁷⁰ TANAKA, Y. *The International Law of the Sea*. 2. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. ISBN 9781107439672. str. 111-114

konfigurace souostroví. Tato linie nesmí být vytyčena takovým způsobem, který by pobřežní moře jiného státu oddělil od volného moře nebo výlučné ekonomické zóny. Jako výchozí body pro delimitaci nemohou být použity specifické vynořující se vyvýšeniny definovány v odstavci 4 článku 47 Úmluvy. Článek 47 Úmluvy je de facto technickou a geografickou konkretizací článku 46 Úmluvy.

Jakmile je vytyčena základní souostrovňá linie získávají souostrovňá státy dvě významná práva. Prvním je právo delimitovat mořské zóny od základní linie. Tato výsada v praxi znamená, že části, které byly považovány za volné moře, jsou pod jurisdikcí souostrovňáho státu. V tomto případě má souostrovňá stát stejná práva jako stát pobřežní. Druhým a v kontextu Úmluvy právem sui generis je právo mít souostrovňá vody dle článku 47 Úmluvy. Souostrovňá stát má suverenitu nejen v oblasti moře, ale také vzdušného prostoru a mořského dna a to na základě článku 49 Úmluvy. Souostrovňá vody není možné považovat za vody vnitřní či pobřežní. Na druhou stranu v odstavci 3 článku 49 Úmluvy, je stanoven korektiv výkonu práv v souladu s touto (IV.) částí. To v praxi představuje čtyři roviny omezení. První rovinu tvoří povinnost respektovat tradiční rybolovná práva třetích států dle článku 51 odstavce 1 Úmluvy.

Druhý odstavec článku 52 Úmluvy klade souostrovňámu státu povinnost respektovat v souostrovňá vodách existující podmořské kabely. V tomto odstavci není zmíněno potrubí či kladení nových podmořských kabelů, z čehož je možné dovozovat, že pro tyto případy je vyžadován souhlas souostrovňáho státu. Zde vyvstává otázka, zda může souostrovňá stát požadovat odstranění existujících potrubí. Churchill⁷¹ zastává názor, že pokud je stát vlastnící potrubí signatářem Úmluvy, je možné požadovat odstranění potrubí ze strany souostrovňáho státu. Pokud tomu tak není, je třeba situaci řešit za pomoci mezinárodních obyčejů. Pokud bylo potrubí položeno v oblasti, která byla v době pokládání potrubí volné moře pak souostrovňá stát právo na jejich odstranění nemá.

Třetí omezení tvoří respektování práv přilehlých sousedních států dle odstavce 6 článku 47 Úmluvy. Posledním, a neméně důležitým limitem souostrovňá vod, je umožnění pokojného proplutí stanovenými námořními koridory. Právo pokojného proplutí v souostrovňá vodách je paralelou k právu pokojného proplutí v pobřežních

⁷¹ CHURCHILL, R., a LOWE, A. V. *The Law of the Sea*. 3. vydání. Manchester: Manchester University Press, 1999. ISBN 0719043816. str. 126

vodách. Souostrovní vody většinou zabírají velkou část volného moře, proto článek 52 Úmluvy umožňuje právo pokojného proplutí v těchto vodách třetím státům.⁷²

Úmluva obsahuje řadu nedostatků. Příkladem mohou být Ostrovy královny Alžběty nacházející se na severovýchodě Kanady. Část tohoto souostroví je možné považovat za pobřežní souostroví, které by umožňovalo posunout základní linii. Na druhou stranu severní část tohoto souostroví to této skupiny nespadá. Ostrovy královny Alžběty není možné považovat ani za souostrovní stát.⁷³

Je možné tvrdit, že ustanovení Úmluvy, týkající se souostrovních států se staly mezinárodními obyčejí, protože většina nároků na práva související se souostrovními státy byla vznesena již před účinností Úmluvy a byla přijata ostatními státy mezinárodního společenství. Dále byly části ustanovení Úmluvy převzaty do znění několika mezinárodních úmluv.

Právní vymezení souostroví pomohlo zvýšit legitimitu souostrovních států na mezinárodním poli.⁷⁴

3. Přírozené ostrovy

3.1. Definice ostrova

Přírozené ostrovy mají vliv na stanovení hranic jednotlivých mořských oblastí.

Právní režim ostrovů je upraven v osmé části Úmluvy konkrétně v článku 121. Základní premisa je v odstavci 2 článku 121, kde se říká, že ostrovy mají stejně jako jiná pevninská území dle této Úmluvy pobřežní moře, přilehlé pásmo, výlučnou ekonomickou zónu a kontinentální šelf s výjimkou odstavce 3 článku 121.

⁷² ČEPELKA, Č. a ŠTURMA P. *Mezinárodní právo veřejné*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2018. ISBN 9788074007217. str. 162

⁷³ DIXON, M. *Textbook on International Law*. 7. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2013. ISBN 9780199574452. str. 242-243

BROWNLIE, I., a CRAWFORD, J. *Brownlie's Principles of Public International Law*. 8. vydání. Oxford: Oxford University Press. 2012. ISBN 9780199654178. str. 264

TANAKA, Y. *The International Law of the Sea*. 2. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. ISBN 9781107439672. str. 115-118

BROWN, E.D. *The international law of the sea: Vol. 1: Introductory manual*. Aldershot: Dartmouth, 1994. ISBN 1855213060. str. 122-124

⁷⁴ CHURCHILL, R., a LOWE, A. V. *The Law of the Sea*. 3. vydání. Manchester: Manchester University Press, 1999. ISBN 0719043816. str. 127-130

Vymezení ostrovů již bylo předmětem mnoha rozsáhlých debat. Existuje okolo půl milionu různých druhů útvarů v moři a není jednoduché je podřadit pod jednotnou definici. Vystala proto otázka, zda mají všechny ostrovy, ať už malé či velké tvořit stejná mořská pásma. Malý ostrov by tvořil 200 námořních mil širokou výlučnou ekonomickou zónu a kontinentální šelf. Problémem byly také rozdílné zájmy mezi dvěma hlavními skupinami států. Oceánské státy jako například Fidži, Tonga, Západní Samoa a Řecko prosazovaly rovná práva pro všechny ostrovy a ostrovům podobné struktury. Druhá skupina skládající se z Rumunska, Turecka a skupiny afrických států navrhovala stanovení limitu mořských pásem dle stavu ostrova. Článek 121 Úmluvy obsahuje elegantní kompromis mezi těmito dvěma protichůdnými směry.

Definice ostrova je uvedena v prvním odstavci článku 121 Úmluvy. Ostrovem je přírodou vytvořená oblast země obklopená vodou, která je při přílivu nad vodou. Z této definice vyplývají čtyři definiční znaky ostrova.

První znakem v právním smyslu je oblast země, na které se ostrov musí nacházet. Tato oblast musí být připojena k mořskému dnu a musí se jednat o přirozené území terra firma (ve smyslu části země rozdílné od moře). Problematika vymezení ostrovů je na mezinárodním poli stále nejednotná. Je otázkou, do jaké míry jsou zohledněny v procesu rozhodování oblasti hydrografie (příliv a odliv) a geomorfologie (přirozeně vytvořené oblasti, zda se jedná o ostrov či nikoliv). Pojem přírodní je z hlediska geomorfologie problematický. Z geomorfologického hlediska není možné považovat atoly za terra firma, a proto jim nelze přiznat status ostrovů. Jedná se o směs sedimentu a korálů. Nejednota panuje i na poli mezinárodního soudu a lze ji ilustrovat na případu Qit'at Jaradah Katar vs. Bahrajn. Většina soudců mezinárodního soudního dvora tuto strukturu považuje za ostrov. Nicméně, v disentních stanoviscích se objevuje validní argumentace, že struktura vznikla procesem akrece (postupného připojování) a proto se nejedná o terra firma.⁷⁵

V tomto smyslu jakékoliv formace vzdáleně připomínající ostrovy či ledovce, nesplňují podmínku pevného spojení se zemí, protože nejsou pevně připojeny k mořskému dnu,

⁷⁵ Mořská delimitace a územní otázky (Katar vs. Bahrajn) Získáno 26.07.2021 z <https://www.icj-cij.org/en/case/87>, <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/87/087-20010316-JUD-01-02-EN.pdf> Získáno 10.12.2020. str. 66

a proto nemohou být považovány za ostrovy. Z definice nevyplývá minimální rozloha, který by musel ostrov mít, aby mu byly zaručeny mořské zóny.

Druhým kritériem je metoda vzniku ostrova. Musí se jednat o přirozený proces, bez lidského zásahu. Z toho vyplývá, že umělé ostrovy a zařízení jako majáky, vojenské bunkry či ropné plošiny není možné považovat za ostrovy dle článku 121. Umělé ostrovy dle článku 60 odstavce 8 Úmluvy nemají status ostrovů, a proto nemohou sloužit pro vytyčení mořských pásem.

Podmínka, aby byl ostrov obklopen vodou, musí být také naplněna. Za ostrovy není možné považovat formace, které se při odlivu spojí s pevninou či jsou spojeni s pevninou jiným způsobem.

Hladina moře při přílivu a odlivu tvoří podstatný rozdíl při stanovování statusu ostrova. Ostrov musí být při přílivu nad vodou. Objekty, které jsou při přílivu pod hladinou moře, nenaplnují toto kritérium.⁷⁶

3.2. Kritéria přirozeného ostrova

Existuje několik základních kritérií pro právní vymezení přirozeného ostrova v mezinárodním právu. Symmons jich popisuje několik. Jedná se o území, přirozenou metodu vzniku a dostatečnou velikost. Dále musí být ostrov nad hladinou při přílivu, musí být obyvatelný a mít ekonomický či obranný význam. Z tohoto výčtu je v Úmluvě o pobřežním moři zmíněno pouze území, metoda přirozeného vzniku a vyvýšení nad hladinu při přílivu. Dále byla na setkáních, předcházejících vzniku Úmluvy o mořském právu, diskutována kritéria geologické pozice a také koloniální nezávislost ostrovů. Geologická pozice rozlišovala, zda se ostrov nachází v pobřežních vodách, kontinentálním šelfu či dále od pobřeží. Toto kritérium bylo zpochybněno jako málo vědecké. Požadavek na koloniální nezávislost

⁷⁶ TANAKA, Y. *The International Law of the Sea*. 2. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. ISBN 9781107439672. str. 63-71

PAPADAKIS, N. *The International Legal Regime of Artificial Islands*. Leyden: Sijthoff international Publishing company, 1977. ISBN 9028601279. str. 91-96

se ukázal jako diskriminační a kontraproduktivní, protože by docházelo spíše ke zpomalení procesu získávání nezávislosti u ostrovních států.⁷⁷

3.2.1. Území

První právní kritérium pro ostrov je, že se musí být tvořen územím. To v praxi znamená dvě kritéria. Jedná se o nutnost, aby byla formace připevněna k mořskému dnu, a území musí mít trvalou povahu.

Ilustrativním příkladem použití chybné terminologie je označení kotvících lodí jako plující struktury. V tomto případě se nejedná o území, i když je možné říci, že jsou kotvící lodě v jistém smyslu připojeny k mořskému dnu.

Přírodou vytvořené plující struktury, jako jsou například ledovce, absentují požadavek na pevné spojení s mořským dnem. Sporné také je, zda se vůbec jedná o území, protože ledovce nemají takové kvality, aby byly trvalé, což je jedna ze základních vlastností území. Vystala otázka, zda nepatří tyto plující struktury spíše do kategorie lodí, nicméně nemožnost jejich ovládnutí je neumožňuje zařadit do této kategorie. Existují však umělé struktury, které jsou ovladatelné. Jedná se o těžební platformy, které je možné přesouvat. Tyto není možné zařadit do kategorie ostrovů ani lodí. Je otázka, zda by neměla být vytvořena další kategorie pro tyto právní entity.

Ropné plošiny, které svým názvem evokují umělý zásah člověka do moře, není možné zařadit do právní definice ostrovů pro jejich nepřirozený původ. Ropné plošiny nesplňují ani kritérium území. Jedná se o platformu nad vodou stojící na pilířích, které jsou připojeny k mořskému dnu pouze velmi malou plochou.

Poslední anomálií diskutovanou v rámci kritérií pro tvorbu ostrovů jsou domy na chůdách, ze kterých jsou v jihovýchodní Asii tvořeny celé vesnice. Na 260. setkání Komise pro mezinárodní právo byl diskutován problém, zda mají být tyto vesnice zařazeny dle Úmluvy do kategorie technických zařízení a zda má být zakázána možnost vytvořit vlastní pobřežní moře. Argumentem pro vytvoření zón je ochrana před pašeráky drog, kteří často

⁷⁷ SYMMONS, C. R. *The Maritime Zones of Islands in International Law*. Hague: Martinus Nijhoff. 1979. ISBN 9024721717, str. 20-22, 57-60

využívají právě vesnice na chůdách. Závěr byl, že by bylo příliš jednoduché tvořit mořské zóny pomocí tvorby nových vesnic na chůdách.⁷⁸

3.2.2. Přírozený vznik

Na Haagské konferenci převládaly názory, že umělé ostrovy a zařízení by měly mít status ostrovů. Postupem času však sílily názory na omezení možnosti umělých ostrovů tvořit mořské zóny s cílem zachování svobody volného moře. Dalším důvodem bylo také zamezit tomu, aby jakékoliv technická zařízení a majáky netvořily rozsáhlé mořské zóny. Americký návrh na přidání kritéria přírodního vzniku ostrova během První konference o mořském právu znamenal velký obrat. Kritérium přírodního vzniku vyloučilo umělé ostrovy. Američané se báli, že by mohlo dojít ke značnému omezení svobod a těžby na volném moři ze strany cizích mocností, které by zde mohly umístit jednoduché umělé platformy.⁷⁹

3.2.3. Velikost

Velikostní kritérium se nikdy neobjevilo ve znění jakékoliv úmluvy. Nespokojenost s definicí ostrova v Úmluvě o pobřežním moři, jež umožňovala jakkoliv malému ostrovu generovat pobřežní moře, vedla několik států k vytvoření návrhu, který stanovoval velikostní kritérium tak, aby se daná struktura mohla považovat za ostrov dle mezinárodního práva.

Rumunsko, na diskuzi v Caracasu, přišlo s dualitou ostrovních útvarů v závislosti na jejich velikosti. Ostrůvky (islets) mající rozlohu do jednoho kilometru čtverečního a ostrovy přesahující tuto hodnotu. Tento návrh setkal s velkým odporem Řecka, Fidži, Nového Zélandu a dalších oceánských států, které zastávaly status quo. Zástupci Velké Británie poukazovali také na velkou rozmanitost ostrovů, kdy i malé ostrovy mohou být ekonomicky soběstačné s vysokou hustotou zalidnění a na druhou stranu mohou existovat velké

⁷⁸ SYMMONS, C. R. *The Maritime Zones of Islands in International Law*. Hague: Martinus Nijhoff, 1979. ISBN 9024721717, str. 21-29

⁷⁹ SYMMONS, C. R. *The Maritime Zones of Islands in International Law*. Hague: Martinus Nijhoff, 1979. ISBN 9024721717, str. 30-37

BOWETT, D.W. *The Legal Regime of Islands in International Law*. Sitjhoff: Oceana Publications, 1979. ISBN 9028609687. str. 2-6

neobydlené ostrovy. Toto je jeden z hlavních důvodů, proč není vhodné kategorizovat ostrovy dle jejich velikosti.⁸⁰

3.2.4. Obklopený vodou

Již ze samotného slova ostrov je zřejmé, že pokud by nebylo území ze všech stran obklopeno vodou, nejednalo by se o ostrov. Za ostrovy není možné považovat ani poloostrovy, kde část pevniny vysychá při odlivu a při přílivu je zaplavována, či pokud zde byla postavena silniční hráz.⁸¹

3.2.5. Nad hladinou při přílivu

Požadavek, aby byl ostrov nad hladinou moře při přílivu, je jeden z nejkontroverznějších kritérií současnosti. Tento požadavek byl zakotven již v Úmluvě o pobřežním moři. Definice ostrova z Haagské konference obsahovala ještě časové kritérium trvalosti či stálosti (permanent). Ostrovní útvar musel být nad hladinou při přílivu vždy, aby tuto definici naplnil. Od tohoto dovětku bylo v Úmluvě o pobřežním moři a pozdější Úmluvě o mořském právo upuštěno.

Schopnost mořských útvarů vyčnívat při přílivu je klíčové pro rozlišení mezi vynořujícími se vyvýšeninami a ostrovy, což má vliv na schopnost tvořit mořské zóny. Nejasně definovaný pojem - při přílivu nad vodou - však způsobuje interpretační problémy. Britské nařízení týkající se pobřežních vod z roku 1964, definuje ostrov jako přírodou vytvořenou oblast obklopenou vodou, která je nad hladinou při tzv. high-water spring tides (průměrná nejvyšší úroveň přílivu za posledních 20 let) a vynořující se vyvýšeniny jsou pod touto hladinou. Stejnou definici přílivu používá i Nový Zéland.⁸²

⁸⁰ SYMMONS, C. R. *The Maritime Zones of Islands in International Law*. Hague: Martinus Nijhoff, 1979. ISBN 9024721717, str. 38-41

⁸¹ SYMMONS, C. R. *The Maritime Zones of Islands in International Law*. Hague: Martinus Nijhoff, 1979. ISBN 9024721717, str. 42

⁸² SYMMONS, C. R. *The Maritime Zones of Islands in International Law*. Hague: Martinus Nijhoff, 1979. ISBN 9024721717, str. 42-45

BOWETT, D.W. *The Legal Regime of Islands in International Law*. Sitjhoff: Oceana Publications, 1979. ISBN 9028609687. str. 6-7

3.2.6. Obyvatelnost

Kritérium obyvatelnosti se diskutovalo již na Haagské konferenci. Zde byla zmíněna i poměrně inovativní myšlenka zařadit umělé ostrovy do stejné kategorie jako přirozené ostrovy, protože oba typy jsou obyvatelné. Pokusy zařadit do definice ostrova kritérium obyvatelnost se setkalo na jednáních Třetí konference o mořském právu s vlnou kritiky. Delegát Fidži vyslovil silný nesouhlas s předkládaným návrhem a zastával názor, že by se jednalo o nespravedlivé potrestání malých ostrovních států v Tichém oceánu. Dalším kritikem byla Velká Británie. Argumentem byla možnost měnit počet obyvatel ostrovů. V rámci klimatických či ekonomických změn může docházet k přesunu obyvatel z hustě osídlených ostrovů na ty méně osídlené, čímž by mohlo docházet k problému při vytyčování mořských zón.⁸³

3.2.7. Ekonomické využití

Častým předmětem diskuzí na Třetí konferenci o mořském právu byly mořské útvary, které neměly ze své podstaty žádnou užitnou hodnotu, ale byly schopné tvořit mořská pásma. Typickým příkladem je formace zvaná Rockall. Jedná se o skálu vzdálenou 300 km od západního pobřeží Irska. Svoji geologickou strukturou není možné tento útvar obývat či ho jinak ekonomicky využívat. Jedná se spíše o překážku v lodní dopravě. V roce 1955 Velká Británie tento útvar z bezpečnostních důvodů anektovala. Vody okolo Rockall se ukázaly jako velmi významné zejména hlediska rybolovu a zásob uhlovodíků na kontinentálním šelfu. Dánsko navrhovalo, aby byla zohledněna velikost ostrovů při aplikaci ekonomických kritérií. Dánský delegát zmínil také problematiku ostrůvků a skal, které nenabízejí žádnou možnost ekonomického využití, a proto by neměly mít možnost generovat mořské zóny. Ekonomický test byl zpochybněn také ze strany malých států

⁸³ SYMMONS, C. R. *The Maritime Zones of Islands in International Law*. Hague: Martinus Nijhoff, 1979. ISBN 9024721717, str. 45-51

ALEXOPOULOS A. The legal regime of uninhabited islets and rocks in international law. The case of the greek seas. *Revue Hellenique De Droit International*. 2003, **56**, 131-151. Získáno 23.06.2021 z https://www.researchgate.net/publication/259990954_the_legal_regime_of_uninhabited_islets_and_rocks_in_international_law_the_case_of_the_greek_seas. Str. 140-142

v Tichém oceánu, které argumentovaly tím, že vzdálené ostrovy nemají možnost velkého ekonomického rozvoje pro jejich lokalitu.⁸⁴

3.3. Zóny generované přirozenými ostrovy

3.3.1. Vnitřní vody – souostrovní vody

Při vytyčování mořských zón Úmluva o pobřežním moři nerozlišuje, zda se jedná o pevninu či ostrov, a proto jsou dle této úmluvy vody mezi ostrovy nazývány vnitřní. V 50. letech 20. století panovala nejistota především v Jihovýchodní Asii týkající se práva pokojného průplavu skrz souostroví. Indonésie a Filipíny se striktně vymezily vůči válečným plavidlům plujících v oblasti mezi jejich ostrovy. Mezi první a třetí konferencí o mořském právu probíhaly komplexní diskuze týkající se režimu přímé základní linie a její aplikovatelnosti na ostrovy daleko od pobřeží. Během Třetí konference o mořském právu došlo na základě chilského návrhu k terminologickému vývoji. Vody obklopující souostroví jsou od této doby nazývány souostrovní vody a nikoliv vody vnitřní, jak je tomu v případě pobřežních států. Na této konferenci bylo zdůrazněno, že terminologická odlišnost od vnitřních vod je způsobena především velkou vzdáleností souostroví od pobřeží. Jejich lokace je často na trase důležitých mezinárodních tras. Záslouhou návrhu Filipín, Indonésie, Fidži a Mauriciu na setkání v Caracasu došlo k omezení pokojného průplavu v souostrovních vodách. Jedná se o možnost pobřežních států vymezit plavební koridory skrz souostrovní vody. Až na výjimku, týkající se omezení pokojného proplutí, je možné souostrovní vody považovat za vody vnitřní.⁸⁵

3.3.2. Pobřežní moře

Tradiční pohled mezinárodní práva umožňuje ostrovům, stejně jako pobřežním státům, tvořit pobřežní moře. Během Třetí konference o mořském právu prezentoval dánský delegát

⁸⁴ SYMMONS, C. R. *The Maritime Zones of Islands in International Law*. Hague: Martinus Nijhoff, 1979. ISBN 9024721717, str. 51-53

⁸⁵ SYMMONS, C. R. *The Maritime Zones of Islands in International Law*. Hague: Martinus Nijhoff, 1979. ISBN 9024721717, str. 62-81

myšlenku na rozšíření pobřežního moře u ostrovů. Tyto jsou ekonomicky závislé na rybolovu, a proto by měly mít speciální podmínky na rozdíl od pobřežních států. Hlavní část diskuze o problematice ostrovů na Třetí konferenci o mořském právu se týkala způsobu vymezení ostrova, protože dle článku 10 Úmluvy o pobřežním moři mohl každý vytvořit pobřežní moře. V roce 1975 byla konfiskována americká obchodní loď ve vzdálenost 8 námořních mil od malého kambodžského souostroví Wai. Spojené státy tento akt prohlásily za nelegální akt na volném moři. Na to Kambodža reagovala odkazem na své prohlášení z roku 1969, které deklarovalo hranici pobřežních vod 12 námořních mil od těchto ostrovů. Tento incident je zajímavý, především tím, že v této době nikdy ani Spojené státy nezpochybňovaly právo malých ostrovů na tvorbu pobřežního moře.⁸⁶

3.3.3. Přilehlá zóna

S právem ostrova na tvorbu pobřežního moře se automaticky pojí právo na tvorbu přilehlé zóny. Tato úprava byla již v článku 24 Úmluvy o pobřežním moři. Myšlenka tvorby přilehlé zóny byla podporována i na Třetí konferenci o mořském právu. Některé státy prezentovaly právo ostrovů na přilehlou zónu na stejné právní rovině jako právo pobřežního státu na tuto zónu.⁸⁷

3.3.4. Výlučná ekonomická zóna

Již před Třetí konferencí o mořském právu byla ze strany některých především Latinsko-amerických států deklarována výlučná ekonomická zóna s cílem zachování rybolovných práv a těžby z mořského dna. Tyto deklarace se týkaly i ostrovů. Santiagská deklarace z roku 1952 přímo zmiňovala, že zóna 200 námořních mil má být vytyčena od všech ostrovů a souostroví, které jsou pod Chilskou nadvládou. Například Velikonoční ostrovy spravované Chile, či Galapágy spravované Ekvádorem vytvořily obrovské výlučné ekonomické zóny. Již v roce 1955 byly dvě americké lodě zabaveny a pokutovány za rybolov ve vzdálenosti 25 námořních

⁸⁶ SYMMONS, C. R. *The Maritime Zones of Islands in International Law*. Hague: Martinus Nijhoff, 1979. ISBN 9024721717, str. 81-103

⁸⁷ SYMMONS, C. R. *The Maritime Zones of Islands in International Law*. Hague: Martinus Nijhoff, 1979. ISBN 9024721717, str. 103

mil od ekvádorských ostrovů Santa Clara. Dalším příkladem, že proces vytyčování speciálních zón kolem ostrovů probíhal již po První konferenci o mořském právu je například 100 námořních mil široká zóna okolo Kanadského arktického souostroví, která vznikla v roce 1970 a jejím cílem byla ochrana arktického regionu před znečištěním. Na druhou stranu, další možnost potenciálního bohatství, které se skrývalo v blízkosti malých neobydlených ostrovů, které do této doby nebylo v zorném poli států, vyústilo v řadu vojenských konfliktů především v Jihovýchodní Asii. Jednalo se například o Paracelské ostrovy, které v roce 1974 zabrala Čína na úkor Jižního Vietnamu.

Obavy z vytyčení takto široké zóny se týkaly především omezení mořského dna a omezení tradičního rybolovu na volném moři. Mnoho států na Třetí konferenci o mořském právu usilovalo o omezení možnosti vytvořit výlučnou ekonomickou zónu pro malé mořské útvary. Irští zástupci vyslovili nesouhlas s tím, aby skály nebo skupiny ostrůvků, které není možné obydlet či jinak ekonomicky využít, měly ekonomickou zónu. Delegáti Singapuru poukazovali na to, že pokud bude jakýkoliv ostrov tvořit výlučnou ekonomickou zónu, dojde k faktickému omezení práva mezinárodního společenství na mořské dno.

Na druhou stranu zástupci Nového Zélandu a Pacifických států zdůrazňovali, že malé ostrovy v Tichém oceánu, ač jsou malé a izolované, jsou závislé na svých okolních vodách, a proto by tento speciální zájem měl být zohledněn v Úmluvě. Delegáti Fidži označili pokus, vyloučit neobydlené ostrovy z možnosti vytyčit výlučnou ekonomickou zónu, za nespravedlivou penalizaci.

Pozdější omezení Úmluvou, které vylučovalo skály, které neumožňují trvalé osídlení nebo vlastní ekonomickou existenci nemající výlučnou ekonomickou zónu, bylo zohledněno v národní legislativě. Mexiko již v roce 1976 přijalo novelizaci ústavy vylučující ostrovy, které nesplňují tyto požadavky z práva na tvorbu výlučné ekonomické zóny.⁸⁸

⁸⁸ SYMMONS, C. R. *The Maritime Zones of Islands in International Law*. Hague: Martinus Nijhoff, 1979. ISBN 9024721717, str. 112-129

3.3.5. Kontinentální šelf

Krátce po Trumanově deklaraci, kdy jednostranné prohlášení o kontinentálním šelfu následovaly další státy, bylo jasné, že se doktrína kontinentálního šelfu stane významnou na mezinárodním poli. Tato doktrína se netýká pouze šelfů kontinentů, ale také ostrovů. Již v roce 1948 prodala Saudská Arábie koncesi na těžbu ropy společnosti Aramco, která obdržela výhradní práva na těžbu nejen mořského dna do šíře kontinentálního šelfu okolo pevniny, ale také okolo ostrovů.

Není pochyb o tom, že znění Úmluvy o kontinentálním šelfu počítalo s variantou, že ostrovy budou tvořit kontinentální šelf stejně jako kontinenty, jak je zřejmé z článku 1 b této úmluvy. Není ale jasné, zda je možné přenést definici ostrova z Úmluvy o pobřežním moři do Úmluvy o kontinentálním šelfu. Na první pohled se tento terminologický přenos může zdát přijatelný, nicméně pak to vede k situaci, kdy například malé ostrovy pod koloniální nadvládou jsou schopny zabírat obrovské množství mořského dna. Také může dojít k situaci, kdy dojde k výrazné redukci společného dědictví lidstva v podobě mořského dna.

Na Třetí konferenci o mořském právu bylo ze strany mnoha států zdůrazněno, že právo vytvořit kontinentální šelf bylo garantované všem ostrovům bez rozdílu již v Úmluvě o kontinentálním šelfu, a proto toto právo nejde retroaktivně omezit.⁸⁹

⁸⁹ SYMMONS, C. R. *The Maritime Zones of Islands in International Law*. Hague: Martinus Nijhoff, 1979. ISBN 9024721717, str. 130-151
BOWETT, D.W. *The Legal Regime of Islands in International Law*. Sitjhoff: Oceana Publications, 1979. ISBN 9028609687. str. 33, 139-146

4. Skály

Další kritéria pro uznání ostrova za ostrov dle Úmluvy jsou stanovena v odstavci 3 článku 121 Úmluvy. Jedná se o negativní vymezení, kde skály, které neumožňují trvalé osídlení nebo vlastní ekonomickou existenci, nemají výlučnou ekonomickou zónu ani kontinentální šelf. Skály mohou vytvořit teritoriální moře a přilehlou zónu, i pokud neumožňují trvalé osídlení či vlastní ekonomickou existenci. Mohou také sloužit jako základní bod pro stanovení těchto zón. V teoretické rovině je možné zpochybnit smysl tvorby přilehlé zóny, která slouží především k ochraně celní a migrační politiky. V případě opuštěné skály to působí absurdně.⁹⁰ Je zřejmé, že cílem tohoto ustanovení je bránit nadměrným nárokům na výlučnou ekonomickou zónu a kontinentální šelf. Příkladem může být skalisko Rockall vyčnívající z Atlantského oceánu západně od Velké Británie. Skála byla roku 1955 zabrána Brity jako terra nullius. Poté vznikl nárok na vytvoření teritoriálních vod a výlučné ekonomické zóny okolo tohoto útvaru. Po přistoupení Velké Británie k Úmluvě, v roce 1997, došlo k redukci nároků pouze na teritoriální moře. Dalším příkladem jsou dva mořské útvary zvané Okinotorishima. Tyto útvary jižně od Japonska v Tichém oceánu nejsou beze sporu pod hladinou moře při přílivu. Japonsko vzneslo v roce 1996 nárok na výlučnou ekonomickou zónu těchto útvarů. Aby nedocházelo k jejich rychlé erozi, vybudovalo Japonsko systém betonových hrází. V letech 2004 a 2005 byl status ostrovů zpochybněn Čínou a Taiwanem. Později byly podány námítky generálnímu tajemníkovi OSN, týkající se zařazení těchto objektů do kategorie ostrovů dle Úmluvy. Dle názoru stěžovatelů se jedná o skály ve znění článku 121 odstavce 3, a proto by Japonsko nemělo nárok na výlučnou ekonomickou zónu.

Znění článku 121 odstavce 3 Úmluvy ani jiný článek Úmluvy neposkytuje definici skály. Je zřejmé, že znění odstavce 3 je třeba vykládat ve smyslu celého článku 121. Je otázkou, zda je možné vykládat skály jako podkategorii ostrovů s de facto omezenými právy na tvorbu mořských zón. Jazykový výklad sousloví „neumožňují trvalé osídlení“ naznačuje, že nejde

⁹⁰ BROWNIE, I., a CRAWFORD, J. *Brownlie's Principles of Public International Law*. 8. vydání. Oxford: Oxford University Press. 2012. ISBN 9780199654178. str. 262-264
CHARNEY, J. I. *International Maritime Boundaries: 1*. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1993. ISBN 0792311876. str. 131, 148

o faktický výkon ale o pouhou možnost toto osídlení na ostrově v budoucnu vybudovat. V arbitrážním řízení ve sporu o Jihočínské moře je vymezeno trvalé osídlení jakožto nepřechodná přítomnost osob, které se tam rozhodly pobývat.⁹¹

Na druhou stranu, pokud lze ostrov obydlet, tak to dokazuje jeho obyvatelnost, čímž v případě, že se jedná o skálu, dochází k rozšíření mořských pásem. Jazykové použití spojky nebo v textu Úmluvy mezi slovy „trvalým osídlením“ a „vlastní ekonomickou existencí“ jasně definuje, že nemusí být obě podmínky splněny kumulativně. Avšak je možná ekonomická existence, bez lidské asistence či jsou tyto znaky propojeny? Podmínka ekonomické existence je ze strany mezinárodního soudu vykládána extenzivněji, než ze znění Úmluvy vyplývá. Ekonomická existence implikuje obchodní či výrobní aktivity. Ostrov Jan Mayer v souostroví Špicberky sloužící jako metrologické a radiové stanoviště byl ve sporu s Grónskem prohlášen za ostrov. Dovětek „vlastní“ ekonomické existence jasně stanovuje, že není možné na ostrov dovážet zásoby, s cílem podpory ekonomické aktivity. Nicméně je možné říct, že toto kritérium je překonáno precedentem v souvislosti s ostrovem Jan Mayer, kde dochází k pravidelnému zásobování, s cílem podpory lidské aktivity na ostrově. V arbitrážním řízení ve sporu o Jihočínské moře je podmínka vlastní ekonomické existence vykládána ve smyslu zaměření se primárně na skály samotné nikoliv na okolní mořské prostory. Tato ekonomická činnost jistě představuje využívání přírodních zdrojů pro ekonomický zisk, nicméně ji není možné považovat za vlastní ve smyslu odstavce 3 článku 121 Úmluvy.⁹²

Dle mezinárodního soudního dvora a konciliační komise ve sporu Jan Mayer je možné považovat první dva odstavce paragrafu 121 za mezinárodní obyčej. Poslední odstavec paragrafu 121 není možné považovat za obyčej, protože je velmi obtížné prokázat jednotný výkon opinio juris dle Tanaky.⁹³

⁹¹ Arbitráž o Jihočínské moře (Čína vs. Filipíny a další) PCA Case 2013-19 Získáno 17.09.2021 z <https://pcacases.com/web/sendAttach/2086>. str. 208 odstavec 489

⁹² Arbitráž o Jihočínské moře (Čína vs. Filipíny a další) PCA Case 2013-19 Získáno 17.09.2021 z <https://pcacases.com/web/sendAttach/2086>. str. 228 odstavec 543

⁹³ TANAKA, Y. *The International Law of the Sea*. 2. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. ISBN 9781107439672. str. 68-69

Mezinárodní soudní dvůr⁹⁴ má opačný názor. Soud považuje třetí odstavec za mezinárodní obyčej. Stále nepanuje úplná shoda na definičních znacích skal a termínech vlastní ekonomická existence a nemožnost trvalého osídlení.

Existují speciální varianty ostrovů, jež jsou zmíněné v článku 6 Úmluvy. Jsou zde zmíněny ostrovy rozkládající se na atolech a ostrovy obklopené útesy. V Úmluvě není atol definován. Atol je tvořen útesy kruhovitěho tvaru, které mohou být součástí ostrova nebo být samostatně. Tyto speciální ostrovy slouží jako základní linie (baseline) pro měření šíře pobřežního moře. Toto měření se provádí za největšího odlivu podél útesu směrem k moři. Z definice článku 6 Úmluvy vyplývá, že samostatné atoly nemají status ostrovů. Situace, kde jsou útesy vzdáleny od ostrova či nejsou kompletní po celém obvodu, není Úmluvou řešena.⁹⁵

⁹⁴ Územní a mořské rozepře (Nikaragua vs. Kolumbie) Získáno 10.08.2021 z <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/124/124-20121119-JUD-01-00-EN.pdf>. str. 674 odstavec 139

⁹⁵ TANAKA, Y. *The International Law of the Sea*. 2. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. ISBN 9781107439672. str. 63-71

EVANS, M. D. *International Law*. 5. vydání. Oxford: Oxford University Press. 2018. ISBN 9780198791836. str. 638-640

5. Vynořující se vyvýšeniny

Další pojem, který se v souvislosti s ostrovy a vytyčováním mořských pásem objevuje, je vynořující se vyvýšeniny (low tide elevation – vyvýšenina při odlivu). V článku 13 Úmluvy jsou definovány vynořující se vyvýšeniny jako přírodou vytvořená část země, která je obklopena vodou a vyčnívá nad ní za největšího odlivu, avšak je jí za největšího přílivu zaplavována. Chybí zde důležitý definiční znak tzv. tidal time. Označení času, kdy jsou údaje měřeny. Nevíme de facto, co znamená největší odliv či největší příliv, protože se vyvýšenina může objevovat v závislosti na měřeném čase. Není zde žádný obyčej vztahující se na určování měření přílivu a odlivu. Je to dáno především rozdílnými časy pro jednotlivá pobřeží. To, zda se vyvýšenina vynořuje či nikoliv, má fatální konsekvence dle odstavce 1 článku 13 Úmluvy.

Ve sporu Qit'at Jaradah Katar vs. Bahrajn se řešila otázka, zda je tento útvar možno považovat za ostrov, nebo spíše za vynořující se vyvýšeninu. Bahrajn tvrdil, že se jedná o ostrov, protože zůstává nad hladinou při přílivu. Svoje tvrzení doložil mnoha měřeními. Výška ostrova byla za období největšího přílivu necelých 0,5 metru. Argumentace Kataru spočívala v tom, že námořní mapy útvar označovaly za vynořující se vyvýšeninu. A také, že je sice možné, že útvar není úplně pod mořskou hladinou za přílivu, nicméně jeho status se pořád mění, a proto není možné mu status ostrova přidělit. Mezinárodní soudní dvůr rozhodl, že je možné útvar považovat za ostrov, a proto má schopnost tvořit mořské zóny dle Úmluvy.⁹⁶

⁹⁶ TANAKA, Y. *The International Law of the Sea*. 2. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. ISBN 9781107439672. str. 63-71

CHURCHILL, R., a LOWE, A. V. *The Law of the Sea*. 3. vydání. Manchester: Manchester University Press, 1999. ISBN 0719043816. str 47-50

PAPADAKIS, N. *The International Legal Regime of Artificial Islands*. Leyden: Sijthoff international Publishing company, 1977. ISBN 9028601279. str. 96

6. Umělé ostrovy

6.1. Právní zakotvení umělých ostrovů v UNCLOS III

Dubner tvrdí, že „*pokud by bylo možné vytyčit hranici pobřežního moře podle umělých ostrovů, je třeba zohlednit kritérium, zda jsou tyto ostrovy vystavěny za praktickým účelem anebo slouží pouze jako nástroje rozšiřující pobřežní moře. V druhém případě je není možné použít jako baseline při delimitaci pobřežního moře.*“⁹⁷

V první polovině 20. století existovaly návrhy rozlišující umělé ostrovy podle způsobu jejich vzniku. Gidel rozlišuje dva typy:

- umělé naplaveniny (alluvion) a
- umělé ostrovy, které jsou vytvořeny pouze člověkem.

První typ vzniká navezením písku či kamenů, které v konečném důsledku vypadá jako přirozený ostrov. Gidel tento proces nazývá urychlením přírodních sil. Myslí si, že by ke stejnému procesu došlo i bez lidského přispění, jen by to trvalo déle. Tento typ by měl být postaven na úroveň přirozených ostrovů. Umělé naplaveniny by měly mít teritoriální moře. Druhý typ je autorem popisován jako platforma, stojící na železných sloupech, bez nároku na delimitaci pobřežního moře.

Projekt mořských ostrovů společnosti Royal Boskalis Westminster z roku 1972 rozděluje umělé ostrovy do tří kategorií podle jejich velikosti na:

- malé, do 50 hektarů, které by mohly sloužit jako čističky vod, odsolovací stanice, sklady či zařízení na zpracování ropy a zemního plynu;
- velké do 300 hektarů, které by mohly sloužit jako ropné přístavy či opravné doky pro lodě;
- větší více než 1000 hektarů, které by byly schopné zajistit velké zázemí pro rozsáhlé továrny, elektrárny či letiště.⁹⁸

⁹⁷ Prohlášení je z roku 1978, před přijetím UNCLOS III DUNER, B.H. *The Law of Territorial Waters of Mid-Ocean Archipelagos and Archipelagic States*. Hague: Martinus Nijhoff, 1976. ISBN 9024718937. str.23

⁹⁸ BOWETT, D.W. *The Legal Regime of Islands in International Law*. Sitjthoff: Oceana Publications, 1979. ISBN 9028609687. str. 49-52

Elferink, Alex: *Oxford Public International Law*, 2013. Získáno dne 04.08.2020 <https://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e247>

Úmluva označuje umělé ostrovy jako lidmi vytvořené struktury, nacházející se v pobřežním moři, výlučné ekonomické zóně, na kontinentálním šelfu, v souostrovních vodách nebo na volném moři. Do stejné skupiny jsou zařazeny také zařízení (offshore installations) a stavby (structures). Hlavním důvodem výstavby je těžba a objevování nerostných surovin. Umělé ostrovy mohou sloužit také jako základny pro mořský výzkum, bydlení, letiště nebo přepravní sklady. Dle článku 60 odstavce 8 Úmluvy nemají umělé ostrovy status ostrova a nemají vlastní pobřežní moře a jejich existence se nedotýká vymezení pobřežního moře, výlučné ekonomické zóny nebo kontinentálního šelfu. Dle článku 11 Úmluvy není možné umělé ostrovy považovat za stálé přístavní zařízení.⁹⁹

V Úmluvě není definice umělých ostrovů zakotvena. Mezinárodní mořská organizace ve spolupráci s Kanadskou asociací pro mořské právo definovaly umělý ostrov jako trvalé zařízení nebo konstrukci pevně připevněnou k mořskému dnu, která je využívána či byla určena k využití pro ekonomické účely, včetně vrtů, ale nezahrnuje potrubí, zařízení vytvořené z přírodních vytěžených materiálů či naplněná přírodními zdroji. Profesor utrechtské university Alfred H. A. Soons pro Německou agenturu ochrany přírody vytvořil následující definici umělých ostrovů. Jsou to struktury, které byly vytvořené navedením přírodních látek, jako je písek či štěrk a termín zařízení se používá pro stavby připevněné k mořskému dnu pomocí trubek zahloubených do mořského dna. Zohourian definuje umělé ostrovy jako oblast, která je vytvořena přímo nebo nepřímo vytvořena lidmi za použití přírodních či umělých zdrojů nebo prefabrikátů a její základna je trvale připojena k podmořským přírodním prvkům nebo k vodním prvkům mořského dna a nemůže plavat či se jinak hýbat.¹⁰⁰

Bouchez, Jaenicke, and Jennings vymezili umělý ostrov jako uměle vytvořenou strukturu obklopenou vodou a fyzicky připojenou k mořskému dnu, která je vždy nad hladinou při přílivu, která je trvalá a nemůže být odstraněna bez ztráty její identity.¹⁰¹

⁹⁹ WALKER, G. *Definitions for the law of the sea: Terms not defined by the 1982 Convention*. Leiden: Martinus Nijhoff, 2012. ISBN 9789004211605. str. 104-107

¹⁰⁰ ZHOURIAN M. The Real Nature of Artificial Islands, Installation and Structures from Perspective of Law of the Sea, *Asia-pacific Journal of Law, Politics and Administration*. 2018, 2(1), 13-26. Získáno 23.06.2021 DOI: <https://doi.org/10.21742/ajlpa.2018.2.1.03>. str. 17-19

¹⁰¹ BROWN, E. D. The significance of a possible EC EEZ for the law relating to artificial islands, installations, and structures, and to cables and pipelines, in the exclusive economic zone. *Ocean Development & International Law*. 1992, 23(2), 115–144. Získáno 10.07.2021 DOI: <https://doi.org/10.1080/00908329209545981>. str. 122

Negativní definici poskytuje Papadakis. Dle jeho názoru se jedná o člověkem vytvořené struktury a jiná zařízení na moři, která nejsou ostrovy či loďmi.¹⁰²

Rozlišení mezi umělými ostrovy, zařízeními a stavbami není z článku 56 Úmluvy jasné. Pobřežní stát má právo vytyčit okolo umělých struktur bezpečnostní zóny v šíři 500 metrů. Ač se může z článku 60 odstavce 5 Úmluvy zdát, že je možné bezpečnostní zóny vytvořit pouze u struktur připevněných k mořskému dnu, Esmaeili tvrdí, že je možné v souladu s Úmluvou vytvořit bezpečnostní zóny i okolo plujících těžebních plošin, pokud vezmeme v úvahu, že tyto zóny zabrání kolizím s loďmi a dalším incidentům, které by mohly způsobit obrovské přírodní katastrofy.¹⁰³

Pobřežní stát musí notifikovat ostatní státy ohledně výstavby umělých struktur. V současné době jsou tyto struktury využívány pro těžbu ropy, zemního plynu či využívání obnovitelných zdrojů.¹⁰⁴ Nejvíce diskutované jsou otázky bezpečnosti. V případě Deepwater Horizont se ukázala zranitelnost těchto zařízení a zvýšené riziko teroristických útoků.¹⁰⁵

Není zřejmé, zda má pobřežní stát stejná práva ke všem druhům konstrukcí v rámci výlučné ekonomické zóny. Obecná jurisdikce je v oblasti umělých ostrovů. V případě zařízení a struktur je možné tvrdit, že je limitována pouze na ekonomické důvody. Oxman dodává, že stavby absentující ekonomické, těžební, či vědecké prvky, například vojenské, nemohou spadat pod jurisdikci pobřežního státu. To je dle Oxmana výsledek tlaku světových mocností na omezení vzniku vojenských struktur.¹⁰⁶

Ruské zadržení nizozemské lodě Arctic Sunrise, patřící mezinárodní nevládní organizaci Greenpeace, vzbudilo na mezinárodním poli mnoho otázek především v oblasti práva

¹⁰² PAPADAKIS, N. Artificial Island in International Law. *Maritime Studies and Management*. 1975, **3**(1), 33-39. Získáno 10.07.2021 DOI: <https://doi.org/10.1080/03088837500000006>. str 33

¹⁰³ ESMAEILI, H. The Protection of Offshore Oil Rigs in International Law (Part I). *Australian mining and petroleum law journal*. 1999, **18**(3), 241-252. Získáno 23.06.2021 z <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/ausreen18&collection=journals&id=247&startid=&end=258>. str 248-250

¹⁰⁴ PESCH, S. Coastal State Jurisdiction around Installations: Safety Zones in the Law of the Sea. *The International Journal of Marine and Coastal Law*. 2015, **30**(3), 512-532. Získáno 23.06.2021 DOI: <https://doi.org/10.1163/15718085-12341361>. str. 13-16

¹⁰⁵ WANG Z. The Japanese Act on the Establishment of Safety Zones around Marine Structures: A Commentary. *China Oceans Law Review*. 2008, 415. Získáno 23.06.2021 z <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/cholr2008&collection=journals&id=795&startid=&end=812>. str. 3-8

¹⁰⁶ OXMAN, B.H. *Customary International Law in the Absence of Widespread Ratification on the U.N. Convention on The Law Of The Sea*, v KOERS, A.W., OXMAN, B.H. a OSTRENG, W. The 1982 Convention on the law of the sea: proceedings Law of the Sea Institute seventeenth annual conference. Honolulu: Law of the Sea Institute, University of Hawaii, 1984. ISBN 9780911189100.

pobřežního státu, a to zejména v souvislosti s mořskými platformami. Aktivisté protestovali nedaleko ropné platformy patřící společnosti Gazprom. Loď byla zadržena spolu s posádkou za hranicí bezpečnostní zóny, která je 500 metrů. Tribunál shledal, že nebyly naplněny znaky pronásledování bez přerušení dle článku 111 Úmluvy, protože loď byla zadržena až po 30 hodinách sledování. Pobřežní stát má úplnou jurisdikci v bezpečnostní zóně a v tomto případě je možné využít práva pronásledování i za hranice bezpečnostní zóny. Nejednotný názor panuje nad otázkou, zda se může stát bránit nelegálními aktivitami za hranicí bezpečnostní zóny proto, aby zabránil či odradil cizí loď od takového konání ve své bezpečnostní zóně. Vláda Nizozemska se obrátila na Mezinárodní soud pro mořské právo s požadavkem, aby byla loď propuštěna. Rusko se řízení neúčastnilo. Na konci roku 2013 byli všichni aktivisté na základě amnestie z lodí propuštěni.¹⁰⁷

Pod výlučnou kontrolou pobřežního státu, je také zařazen mořský vědecký výzkum, jak je stanoveno v části 1 B (ii) článku 56 Úmluvy ve spojení s odstavcem 2 článku 246 Úmluvy. Výjimka v odstavci 3 článku 246 Úmluvy stanovuje de facto povinnost pobřežního státu udělit souhlas k výzkumným projektům jiných států. Tyto projekty musí být určeny po obsahové stránce pro mírové účely a za účelem rozšíření vědeckých poznatků o mořském prostředí ku prospěchu celého lidstva. V praxi se objevil také problém zařízení, která nejsou pevně připevněná k mořskému dnu a slouží k vědeckým, popřípadě špionážním účelům. Zařízení je umístěno na volném moři, nicméně je možné, že se dostane do výlučné ekonomické zóny a zde může sbírat data, například o živočišných druzích. V tomto kontextu je kladena otázka, zda je potřeba mít souhlas k umístění plovoucích struktur, ještě před jejich vypuštěním na moře, protože je zde možnost, že se dostanou do výlučné ekonomické zóny.

Článek 56 Úmluvy svěřuje pobřežnímu státu pravomoci v oblasti ochrany a uchování mořského prostředí. Ty jsou specifikovány ve 12 části Úmluvy, kde nemá pobřežní stát garantovaná žádná práva. Jedná se o soubor specifických oprávnění ve vztahu k zamezení

¹⁰⁷ ELFERINK A. G, The Russian Federation and the Arctic Sunrise Case: Hot Pursuit and Other Issues under the LOSC. *International Law studies*. 2016, **92**, 381-406. Získáno 23.06.2021 z <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.inttyb/ilsusnwc0092&collection=journals&id=393&startid=&endid=419>. str. 381-406

KONTOROVICH, E. Arctic Sunrise (Netherlands v. Russia); In re Arctic Sunrise (Netherlands v. Russia). *American Journal of International Law*. 2016, **110**(1), 96-102. Získáno 23.06.2021 DOI: <https://doi.org/10.5305/amerjintlaw.110.1.0096>

znečištění moře. Právní úprava ochrany životního prostředí pobřežního státu nemůže být mírnější, než jsou obecně přijímaná pravidla mezinárodní regulace, především Mezinárodní námořní organizace.

Pod definicí „jiná práva a povinnosti stanovené touto Úmluvou“ pod písmenem C odstavce 1 článku 56 Úmluvy je možné spatřit dvě hlavní svobody. Svobody proplutí a přeletu a právo pokládat podmořské kabely a dálková potrubí. Je zřejmé, že tyto svobody nemají stejný rozsah jako na volném moři s ohledem a možnost limitace těchto práv pobřežním státem v přiměřené míře, například ochranou životního prostředí nebo zájmem o těžbu nerostných zdrojů či stavu mořských zařízení. V odstavci 3 článku 79 Úmluvy je distinkce mezi podmořskými kabely a dálkovými potrubími. Pro kladení dálkového potrubí je potřeba souhlasu pobřežního státu již v oblasti kontinentálního šelfu, proto je otázkou, zda se jedná o svobodu ostatních států v rámci výlučné ekonomické zóny, když je potřeba souhlasu, který je možné považovat za projev diskreční pravomoci, již v kontinentálním šelfu. S rozvojem technologií je možné využívat mořské zdroje v rozsahu, který nebyl doposud možný. Proto je tlak pobřežních států směrem k rozšíření pravomocí ve výlučné ekonomické zóně. Praxí se stává omezení svobody plavby s argumentací týkající se bezpečnostních či ekologických důvodů. V oblasti ochrany životního prostředí jsou však i jednostranná omezující prohlášení přijímána Mezinárodní námořní organizací a potažmo i mezinárodním společenstvím.¹⁰⁸

Článek 60 v odstavci 1 Úmluvy stanovuje jasnou distinkci mezi možnostmi využívání jednotlivých druhů struktur ve výlučné ekonomické zóně. Účel využívání umělých ostrovů není limitován. Úmluva umožňuje tři módy využití staveb a struktur. První možností je využití v souladu s článkem 56 Úmluvy. Konkrétně se jedná například o právo využívání přírodních zdrojů, ať živých či neživých či mořského dna. Druhou možností je využití zbytkových práv neuvedených v článku 56 Úmluvy s podmínkou zachování využití pro hospodářské účely. Poslední možnost nevylučuje jiný, než ekonomický účel, nicméně se musí jednat o zařízení a stavby, které mohou zasahovat do výkonu práv pobřežního státu v zóně. Možné vysvětlení pro striktní regulaci využívání zařízení a staveb

¹⁰⁸ ROTHWELL, D. R. *The Oxford handbook of the law of the sea*. Oxford: Oxford University Press. 2015. ISBN: 9780198715481. str. 170-175

pouze s ekonomickým cílem je snaha omezení vzniku vojenských struktur typu věznic a detencí. Paradoxní je, že umělé ostrovy nejsou limitovány způsobem využití, ač představují větší množinu než zařízení a stavby. Úmluva nestanovuje, co jsou umělé ostrovy, stavby ani struktury. Je možné tvrdit, že pod množinu umělých ostrovů je možné podřadit i stavby a struktury.¹⁰⁹

Symonides vyděluje umělé ostrovy podle dvou kritérií do několika skupin.

Prvním kritériem je způsob připojení k mořskému dnu.

- Prvním typem v této kategorii jsou ostrovy, které byly postaveny a jsou pevně připoutány k mořskému dnu.
- Další jsou ostrovy pevně spojené s mořským dnem, pokud plní svojí funkci, avšak jinak je možné, je odpojit.
- Předposledním typem jsou tzv. plovoucí ostrovy, které jsou spojeny s mořským dnem pouze na bázi ukotvení. Pohybují se díky oceánským proudům či větru.
- Posledním typem jsou ostrovy sloužící jako platforma pro navigační vybavení. Tuto kategorii je nutné odlišit od lodí.

Druhým kritériem, na základě kterého je možné vydělit kategorie umělých ostrovů, je jejich poloha v rámci mořských zón.

- První skupinou jsou ostrovy v rámci vnitřních vod a teritoriálního moře pod jurisdikcí pobřežního státu.
- Druhou skupinu tvoří umělé ostrovy ve výlučné ekonomické zóně a kontinentálním šelfu.
- Třetí skupinou jsou umělé ostrovy na volném moři.¹¹⁰

¹⁰⁹ ORREGO VICUÑA, F. *The exclusive economic zone: regime and legal nature under international law*. Cambridge: Cambridge University Press. 1989. ISBN 0521351359. str. 74-77

¹¹⁰ SYMONIDES J. The legal status of islands in the new law of the sea. *Revue de Droit International de Sciences Diplomatiques, Politiques et Sociales*, 1987, **65**, 161-180. Získáno 25.03.2021 z <https://www.taylorfrancis.com/chapters/janusz-symonides-1987-legal-status-islands-new-law-sea-revue-de-droit-international-de-sciences-diplomatiques-politiques-et-sociales-geneva-65-pp-161-80-hugo-caminos/10.4324/9781315091952-14>. str. 170-173

6.2. Typy umělých ostrovů

Papadakis rozděluje umělé ostrovy do několika skupin podle jejich využití na mořská města, umělé ostrovy vystavěné s ekonomickým účelem, dále na ostrovy sloužící pro transport a komunikaci, vědecký výzkum a předpověď počasí. Dále uvádí kategorii ostrovů pro rekreaci. Poslední kategorií jsou ostrovy pro vojenské účely.

6.2.1. Mořská města

Populační exploze klade větší nároky na půdu. Proto je stále vyhledávanější myšlenka na výstavbu měst na moři, které mohou být odpovědí na stále zrychlující zalidňování planety protože:

- oceány tvoří 71 procent zemského povrchu a umělé ostrovy mohou být vystavěny v přibližně 10 procentech, tam, kde je mělké dno.
- Většina velkých měst je situována na pobřeží, nebo v jeho blízkosti, a proto mají velký potenciál se rozšiřovat.
- Pro výstavbu na moři není nutné kupovat drahé pozemky a nedochází k úbytku orné půdy.

Mořská města mohou být dvou typů. První typ je pevně připoután k mořskému dnu. Tento typ vychází z historické koncepce tzv. domů na chůdách, které dodnes tvoří v Jihovýchodní Asii celé vesnice. Velká Británie při přípravě projektu na výstavu mořského města nedaleko hrabství Nordfolk, vypočítala, že výstavba tohoto města vyjde finančně stejně jako koupě půdy v této oblasti. Druhým typem jsou tzv. plovoucí města. Tento koncept byl populární především v Japonsku. Studie Kotair s futuristickými návrhy plujících ostrovů předpovídala, že v roce 2020 bude na umělých ostrovech žít před 30 milionů lidí. Tato studie zůstala pouze ve fázi teoretického konceptu.

Dle Papadakise mají mít mořská města právo na pobřežní moře především z bezpečnostních důvodů.¹¹¹ Heijmans tvrdí, že „*velké ostrovy by měly mít právo tvořit mořská pásma, aby nedocházelo k porušování celních či hygienických pravidel. V těchto případech*

¹¹¹ PAPADAKIS, N. *The International Legal Regime of Artificial Islands. Vol. 2.* Leyden: Sijthoff international Publishing company, 1977. ISBN 9028601279. str. 16-17, 104-108

by tyto ostrovy měly mít právo na vytvoření speciální mořské zóny, která by byla analogií k přilehlé zóně.¹¹²

V současné době se objevují nové projekty, které přišly s myšlenkou využití plastového odpadu pro výstavbu umělých ostrovů v Tichém oceánu. Čím dál více oceánských států uvažuje nad myšlenkou výstavby umělých ostrovů, aby zachránily svoji civilizaci před zánikem, který může nastat díky rostoucí mořské hladině. Spojené arabské emiráty, Katar a Bahrajn již postavily v Perském zálivu několik umělých ostrovů.¹¹³

Maledivy přesunuly část obyvatel přelidněného hlavního města Malé na nedaleký umělý ostrov Hulhumalé. Otázkou je, zda by tyto speciální typy mořských měst, postavených v blízkosti pobřeží na umělých ostrovech, neměly mít schopnost tvořit minimálně pobřežní moře. Toto stanovisko je v přímém rozporu s Úmluvou, protože žádná umělá struktura nemá právo tvořit mořské zóny. Blancherdová rozlišuje umělé ostrovy na ty, které pomáhají rozšířit již existující ostrovy a úplně nové umělé ostrovy. První kategorie vzniká pouze de facto ochranou přírodních struktur před erozí a s cílem zachování jeho obyvatelnosti, čímž nedochází k typologické změně dle Úmluvy.¹¹⁴

Umělé ostrovy mohou také sloužit k zakládání nových nezávislých států. Od poloviny 20. století bylo uskutečněno několik pokusů o založení nových států na umělých ostrovech. Jedná se o Růžový ostrov nedaleko pobřežního města Rimini, Vévodství Sealand v blízkosti britského pobřeží a republika Minerva nacházející se mezi Tongou, Fidži a Novým Zélandem. Růžový ostrov byl vybudován v roce 1968. Zakladatelé vyhlásili nezávislost na Itálii. Proti demoličnímu výnosu se oháněli svobodami volného moře, které dle jejich názoru platí i pro jednotlivce nikoliv jen pro státy. Opačný názor měly italské úřady, který ostrov obsadily a zničily.

¹¹² Překlad z angličtiny – původní znění – *huge island it might indeed be necessary to have zones to maintain other measures so as to suppress breaches of fiscal, customs or sanitary legislation. In those cases one certainly could consider the establishment of zones of special jurisdiction, analogous to the category of contiguous zones.* HEIJMANS, A. Artificial Islands and the law of Nations. *Netherlands International Law Review*, 1974, **21**(2), 139-161. Získáno 10.07.2021 DOI: <https://doi.org/10.1017/S0165070X00019793>. str. 157

¹¹³ ORAL, N. International Law as an Adaptation Measure to Sea-level Rise and Its Impacts on Islands and Offshore Features. *The International Journal of Marine and Coastal Law*. 2019, **34**(3), 415-439. Získáno 29.04.2021 DOI: <https://doi.org/10.1163/15718085-13431094>. str. 430-432

¹¹⁴ BLANCHARD, C. Evolution or Revolution? Evaluating the Territorial State-Based Regime of International Law in the Context of the Physical Disappearance of Territory Due to Climate Change and Sea-Level Rise. *Canadian Yearbook of International Law/Annuaire Canadien De Droit International*. 2016, **53** 66-118. Získáno 23.06.2021 DOI: <https://doi.org/10.1017/cyl.2016.4>. str. 93-95

Vévodství Sealand vzniklo obsazením opuštěné vojenské pevnosti Roughs Fort, která byla vybudována Velkou Británií během druhé světové války jako obranný systém proti německému letectvu. Tento „stát“ začal vydávat svoje vlastní pasy, známky a vytvořil dokonce vlastní měnu. Názor německého soudu při sporu jeho občana, který se chtěl vzdát německého občanství ve prospěch občanství Sealandu, vyjádřil stanovisko, že Vévodství Sealand není stát ve smyslu mezinárodního práva. Sealand nebyl uznán žádným státem mezinárodního společenství. V roce 1978 probíhalo vyjednávání týkající se výstavby velkého hotelového komplexu a kasina. Tyto plány nebyly nikdy realizovány.¹¹⁵

Republika Minerva vznikla v roce 1971 navezením písku na útes jihovýchodně od státu Tonga. Jednalo se o iniciativu amerického milionáře Michaela Olivera. O rok později ostrov vyhlásil nezávislost a žádal o uznání mezinárodní společenství. Sousední státy se bály, že ostrov bude sloužit jako základna pro pašeráky drog. Proto se tonžská vláda rozhodla ostrov vojensky obsadit a snažila se ho připojit pod svoji nadvládu. Tento případ se liší od Růžového ostrova a Sealandu tím, že se stát pokusil připojit umělý ostrov ke svému území. Od roku 2005 probíhá spor mezi Tongou a Fidži.¹¹⁶

6.2.2. Umělé ostrovy pro ekonomické využití

Papadakis rozděluje umělé ekonomické ostrovy pro ekonomické využití na čtyři základní kategorie:

- průmyslové umělé ostrovy;
- umělé ostrovy sloužící pro rybolov;
- zařízení sloužící pro využití jiných než přírodních zdrojů;
- mořské elektrárny.

Průmyslové umělé ostrovy mohou vyřešit konflikt dvou základních přístupů, a to je ochrana životního prostředí a ekonomický růst. Těžký průmysl, který je jeden z největších znečišťovatelů ovzduší, může být přesunut do odlehlých částí moře, mimo obydlená území.

¹¹⁵ MENEFEE S. P. Republics of the Reefs: Nation-Building on the Continental Shelf and in the World's Oceans. *California Western International Law Journal*. 1994, 25(1), 81-111. Získáno 10.07.2021 z <https://scholarlycommons.law.cwsl.edu/cwilj/vol25/iss1/3>. str 105-110

¹¹⁶ PAPADAKIS, N. *The International Legal Regime of Artificial Islands*. Leyden: Sijthoff international Publishing company, 1977. ISBN 9028601279. str. 16, 35-36

Výhody těchto ostrovů pro lidstvo jsou především v prevenci znečištění životního prostředí, oddělení průmyslových a rezidenčních oblastí a také v tom, že výstavba bude probíhat pod dohledem států, nikoliv jen soukromých společností. Čistý vzduch je vnímám jako jedna z největších výhod těchto komplexů, protože zde nebude žádná doprava a při striktním oddělení průmyslových a rezidenčních oblastí nebude docházet k tvorbě smogu způsobeného průmyslovou výrobou. Mezi výhody pro samotné průmyslové komplexy, kterým se nemůže rovnat žádný pevninský komplex, patří především dostatek vody a větru, které mohou sloužit ke chlazení. Problémem může být nedostatečné dodržování ekologických standardů.

Zařízení, sloužící pro využití jiných než přírodních zdrojů, se zaměřují především výlov archeologických pozůstatků, vraků lodí a jiných ztracených objektů na mořském dně. Je zřejmé, že zařízení vytvořená na kontinentálním šelfu nebudou pod jurisdikcí pobřežního státu, protože ta je limitována na umělé ostrovy a zařízení zaměřující se těžbu přírodních zdrojů.

Moře může být zdrojem energie především díky slapovým jevům, vlnám, mořským proudům či teplotním rozdílům v moři. Energie přílivu a odlivu je využívána již od středověku. V současnosti je v provozu pouze několik velkých přílivových elektráren jako například na francouzské řece Rence s výkonem 240 megawattů či na jihokorejském jezeře Sihwa s výkonem 254 megawattů, která byla dokončena v roce 2011. Dále je možné také využít teplotního rozdílu mezi studenou vodou na dně oceánu a sluncem vyhřátou vodou na hladině. Jedna z největších elektráren využívajících tohoto jevu se nachází na ostrově Nauru v Oceánii. Zde byla již v roce 1981 vystavěna elektrárna tohoto typu. Dnes již tato elektrárna není v provozu. V roce 2013 byla dokončena elektrárna na ostrově Kume, která je se svým výkonem 100 kilowatt, největší mořskou termální elektrárnou. Další variantou je využít umělé ostrovy pouze jako prostor pro výstavbu různých typů elektráren nezávislých na oceánu, například využití pro solární panely či jaderné elektrárny. Koncem roku 2015 generovaly mořské větrné elektrárny celosvětově více než 12 gigawattů elektrické energie. Bylo vytvořeno mnoho návrhů na výstavbu jaderných elektráren na umělých ostrovech, především v oblastech jihovýchodního pobřeží Spojených států. Žádný z těchto návrhů však doposud nebyl realizován. V současnosti je v provozu

pouze jedna plovoucí atomová elektrárna Akademik Lomonosov provozovaná ruskou společností Rosatom. Jedná se ale o loď, nikoliv o umělý ostrov.

Dále je možné využít umělé ostrovy jako datacentra, kde by byla mořská voda využívána pro chlazení. S rostoucím počtem komerčních letů do vesmíru se objevila myšlenka mořského kosmodromu. V roce 1999 byl dokončen projekt Sea lunch, který umožňuje start kosmických raket z oblasti blízké rovníku v Tichém oceánu.¹¹⁷

6.2.3. Umělé ostrovy sloužící pro komunikaci a dopravu

Papadakis rozděluje umělé ostrovy sloužící pro komunikaci a dopravu na pět základní kategorií:

- mořské přístavy;
- mořské sklady;
- plující doky;
- mořská letiště;
- navigační a komunikační systémy.

Cena nerostného bohatství je z velké části tvořena náklady na jeho dopravu. Rostoucí velikost ropných tankerů je problémem pro přístavy, které často nejsou schopny takto velké lodě odbavit, ať už z důvodu velké hustoty dopravy či nedostatečných dokovacích prostor. Alternativou mohou být mořské přístavy, které by odbavily velké tankery nedaleko pevniny, bez rizika uvíznutí v mělkých vodách. Ropa by byla na pevninu přečerpána pomocí potrubních systémů. Varianta odbavení v blízkosti pevniny by byla vhodná

¹¹⁷ PAPADAKIS, N. *The International Legal Regime of Artificial Islands*. Leyden: Sijthoff international Publishing company, 1977. ISBN 9028601279. str. 17-24

MORRIS, M. K., a KINDT, J. W. The law of the sea: Domestic and international considerations arising from the classification of floating nuclear power plants and their breakwaters as artificial islands. *Virginia Journal of International Law*. 1979, **19**(2), 299-320. Získáno 10.07.2021 z <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/vajint19&collection=journals&id=309&startid=&end=330>. str. 315-317

<https://www.hydropower.org/blog/technology-case-study-sihwa-lake-tidal-power-station> Získáno 03.08.2021

<https://www.ctc-n.org/technical-assistance/projects/otec-ocean-energy-technical-pre-feasibility-study> Získáno 03.08.2021

<http://otecokinawa.com/en/Project/History.html> Získáno 03.08.2021

<https://www.foronuclear.org/en/updates/in-depth/what-is-a-floating-nuclear-power-plant/> Získáno 03.08.2021

<https://www.datacenter-forum.com/datacenter-forum/denmark-worlds-first-windenergy-hub-on-artificial-island-might-get-a-datacenter> Získáno 03.08.2021

<https://s7space.ru/en/launch-sea/> Získáno 03.08.2021

i pro kontejnerovou dopravu, nicméně by to vyžadovalo komplexnější řešení dopravy kontejnerů na pevninu. Takováto struktura se nachází například nedaleko přístavu Freeport na ostrově Grand Bahama. Výstavba mořských převážně ropných přístavů budí obavy u ochránců přírody, a to zejména z důvodu možných ropných katastrof.

Vývoj těžebních technologií vyvolal potřebu po skladovacích kapacitách, které by se nacházely nedaleko ropných platform. Skladovací jednotky jsou umístěny nedaleko ropných plošin a připevněny lany k mořskému dnu. Alternativní systém NOV umožňuje skladovat nerostné bohatství ve speciálních kontejnerech na mořském dně. Opět je zde riziko obrovských ekologických katastrof, pokud vezmeme v úvahu množství skladovaných surovin.

Mořská letiště jsou často stavěna blízko pobřeží. Tím dochází k úspoře velkého množství půdy při zachování výhodné dopravní dostupnosti. Jedná se o umělé ostrovy připevněné k mořskému dnu. Nizozemí na konci tisíciletí přišlo s nápadem přemístění části letiště Schiphol do výlučné ekonomické zóny daleko od pobřeží. Spojení s pevninou by bylo realizováno pomocí podzemního tunelu. Návrh Schiphol at Sea nebyl nikdy realizován. Plující letiště je také možné technicky vystavět, nicméně zde není v současné době poptávka po letištních komplexech na volném moři. Velké plovoucí letištní komplexy jsou rozšířené především v Japonsku, Číně a Jižní Koreji.¹¹⁸

¹¹⁸ PAPADAKIS, N. *The International Legal Regime of Artificial Islands*. Leyden: Sijthoff international Publishing company, 1977. ISBN 9028601279. str. 25-31

<https://www.alamy.com/this-is-the-offshore-oil-terminal-jetty-for-tankers-outside-freeport-harbour-on-grand-bahama-island-it-is-connected-via-pipeline-to-a-shore-facility-image327791675.html> Získáno 03.08.2021

<https://www.hydrocarbons-technology.com/projects/south-riding/> Získáno 03.08.2021

<https://www.offshore-mag.com/subsea/article/14040678/subsea-oil-storage-provides-alternative-development-option> Získáno 03.08.2021

DE LEON, P., a MOLENAAR, E. Still a Mile too Far? International Law Implications of the Location of an Airport in the Sea. *Leiden Journal of International Law*. 2001 **14**(1), 233-245. Získáno 23.06.2021 DOI: <https://doi.org/10.1017/S0922156501000115>. str. 235-237

WASSENBERGH H. A. The Status and Use of an Airport on an Artificial Island. *Air and Space Law*.1999, **24**(4). 177-180. Získáno 10.07.2021 z

<https://kluwerlawonline.com/journalarticle/Air+and+Space+Law/24.4/242073>

MOLENAAR, E. Airports at sea: International legal implications. *International Journal of Marine and Coastal Law*.1999, **14**(3), 371-386. Získáno 10.07.2021 z

<https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/ljmc14&collection=journals&id=399&startid=&end=414>. str. 371-386.

6.2.4. Umělé ostrovy sloužící pro vědecký výzkum a předpověď počasí

V dnešní době jsou mořská zařízení, bóje, lodě letadla, satelity a další zařízení využívány především pro sběr dat a předpověď počasí. Mořská zařízení daleko od pobřeží na volném moři jsou klíčová zejména pro získávání dat, která nejsou ovlivněna externími vlivy. Jedná se například o mořský systém pro získávání dat (ODAS - Ocean data acquisition system).¹¹⁹

6.2.5. Umělé ostrovy pro rekreaci

S populačním růstem a koncentrací obyvatel okolo pobřeží roste i zájem o zábavu v této oblasti. Popularita vodních sportů, jako jsou vodní lyže, surfování, potápění je na vzestupu. S omezeným prostorem na pobřeží je možné, že dojde k výstavě umělých ostrovních komplexů, které budou sloužit jako hotelové resorty pro rekreaci s možností pozorování vodní fauny a flóry.¹²⁰

6.2.6. Vojenská zařízení

Moře je používáno pro vojenské účely již od nepaměti. Vojenské aktivity v moři zahrnují přesuny námořních flotil, testy raket a ponorek. Díky technologickému rozvoji dochází k přesunu vojenské kapacity z pevniny na moře. Kontinentální šelfy jsou využívány pro vojenská zařízení, jenž mají za cíl odhalit nepřátelské ponorky, či zneškodnit nepřátelské rakety. Cílem mnoha států je vystavět strukturu pro ponorky, která by umožňovala jejich opravy a zásobování bez nutnosti jejich plavby až k pobřeží.¹²¹

¹¹⁹ PAPADAKIS, N. *The International Legal Regime of Artificial Islands*. Leyden: Sijthoff international Publishing company, 1977. ISBN 9028601279. str. 31-32

¹²⁰ PAPADAKIS, N. *The International Legal Regime of Artificial Islands*. Leyden: Sijthoff international Publishing company, 1977. ISBN 9028601279. str. 32-33

¹²¹ PAPADAKIS, N. *The International Legal Regime of Artificial Islands*. Leyden: Sijthoff international Publishing company, 1977. ISBN 9028601279. str. 33-35

6.3. Výstavba umělých ostrovů v mořských zónách

Moře je rozděleno do několika mořských zón. Jedná se o vnitřní vody, pobřežní moře, přílehlou zónu, výlučnou ekonomickou zónu, kontinentální šelf a volné moře. V každé z této zón je možné za určitých podmínek stavět umělé ostrovy.¹²²

6.3.1. Vnitřní vody

Vnitřní vody tvoří všechny vodní prostory od základní linie směrem k pevnině. Platí zde plná svrchovanost pobřežního státu. Výstavba umělých ostrovů je plně v gesci pobřežního státu. Pokud není uzavřena žádná mezinárodní smlouva, nemají cizí státy právo na výstavbu a provozování umělých ostrovů ve vnitřních vodách bez jeho výslovného souhlasu.¹²³

6.3.2. Pobřežní moře

Pobřežní moře je mořská zóna rozkládající se od základní linie až do 12 námořních mil od pobřeží. Stejně jako ve vnitřních vodách zde platí právo pokojného proplutí. Jedná se o část moře, kde má pobřežní stát plnou suverenitu, a proto je oprávněn zde stavět umělé ostrovy. Ostatní státy jsou oprávněny stavět umělé ostrovy pouze s výslovným souhlasem pobřežního státu. Pokud je souhlas pro výstavbu a využívání umělého ostrova udělen cizímu státu musí pobřežní stát zajistit právo pokojného průplavu pobřežním mořem až k umělému ostrovu. Je nutné dodat, že výkon práv pobřežního státu musí být v souladu s Úmluvou. Korektivem je dodržení zásad výkon práva plavby, ochrana mořského prostředí a zachování práva pokojného proplutí.¹²⁴

¹²² PAPADAKIS, N. *The International Legal Regime of Artificial Islands*. Leyden: Sijthoff international Publishing company, 1977. ISBN 9028601279. str. 51

¹²³ PAPADAKIS, N. *The International Legal Regime of Artificial Islands*. Leyden: Sijthoff international Publishing company, 1977. ISBN 9028601279. str. 51-52

BOWETT, D.W. *The Legal Regime of Islands in International Law*. Sijthoff: Oceana Publications, 1979. ISBN 9028609687. str. 118

¹²⁴ PAPADAKIS, N. *The International Legal Regime of Artificial Islands*. Leyden: Sijthoff international Publishing company, 1977. ISBN 9028601279. str. 52-54

BOWETT, D.W. *The Legal Regime of Islands in International Law*. Sijthoff: Oceana Publications, 1979. ISBN 9028609687. str. 118

6.3.3. Přilehlá zóna

Přilehlá zóna plynule navazuje na hranici pobřežního moře. Rozprostírá se až do šířky 24 námořních mil od baseline. Cílem této zóny je pouze prevence, popřípadě trestání porušování oblastí uvedených v článku 33 Úmluvy týkající, se především celních a přistěhovaleckých předpisů. Je zřejmé, že Úmluva neumožňuje pobřežnímu státu, aby v této zóně sám stavěl umělé ostrovy či reguloval jejich výstavbu ze strany cizích států. Sama podstata této zóny to vylučuje.¹²⁵

6.3.4. Výlučná ekonomická zóna a kontinentální šelf

Pro výlučnou ekonomickou zónu a kontinentální šelf platí dle článku 80 Úmluvy stejná pravidla, co se týče výstavby umělých ostrovů, zařízení a staveb. Pobřežní stát má výlučné právo budovat umělé ostrovy v těchto oblastech bez nutnosti rozlišení jejich účelu. Ostatní státy mohou stavět zařízení a stavby pro mírové účely a s jiným cílem než je těžba nerostných surovin. Také není možné, aby ostatní státy stavěly tyto struktury s cílem bránit pobřežnímu státu v těžbě nerostných surovin. Je zřejmé, že pobřežní stát má právo vyslovit nesouhlas s výstavbou mořské struktury třetím státem, pokud by se domníval, že dojde k neoprávněnému zásahu do jeho práv týkajících se těžby nerostných surovin v této oblasti.

Papadakis rozlišuje cizí objekty v těchto oblastech na plovoucí struktury a zařízení připevněné k mořskému dnu. Plovoucí struktury dle jeho názoru představují minimální bezpečnostní rizika a také nenarušují potenciální těžební aktivitu ze strany pobřežního státu a zároveň patří do svobody volného moře. U fixních zařízení je tomu naopak, a proto by měly být pro jejich bezpečnostní riziko pod výlučnou kontrolou pobřežního státu.¹²⁶

¹²⁵ PAPADAKIS, N. *The International Legal Regime of Artificial Islands*. Leyden: Sijthoff international Publishing company, 1977. ISBN 9028601279. str. 54

¹²⁶ PAPADAKIS, N. *The International Legal Regime of Artificial Islands*. Leyden: Sijthoff international Publishing company, 1977. ISBN 9028601279. str. 66-79, 144-151

BOWETT, D.W. *The Legal Regime of Islands in International Law*. Sijthoff: Oceana Publications, 1979. ISBN 9028609687. str. 119-120

SCHOFIELD, C., a SCHOFIELD, R. Testing the Waters: Charting The Evolution of Claims to and From Low-Tide Elevations and Artificial Islands under the Law of the Sea. *Asia-Pacific Journal of Ocean Law and Policy*. 2016, 1(1), 37-67. Získáno 20.05.2021 DOI: <https://doi.org/10.1163/24519391-00101004>. str 62-63

Článek 60 Úmluvy umožňuje interpretovat odstavec 1 písmeno B tak, že ostatní státy mohou v těchto v oblasti výlučné ekonomické zóny stavět zařízení a struktury za jiným účelem než je těžba nerostných surovin a za jiným než ekonomickým účelem. Tuto skutečnost je možné považovat za vysoce teoretickou. Symonides uvádí tři hlavní důvody proč je to možné. Prvním důvodem, je že Úmluva neposkytuje definici umělých ostrovů, zařízení ani struktur. Nestanovuje ani jaké typy zařízení je možné vybudovat ve výlučné ekonomické zóně bez souhlasu pobřežního státu. Dalším argumentem je, že v článku 60 odstavci 1 C Úmluvy je stanoveno, že pobřežní stát má právo regulovat výstavbu takových zařízení a struktur, které by mohly ohrozit výkon práv pobřežního státu v této zóně. Toto ustanovení de facto umožňuje pobřežnímu státu označit jakýkoliv pokus třetího státu o výstavbu zařízení či struktur jako zasahující do jeho práv a tím pádem tuto výstavbu regulovat. Posledním bodem je národní regulace, která se liší od Úmluvy a ve většině případu rozšiřuje kompetence pobřežního státu nad rámec Úmluvy, jako tomu je v případě Pákistánu či Seychel.¹²⁷

6.3.5. Volné moře

Svoboda výstavby umělých ostrovů není výslovně zahrnuta ve výčtu svobod v článku 87 Úmluvy, ač v jednom z návrhů byla tato svoboda přímo uvedena. Jedná se o výčet demonstrativní, a proto je možné tuto svobodu zařadit do svobod volného moře, i když v Úmluvě není explicitně uvedena. Korektivem výstavby umělých ostrovů je podmínka nenarušení práv ostatních států. Nemělo by docházet k zasahování svobod plavby, pokládání podmořských potrubí a kabelů, rybolovu či podmořského výzkumu. Umělé ostrovy by neměly být vystaveny například v blízkosti mořských úžin či přístavů.

Některé názory označují výstavbu umělých ostrovů na volném moři jako konzumaci volného moře, což je v rozporu s principem nemožnosti přivlastnění si moře. V Ženevské úmluvě o volném moři bylo právo na výstavbu umělých ostrovů zahrnuto ve zbytkové nedefinované množině demonstrativního výčtu práv na volném moři. V roce 1964 bylo postaveno zařízení

¹²⁷ SYMONIDES J. The legal status of islands in the new law of the sea. *Revue de Droit International de Sciences Diplomatiques, Politiques et Sociales*, 1987, **65**, 161-180. Získáno 25.03.2021 z <https://www.taylorfrancis.com/chapters/janusz-symonides-1987-legal-status-islands-new-law-sea-revue-de-droit-international-de-sciences-diplomatiques-politiques-et-sociales-geneva-65-pp-161-80-hugo-caminos/10.4324/9781315091952-14>. str. 175-176

za hranicí nizozemských teritoriálních vod. Jednalo se o sídlo pirátského rádia Nordsee. Reakcí Nizozemí bylo přijetí zákona, který rozšiřoval místní působnost trestního zákoníku až na konec kontinentálního šelfu. V Itálii v roce 1968 vznikla platforma nazývaná tzv. Růžový ostrov. Zanedlouho po jeho vzniku byl vyhozen do povětří policejními složkami. Podobná situace se odehrála v roce 1970 u pobřeží Floridy, kde byl postaven umělý ostrov těsně za hranicí amerických teritoriálních vod. Všechny výše zmiňované případy se týkaly pouze kontinentálního šelfu, a nikoliv volného moře.¹²⁸

Papadakis navrhuje, aby byl problém výstavby umělých ostrovů řešen úmluvou na mezinárodní úrovni, která by obsahovala základní pokyny, jak umělé ostrovy stavět a předcházet sporné výstavbě. Tato myšlenka by mohla být realizována skrze dohled mezinárodního společenství nad výstavbou umělých ostrovů na volném moři. Tato supervize by mohla být prospěšná pro všechny státy. Vnitrozemské státy a rozvojové státy by měly větší přístup k budování umělých ostrovů, pokud by se vyspělé státy dobrovolně vzdaly principu kdo dřív přijde, ten má na to nárok. Tímto gestem by profitovaly i vyspělé státy. V regionu by byl zajištěno mírové využívání moře, předešlo by se možným konfliktům o nerostné suroviny a byl by zde dohled nad dodržováním nejpřísnějších ekologických standardů. Stejný názor týkající se supervize mezinárodního společenství nad výstavbou umělých ostrovů zastává i Walker. Stejně na situaci nahlíží Heijmans, který spatřuje jediné řešení rozdílných státních zájmů a nedostatečné abstraktní právní regulace v institucionálním zakotvení, jenž by umožnilo řešení konfliktů před jejím faktickým vznikem.¹²⁹

Některé státy si již začaly uvědomovat potřebu regulovat výstavbu umělých ostrovů na mezinárodní úrovni. Belgie připravila návrh, který reguloval výstavbu umělých ostrovů za hranicí kontinentálního šelfu. Byl by vytvořen mezinárodní úřad, který by uděloval ex ante povolení pro jejich výstavbu.

¹²⁸ SYMONIDES J. The legal status of islands in the new law of the sea. *Revue de Droit International de Sciences Diplomatiques, Politiques et Sociales*, 1987, **65**, 161-180. Získáno 25.03.2021 z <https://www.taylorfrancis.com/chapters/janusz-symonides-1987-legal-status-islands-new-law-sea-revue-de-droit-international-de-sciences-diplomatiques-politiques-et-sociales-geneva-65-pp-161-80-hugo-caminos/10.4324/9781315091952-14>. str. 175-176

¹²⁹ HEIJMANS, A. Artificial Islands and the law of Nations. *Netherlands International Law Review*, 1974, **21**(2), 139-161. Získáno 10.07.2021 DOI: <https://doi.org/10.1017/S0165070X00019793>. str. 160
WALKER, C. W. Jurisdictional problems created by artificial islands. *San Diego Law Review*. 1973, **10**(3), 638-663. Získáno 20.05.2021 z <https://digital.sandiego.edu/sdlr/vol10/iss3/10>. str. 663

Je zřejmé, že pokud nebude přijat konsensuální návrh na vytvoření mezinárodního úřadu a faktická nerovnost států povede k zabránění nejlukrativnější části moře hrstkou vyspělých států na principu, kdo dřív přijde, ten má na to nárok. Na rozvojové a vnitrozemské státy připadne minimum tohoto území.

Papadakis vnímá právo stavět umělé ostrovy na volném moři jako klíčové právo pro rozvoj planety.¹³⁰

6.4. Zařízení

Úmluva předpokládá minimálně tři kategorie zařízení. Mořské platformy sloužící pro těžbu ropy či zemního plynu, platformy umožňující tvorbu energie z obnovitelných zdrojů a podmořské kabely a potrubí. **„Naštěstí dnes nejsou dostupné technologie, které by umožňovaly výstavbu velkého množství energetických zařízení na volném moři, protože Úmluva neposkytuje žádné smysluplné řešení sporných nároků v této oblasti, než elementární přístup na bázi kdo dřív přijde, ten má na to nárok.“**¹³¹

Zařízení jsou regulována Úmluvou pouze v obecné rovině, bez jakýchkoliv specifických ustanovení, což je předmětem kritiky. Na druhou stranu je nutné dodat, že všechna základní ustanovení jsou v Úmluvě v její současné podobě obsažena.¹³²

6.5. Vědecká výzkumná zařízení a vybavení

Vědeckým výzkumných zařízením je věnováno pět článků ve čtvrtém oddílu třinácté části Úmluvy. Článek 258 Úmluvy upravuje rozmístění a používání jakýchkoliv vědeckých výzkumných zařízení tak, že tato zařízení ve všech mořských oblastech musí splňovat

¹³⁰ PAPADAKIS, N. *The International Legal Regime of Artificial Islands*. Leyden: Sijthoff international Publishing company, 1977. ISBN 9028601279. str. 54-66

WALKER, C. W. Jurisdictional problems created by artificial islands. *San Diego Law Review*. 1973, **10**(3), 638-663. Získáno 20.05.2021 z <https://digital.sandiego.edu/sdlr/vol10/iss3/10>. str. 663

¹³¹ Překlad z angličtiny – původní znění – *It is fortunate that the available technology does not allow for a significant number of energy installations on the high seas as UNCLOS does not really offer any meaningful guidance as to the resolution of confliction claims other than on a rather crude first-come, first-served basis*. BARRETT, J., a BARNES, R. *Law of the Sea: UNCLOS as a Living Treaty*. Londýn: British Institute of International and Comparative Law, 2016. ISBN 9781905221523. str. 190

¹³² BARRETT, J., a BARNES, R. *Law of the Sea: UNCLOS as a Living Treaty*. Londýn: British Institute of International and Comparative Law, 2016. ISBN 9781905221523. str. 197-208

podmínky provádění vědeckého výzkumu stanovených v Úmluvě. Na třetím setkání Komise pro mořské dno v roce 1975 bylo diskutováno mnoho různých návrhů článku 258 Úmluvy. Jedna z variant byla ve znění: „*Jakékoliv použití umělých ostrovů, zařízení či struktur, nebo jakéhokoliv jiného vybavení pro vědecký výzkum podléhá stejným podmínkám jako vědecký výzkum dle Úmluvy.*“¹³³

Během dalších jednání došlo k finalizaci textu do současné podoby. Došlo k typologické generalizaci z konkrétního výčtu na obecné zařízení sloužící pro vědecký výzkum. Další změnou bylo přidání teritoriální působnosti na všechny mořské oblasti.

Článek 259 Úmluvy vymezuje právní status zařízení a vybavení ve čtvrtém oddíle třinácté části Úmluvy. Zařízení v této části nemají status ostrovů, ani pobřežní moře, proto je není možné považovat za baseline při delimitaci. Diskuze předcházející konečné verzi upozorňovaly na to, že je jedná o de facto totožné ustanovení jako je článek 60 Úmluvy. Tyto názory nebyly většinou států podpořeny. Jedná se o kombinaci článku 80 odstavce 8 Úmluvy v rámci výlučné ekonomické zóny, článku 80 Úmluvy pro kontinentální šelf a odstavce 2 E článku 147 pro mořské dno s jediným rozdílem a to, že se jedná o zařízení dle článku 258 Úmluvy.¹³⁴

Ustavení článku 260 Úmluvy upravující maximální šíři bezpečnostního pásma, odráží ustavení regulující výlučnou ekonomickou zónu, kontinentální šelf a mořské dno v článku 60 odstavce 5, 80, a 147 odstavce 2 C Úmluvy. Dle vyjádření Mezinárodní organizace pro civilní letectví nemá vymezení bezpečnostního pásma okolo vědeckých výzkumných zařízení vliv na právo přeletu na těmito zařízeními.

Korektivem rozmístění a využívání vědeckých výzkumných zařízení je zachování mezinárodních plavebních tras dle článku 261 Úmluvy. Jedná se o konkretizaci obecného principu provádění mořského vědeckého výzkumu dle článku 240 odstavce C Úmluvy.

¹³³ Překlad z angličtiny – původní znění – *The use for scientific research of an artificial island, installation or structure, or any other equipment shall be subject to the same conditions as those for the conduct of marine scientific research, as provided for in this Convention.* ROSENNE, S., YANOV, A., NORDQUIST, M. *United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982: a commentary: 4: Articles 192 to 278, Final Act, Annex VI.* Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1991. ISBN 079230764X. str. 618

¹³⁴ ONDŘEJ, J. *Právní režimy mezinárodních prostorů.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. ISBN 8086473694. str. 56-57

Článek 262 Úmluvy upravuje požadavky týkající se identifikace státu registrace zařízení a také bezpečnostní nároky, jako například dodržování mezinárodních bezpečnostních standardů v oblasti signalizace, bezpečnosti na moři a bezpečnosti leteckého provozu.¹³⁵

6.6. Spor o Jihočínské moře

Jihočínské moře je jednou z nejdůležitějších geografických a geopolitických mořských oblastí na světě. Střetávají se zde právní nároky několika států. Tato oblast je bohatá jak na mořské druhy, tak na nerostné suroviny.

Spor panuje mezi Čínou, Vietnamem, Filipínami, Malajsíí, Brunejí a Tchaj-wanem. Jádrem sporu je nárok států na suverenitu nad skupinami malých ostrovů v oblasti Jihočínského moře. Většina konfliktních útvarů v této oblasti je možné zařadit dle článku 13 Úmluvy do kategorie vynořujících se vyvýšenin. Problémem je duální mód tvorby pobřežního moře. Vynořující se vyvýšeniny nejsou schopny tvořit pobřežní moře, pokud se nacházejí ve vzdálenosti přesahující šíři pobřežního moře od pevniny nebo ostrova. Opačná situace panuje v případě, že se vynořující vyvýšenina nachází, byť i částečně v pásmu pobřežního moře. V tomto případě je možné tyto útvary považovat za základní linii. Proto jsou nazývané tzv. *parasitic basepoints*, které umožňují umělé rozšíření mořských zón. Čína se snaží výstavbou umělých ostrovů či přestavbou vynořujících se vyvýšenin ovládnout co největší část moře, zatímco Spojené státy prosazují opačnou politiku svobodné plavby.¹³⁶

Některé útvary v této oblasti je možné považovat za umělé ostrovy. Pouze 48 struktur ve skupině Spratlyho ostrovů je možné považovat za plnohodnotné ostrovy dle článku 121 Úmluvy. Většina struktur se objevuje pouze při odlivu, proto je toto území velmi nebezpečné pro lodní navigaci. Tyto struktury nejsou považovány za ostrovy. Beckman shrnuje, že **„malé neobydlené mořské útvary v oblasti Scarborough Shoal jsou skály, a proto neumožňují trvalé osídlení nebo vlastní ekonomickou aktivitu. Mají proto schopnost tvořit pouze pobřežní moře a přilehlou zónu. Je také zřejmé, že Woodyho ostrov, největší**

¹³⁵ ROSENNE, S., YANOV, A., NORDQUIST, M. *United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982: a commentary: 4: Articles 192 to 278, Final Act, Annex VI*. Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1991. ISBN 079230764X. str. 612-631

¹³⁶ BIKUDO E. Artificial Islands, Artificial Highways and Pirates, *Asia-Pacific Journal of Ocean Law and Policy*. 2017, 2(1), 140-166. Získáno 23.06.2021 DOI: <https://doi.org/10.1163/24519391-00201008>. str. 152

ostrov v Paracelském souostroví, je ostrov, takže je schopen tvořit také výlučnou ekonomickou zónu a kontinentální šelf. Na typologickém zařazení dalších útvarů nepanuje shoda.“¹³⁷

Je třeba dodat, že většina ze sporných ostrovů není dlouhodobě obydlena. Je zde pouze vojenský personál, obsluhující vojenské základny. Trvalé osídlení může být relevantní faktor při nároku na výlučnou ekonomickou zónu a kontinentální šelf ve smyslu odstavce 3 článku 121 Úmluvy.

Typologické zařazení útvarů dle Úmluvy do kategorií ostrovů, skal, vynořujících se vyvýšenin či umělých ostrovů, zařízení a struktur, tedy potenciální stanovení mořských pásem, může být důležitým předpokladem pro dosažení shody týkající se překrývajících se mořských nároků a stanovení mořských pásem.¹³⁸

Nejčastěji představuje vynořující se vyvýšeniny na umělé ostrovy Čína. Tato situace nastala například u Mischief Reef, který byl dle tribunálu přestavěn z vynořující se vyvýšeniny na umělý ostrov. V praxi ale nedošlo k žádné změně, protože umělé ostrovy stejně jako vynořující vyvýšeniny nejsou schopny generovat mořská pásma. V souvislosti s přestavbami mořských útvarů vydal tribunál několik stanovisek. Prvním je prohlášení, že lidským přičiněním či modifikací nemůže dojít k přeměně vynořující se vyvýšeniny na ostrov. Na to navazuje stanovisko, že vynořující se vyvýšenina zůstane vynořující se vyvýšeninou bez ohledu na velikost či struktur na ní postavených. Toto stanovisko je dle Saundersové v rozporu s Úmluvou. Je zřejmé, že není možné přeměnit vynořující se vyvýšeninu na ostrov, protože zde absentuje prvek přirozenosti. Nicméně znění Úmluvy

¹³⁷ Překlad z angličtiny – původní znění – *tiny uninhabited rocks on Scarborough Shoal are rocks that cannot sustain human habitation or economic life of their own, so they would be entitled only to a territorial sea and contiguous zone. It also seems clear that Woody Island, the largest island in the Paracel Islands, is an island that is entitled to an EEZ and continental shelf of its own. For many other features, there is likely to be no consensus.* BECKMAN R. The UN Convention on the Law of the Sea and the Maritime Disputes in the South China Sea. *American Journal of International Law*. 2013, **107**(1), 142-163. Získáno 10.07.2021 DOI: <https://doi.org/10.5305/amerjintlaw.107.1.0142>. str. 151

¹³⁸ BECKMAN, R. C. *Beyond Territorial Disputes in the South China Sea: Legal Frameworks for the Joint Development of Hydrocarbon Resources*. Cheltenham: Edward Elgar. 2013. ISBN 9781781955932. str. 20-24, 54-60

nebrání, aby byla vynořující se vyvýšenina přeměněna na umělý ostrov, který není v Úmluvě definován.¹³⁹

„V případě mnoha ostrovů se stalo prakticky nemožné rozlišit, jaký ostrov byl vytvořen uměle a jaký je přírodního charakteru.“¹⁴⁰ Je otázkou, jak řešit otázky kde je možná i kombinace obou metod vzniku. Můžeme mluvit o ostrovech, které jsou napůl umělé a napůl přírodní (half-natural-half-artificial). V současné době nejsou kombinace vzniku ostrovů upraveny Úmluvou.

Je možné říct, že spor o Jihočínské moře poukazuje na kontroverzní a nevyřešené problémy Úmluvy, které pramení z odlišné implementace ustanovení Úmluvy a obecných ustanovení mezinárodního práva, týkají se distinkce mezi vynořujícími se vyvýšeninami a ostrovy, historickými tituly a právy či vojenské využívání výlučné ekonomické zóny.¹⁴¹

Mendenhall uvádí, že právě terminologické vyjasnění, které stanoví, zda jsou schopné mořské útvary generovat zóny dle Úmluvy či jen bezpečnostní pásmo, je jediný způsob, jak konfrontovat Čínu bez nutnosti vojenské intervence.¹⁴²

Beckman tvrdí, že **„navzdory svým omezením Úmluva poskytuje právní rámec, který by strany mohly využít, pokud mají politickou vůli a důvěru nezbytnou k tomu, aby zrušily spory o územní svrchovanost a námořní nároky.“**¹⁴³

¹³⁹ SAUNDERS, I. The South China Sea Award, Artificial Islands and Territory, *The Australian Year Book of International Law Online*. 2017, **34**(1), 31-39. Získáno 20.05.2021 DOI: <https://doi.org/10.1163/26660229-034-01-900000004>

REED L., a WONG K. Marine Entitlements in the South China Sea: The Arbitration Between the Philippines and China. *The American Journal of International Law*. 2016, **110**(4), 746-760. Získáno 23.06.2021 z <http://www.jstor.org/stable/10.5305/amerjintelaw.110.4.0746>. str.751-755

¹⁴⁰ Překlad z angličtiny – původní znění – *For many of these islands, it has become difficult to distinguish what is the natural feature and what is man-made*. SMITH, R. W. Maritime Delimitation in the South China Sea: Potentiality and Challenges. *Ocean Development & International Law*, 2010, **41**(3), 214–236. Získáno 23.04.2021 DOI: <https://doi.org/10.1080/00908320.2010.499315>. str. 223

¹⁴¹ BARRETT, J., a BARNES, R. *Law of the Sea: UNCLOS as a Living Treaty*. Londýn: British Institute of International and Comparative Law, 2016. ISBN 9781905221523. str. 369-371, 380-382

¹⁴² MENDENHALL, E. Interpreting the law of the sea ‘regime of islands’: An opportunity for productive US leadership. *Marine Policy*. 2019, **99**, 213-215. Získáno 20.05.2021 DOI: <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2018.10.043>

¹⁴³ Překlad z angličtiny – původní znění – *despite its limitations, the LOSC provides a legal framework which the Claimants could utilise if they have the political will and trust necessary to set aside the disputes on territorial sovereignty and maritime claims*. BECKMAN, R. C., a SCHOFIELD, C. H. Defining eez Claims from Islands: A Potential South China Sea Change, *The International Journal of Marine and Coastal Law*. 2014, **29**(2), 193-243. Získáno 10.07.2021 DOI: <https://doi.org/10.1163/15718085-12341321>. str. 236-237

Závěr

Právnímu zakotvení ostrovů a umělých ostrovů nebyla věnovaná dostatečná pozornost ze strany mezinárodního společenství. V současnosti není pojem umělý ostrov definován na mezinárodní úrovni. Úmluva poskytuje pouze definici přirozených ostrovů, skal a vynořujících se vyvýšenin. Logickým výkladem a *contrario* lze vymezit umělý ostrov jako uměle vytvořenou strukturu v moři, která je připoutána k mořskému dnu. Tento výklad není závazný a představuje potencionální riziko konfliktu při výstavbě umělých ostrovů, jako tomu je v současnosti v Jihočínském moři. Úmluva dále absentuje úpravu umělých ostrovů na volném moři. Není zde jasně vymezen rozdíl mezi umělými ostrovy, zařízeními a strukturami. Výstavba umělých ostrovů na volném moři vzbuzuje nejvíce právních otázek. Umělé ostrovy představují překážku svobody plavby a rybolovu. Mohou být také zdrojem hluku a znečištění.

Bylo by vhodné přijmout závaznou právní regulaci umělých ostrovů na mezinárodní úrovni dříve, než dojde k masivní výstavbě umělých struktur na moři. První možností je novelizace Úmluvy. Přidáním jasné definice umělých ostrovů by bylo možné překlenout interpretační neshody. Tato varianta je velmi nepravděpodobná, protože na mezinárodním poli nepanuje nad touto problematikou široký konsensus. Další možností je vytvoření mezinárodní úmluvy pouze na téma právní regulace ostrovů a umělých ostrovů. V tomto případě by bylo možné, aby na ní participovaly pouze státy, které sdílí stejné názorové východisko. Dle mého názoru bude v poměrně krátkém časovém horizontu přijata závazná právní regulace, protože s rostoucím počtem postavených umělých ostrovů bude růst i tlak na jejich regulaci.

Znění budoucí právní úpravy nelze v tuto chvíli nijak predikovat, lze však předpokládat, že případné právní úpravy budou závislé na politické vůli a konsensu. V současné době je situace značně polarizovaná. Na jedné straně Spojené státy prosazují svobodu plavby, kdežto Čína zastává názor, že má právo na tvorbu mořských pásem u umělých ostrovů.

Ač se může zdát téma výstavby umělých ostrovů jako téma vzdálené budoucnosti, v současné době již existují funkční využití umělých ostrovů, například datacentra či mořský kosmodrom. V blízké budoucnosti lze očekávat, že s populačním růstem a klimatickou změnou bude výstavba umělých ostrovů pro bytové účely narůstat.

Seznam zkratk

ADIZ - Identifikační zóna protivzdušné obrany

EEZ - Výlučná ekonomická zóna

EU -Evropská unie

ILA - Asociace pro mezinárodní právo

ILC - Komise pro mezinárodní právo

IMO - Mezinárodní námořní organizace

ISA - Mezinárodní úřad pro mořské dno

ODAS - Mořský systém pro získávání dat

Spojené státy - Spojené státy americké

Úmluva - Sdělení č. 240/1996 Sb. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy

Organizace Spojených národů o mořském právu

UNEP - Program OSN pro životní prostředí

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

ANAND, R.P. *Origin and Development of the Law of the Sea: History of International Law Revisited*. Hague: Martinus Nijhoff, 1983. ISBN 9024726174.

ANDERSON, D. *Modern Law of the Sea: Selected Essays*. Leiden: Martinus Nijhoff, 2008. ISBN 9789004158917.

ATTARD, D. J. *The Exclusive Economic Zone in International Law*. Oxford: Clarendon Press, 1987. ISBN 0198256825.

AUST, A. *Handbook of International Law*. 2. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. ISBN 9780521133494.

BARRETT, J., a BARNES, R. *Law of the Sea: UNCLOS as a Living Treaty*. Londýn: British Institute of International and Comparative Law, 2016. ISBN 9781905221523.

BECKMAN, R. C. *Beyond Territorial Disputes in the South China Sea: Legal Frameworks for the Joint Development of Hydrocarbon Resources*. Cheltenham: Edward Elgar, 2013. ISBN 9781781955932.

BOWETT, D.W. *The Law of the Sea*. Melland Schill International Law Series. Manchester University press, 1967.

BOWETT, D.W. *The Legal Regime of Islands in International Law*. Sitjhoff: Oceana Publications, 1979. ISBN 9028609687.

BROWN, E.D. *The international law of the sea: Vol. 1: Introductory manual*. Aldershot: Dartmouth, 1994. ISBN 1855213060.

BROWN, E.D. *The international law of the sea: Vol. 2: Documents, cases and tables*. Aldershot: Dartmouth, 1994. ISBN 1855213060.

BROWNLIE, I., a CRAWFORD, J. *Brownlie's Principles of Public International Law*. 8. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2012. ISBN 9780199654178.

BUERGENTHAL, T., a MAIER, H. G. *Public International Law in a Nutshell*. 2. vydání. St. Paul: West Publishing, 1990. ISBN 0314663711.

BUSCH, S. V. *Third State Involvement in the Context of Establishing the Outer Limits of the Continental Shelf*. Tromsø: UiT The Arctic University of Norway, 2014. ISBN 9788293021131.

CAMINOS, H. *Law of the Sea*. Aldershot: Ashgate, 2001. ISBN 1840140909.

CASSESE, A. *International Law*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 9780199259397.

CLARKE, M. A. a WILSON, J. F. *Maritime Law Evolving*. Oxford: Hart Publishing, 2013. ISBN 9781849463997.

COLOMBOS, C. John. *The International Law of the Sea*. 5. vydání. Londýn: Longmans, 1962.

COOK, P.J., a CARLETON, C. *Continental Shelf Limits: the Scientific and Legal Interface*. Oxford: Oxford University Press, 2000. ISBN 0195117824.

ČEPELKA, Č. a ŠTURMA P. *Mezinárodní právo veřejné*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2018. ISBN 9788074007217.

DETTER DELUPIS, I. *International Law*. Stockholm: Stockholm Institute for Research in International Law, 1993. ISBN 9175986256.

DIXON, M. *Textbook on International Law*. 7. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2013. ISBN 9780199574452.

DUNER, B.H. *The Law of Territorial Waters of Mid-Ocean Archipelagos and Archipelagic States*. Hague: Martinus Nijhoff, 1976. ISBN 9024718937.

EVANS, M. D. *International Law*. 5. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2018. ISBN 9780198791836.

FALKANGER, T. *Scandinavian maritime law: the Norwegian perspective*. 4. vydání. Oslo: Universitetsforlaget, 2017. ISBN 9788215027029.

GAVOUNELI, M. *Functional Jurisdiction in the Law of the Sea*. vol. 62. Hague: Martinus Nijhoff, 2007. ISBN 9789004163454.

GROTIUS, H., ARMITAGE, D., a WELWOOD, W. *The free sea*. Indianapolis: Liberty Fund. 2004. ISBN 9780865974319.

HAANAPPEL, P. *The Law and Policy of Air Space and Outer Space: A Comparative Approach*. Hague: Kluwer Law International, 2003. ISBN 9789041121295.

HJERTONSSON, K. *The new law of the sea: influence of the Latin American states on recent developments of the law of the sea*. Leiden: Martinus Nijhoff, 1973. ISBN 9028604332.

CHARNEY, J. I. *International Maritime Boundaries: 1*. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1993. ISBN 0792311876.

CHURCHILL, R., a LOWE, A. V. *The Law of the Sea*. 3. vydání. Manchester: Manchester University Press, 1999. ISBN 0719043816.

JAYEWARDENE, H. W. *The Regime of Islands in International Law*. Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1990. ISBN 9780792301301.

KOVALEV, A. A., a BUTLER, W. E. *Contemporary Issues of the Law of the Sea: Modern Russian Approaches*. Utrecht: Eleven International Publishing, 2004. ISBN 9789077596036.

KRASKA, J. *Maritime Power and the Law of the Sea: Expeditionary Operations in World Politics*. Oxford: Oxford University Press, 2011. ISBN 9780199773381.

LUARD, E. *The Control of the Sea-Bed: a New International Issue*. Londýn: Heinemann, 1974. ISBN 0434429511.

LUMB, R. D. *The Law of the Sea and Australian off-Shore Areas*. 2 vydání, University of Queensland Press, 1978. ISBN 0702211478.

MAGNÚSSON, B. M. *The Continental shelf beyond 200 nautical miles: delineation, delimitation and dispute settlement: Vol. vol. 78*. Leiden: Brill, 2015. ISBN 9789004296831.

MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část a poměr k jiným právním systémům*. 7. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 9788021095106.

MANCALL, P. C. a SHAMMANS, C. *Governing the Sea in the Early Modern Era: Essays in Honor of Robert C. Ritchie*. California: The Huntington Library, Art Collections, and Botanical Gardens, 2015. ISBN 9780873282604.

MCDOUGAL, M. S., a BURKE, W. T. *The Public Order of the Oceans: a Contemporary International Law of the Sea*. New Haven Press, 1987. ISBN 0898389011.

MOUTON, M.W. *The Continental Shelf*. Hague: Nijhoff, 1952.

NANDAN, S. N., ROSENNE, S., GRANDY, N. R., NORDQUIST, M., a University of Virginia Center for Oceans Law Policy. *United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982: a commentary: Vol. 2: Articles 1 to 85, Annexes I and II, Final Act, Annex II*. Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1993. ISBN 0792324714.

NANDAN, S. N., ROSENNE, S., GRANDY, N. R., NORDQUIST, M., a University of Virginia Center for Oceans Law Policy. *United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982: a commentary: Vol. 3: Articles 86 to 132 and Documentary Annexes*. Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1995. ISBN 9041100350.

NANDAN, S. N., ROSENNE, S., LODGE, M., NORDQUIST, M., a University of Virginia Center for Oceans Law Policy. *United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982: a commentary: Vol. 6: Articles 133 to 191, Annexes III and IV, Final act, Annex I, Resolution II, Agreement relating to the implementation of part XI, Documentary annexes*. Dordrecht : Martinus Nijhoff, 2002. ISBN 9041119817.

O'CONNELL, D. P. *International Law: 1. 2. vydání*, Londýn: Stevens, 1970. ISBN 0420428909.

O'CONNELL, D. P. *The International Law of the Sea: Volume I*. Oxford: Oxford University Press, 1983. ISBN 9780198253464.

O'CONNELL, D. P., a SHEARER, I. A. *The International Law of the Sea: 2*. Oxford: Clarendon Press, 1984. ISBN 0198254695.

ODA, S. *Fifty years of the law of the sea: with a special section on the International Court of Justice: selected writings of Shigeru Oda*. Hague: Kluwer International, 2003. ISBN 9041121765.

ONDŘEJ, J. *Právní režimy mezinárodních prostorů*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. ISBN 8086473694.

ONDŘEJ, J., MRÁZEK J. a KUNZ O. *Základy mezinárodního práva veřejného*. Praha: C.H. Beck, 2018. ISBN 9788074004872.

ONG, D. M., FREESTONE, D., a BARNES, R. *The Law of the Sea: Progress and Prospects*. Oxford: Oxford University Press, 2006. ISBN 9780199299614.

ORREGO VICUÑA, F. *The exclusive economic zone: regime and legal nature under international law*. Cambridge: Cambridge University Press, 1989. ISBN 0521351359.

OXMAN, B.H. *Customary International Law in the Absence of Widespread Ratification on the U.N. Convention on The Law Of The Sea*, v KOERS, A.W., OXMAN, B.H. a OSTRENG, W. *The 1982 Convention on the law of the sea: proceedings Law of the Sea Institute seventeenth annual conference*. Honolulu: Law of the Sea Institute, University of Hawaii, 1984. ISBN 9780911189100

PAIK, J.-H., LEE, S., & TAN, K. Y. L. *Asian Approaches to International Law and the Legacy of Colonialism: the Law of the Sea, Territorial Disputes and International Dispute Settlement*. London: Routledge, 2013. ISBN 9780415679787.

PAPADAKIS, N. *The International Legal Regime of Artificial Islands*. Leyden: Sijthoff international Publishing company, 1977. ISBN 9028601279.

POTOČNÝ, M. a ONDŘEJ J. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. 6. vydání. Praha: C.H. Beck, 2011. ISBN 9788074003981.

ROSENNE, S., YANOV, A., NORDQUIST, M. *United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982: a commentary: 4: Articles 192 to 278, Final Act, Annex VI*. Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1991. ISBN 079230764X.

ROTHWELL, D. R. *The law of the sea*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd, 2013. ISBN 9780857939074.

ROTHWELL, D. R. *The Oxford handbook of the law of the sea*. Oxford: Oxford University Press, 2015. ISBN: 9780198715481.

ROTHWELL, D. R., a STEPHENS, T. *The International Law of the Sea*. 2. vydání. Oxford: Hart, 2016. ISBN 9781782256847.

SOHN, L. B. *Cases and Materials on the Law of the Sea*. 2. vydání, Leiden: Brill Nijhoff, 2014. ISBN 9789004169906.

SOHN, L. B. *Law of the Sea in a Nutshell*. 2. vydání. Minnesota: West Publishing, 2010. ISBN 9780314169419.

SYMMONS, C. R. *The Maritime Zones of Islands in International Law*. Hague: Martinus Nijhof, 1979. ISBN 9024721717.

ŠTURMA, J. *Casebook: výběr případů z mezinárodního práva veřejného*. 4. vydání. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2019. ISBN 9788087975916.

TANAKA, Y. *The International Law of the Sea*. 2. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. ISBN 9781107439672.

TUERK, H. *Reflections on the Contemporary Law of the Sea. vol. 71*. Hague: Martinus Nijhoff, 2012. ISBN 9789004212572.

WALKER, G. *Definitions for the law of the sea: Terms not defined by the 1982 Convention*. Leiden: Martinus Nijhoff, 2012. ISBN 9789004211605.

WEILER, J. *International Law: Critical Concepts in Law: Vol. 1: An Overview of the System*. Londýn: Routledge, 2011. ISBN 9780415400299.

WEILER, J., NISSEL T. A. *International Law: Critical Concepts in Law: Vol. 4: International Law in and of Peace*. Londýn: Routledge, 2011. ISBN 9780415400343.

Seznam použitých odborných článků

ALEXOPOULOS A. The legal regime of uninhabited islets and rocks in international law. The case of the greek seas, *Revue Hellenique De Droit International*. 2003, **56**, 131-151.

Získáno 23.06.2021 z

https://www.researchgate.net/publication/259990954_the_legal_regime_of_uninhabited_islets_and_rocks_in_international_law_the_case_of_the_greek_seas

ANDERSON, D. Some Aspects of the Regime of Islands in the Law of the Sea. *The International Journal of Marine and Coastal Law*. 2017, **32**(2), 316-331. Získáno 20.05.2021 DOI: <https://doi.org/10.1163/15718085-12320036>

BECKMAN R. The UN Convention on the Law of the Sea and the Maritime Disputes in the South China Sea. *American Journal of International Law*. 2013, **107**(1), 142-163. Získáno 10.07.2021 DOI: <https://doi.org/10.5305/amerjintelaw.107.1.0142>

BECKMAN, R. C., a SCHOFIELD, C. H. Defining eez Claims from Islands: A Potential South China Sea Change, *The International Journal of Marine and Coastal Law*. 2014, **29**(2), 193-243. Získáno 10.07.2021 DOI: <https://doi.org/10.1163/15718085-12341321>

BIKUDO E. Artificial Islands, Artificial Highways and Pirates, *Asia-Pacific Journal of Ocean Law and Policy*. 2017, **2**(1), 140-166. Získáno 23.06.2021 DOI: <https://doi.org/10.1163/24519391-00201008>

BLANCHARD, C. Evolution or Revolution? Evaluating the Territorial State-Based Regime of International Law in the Context of the Physical Disappearance of Territory Due to Climate Change and Sea-Level Rise. *Canadian Yearbook of International Law/Annuaire Canadien De Droit International*. 2016, **53**, 66-118. Získáno 23.06.2021 DOI: <https://doi.org/10.1017/cyl.2016.4>

BROWN, E. D. The significance of a possible EC EEZ for the law relating to artificial islands, installations, and structures, and to cables and pipelines, in the exclusive economic zone. *Ocean Development & International Law*. 1992, **23**(2), 115–144. Získáno 10.07.2021 DOI: <https://doi.org/10.1080/00908329209545981>

DE LEON, P., a MOLENAAR, E. Still a Mile too Far? International Law Implications of the Location of an Airport in the Sea. *Leiden Journal of International Law*. 2001 **14**(1), 233-245. Získáno 23.06.2021 DOI: <https://doi.org/10.1017/S0922156501000115>

ELFERINK A. G, The Russian Federation and the Arctic Sunrise Case: Hot Pursuit and Other Issues under the LOSC. *International Law studies*. 2016, **92**, 381-406. Získáno 23.06.2021 z <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.intyb/ilsusnwc0092&collection=journals&id=393&startid=&endid=419>

ESMAEILI, H. The Protection of Offshore Oil Rigs in International Law (Part I). *Australian mining and petroleum law journal*. 1999, **18**(3), 241-252. Získáno 23.06.2021 z <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/ausreen18&collection=journals&id=247&startid=&endid=258>

HEIJMANS, A. Artificial Islands and the law of Nations. *Netherlands International Law Review*, 1974, **21**(2), 139-161. Získáno 10.07.2021 DOI: <https://doi.org/10.1017/S0165070X00019793>

CHARNEY J. I. The exclusive economic zone and public international law. *Ocean Development & International Law*. 1985, 233-288. Získáno 14.03.2021 DOI: <https://doi.org/10.1080/00908328509545779>

JOHNSON, D. H. N. Artificial Islands. *The International Law Quarterly*. 1951, **4**(2), 1951, pp. 203-215. Získáno 10.07.2021 z <https://www.jstor.org/stable/762843>

KOH, T. The origins of the 1982 convention on the law of the sea. *Malaya Law Review*. 1987, **29**(1), 1-17. Získáno 14.03.2021 z <http://www.jstor.org/stable/24865419>

KOH, T. The territorial sea, contiguous zone, straits and archipelagoes under the 1982 convention on the law of the sea. *Malaya Law Review*. 1987, **29**(2), 163-199. Získáno 14.03.2021 z <http://www.jstor.org/stable/24865511>

KONTOROVICH, E. Arctic Sunrise (Netherlands v. Russia); In re Arctic Sunrise (Netherlands v. Russia). *American Journal of International Law*. 2016, **110**(1), 96-102. Získáno 23.06.2021 DOI: <https://doi.org/10.5305/amerjintlaw.110.1.0096>

- LEWIS M. A. Baseline delimitations and maritime boundaries. *Virginia Journal of International Law*. 1983, **23**(4), 503-536. Získáno 14.03.2021 z <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/vajint23&i=517>
- MENDENHALL, E. Interpreting the law of the sea ‘regime of islands’: An opportunity for productive US leadership. *Marine Policy*. 2019, **99**, 213-215. Získáno 20.05.2021 DOI: <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2018.10.043>
- MENEFEE S. P. Republics of the Reefs: Nation-Building on the Continental Shelf and in the World's Oceans. *California Western International Law Journal*. 1994, **25**(1), 81-111. Získáno 10.07.2021 z <https://scholarlycommons.law.cwsl.edu/cwilj/vol25/iss1/3>
- MOLENAAR, E. Airports at sea: International legal implications. *International Journal of Marine and Coastal Law*. 1999, **14**(3), 371-386. Získáno 10.07.2021 z <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/ljmc14&collection=journals&id=399&startid=&end=414>
- MORRIS, M. K., a KINDT, J. W. The law of the sea: Domestic and international considerations arising from the classification of floating nuclear power plants and their breakwaters as artificial islands. *Virginia Journal of International Law*. 1979, **19**(2), 299-320. Získáno 10.07.2021 z <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/vajint19&collection=journals&id=309&startid=&end=330>
- ORAL, N. International Law as an Adaptation Measure to Sea-level Rise and Its Impacts on Islands and Offshore Features, *The International Journal of Marine and Coastal Law*. 2019, **34**(3), 415-439. Získáno 29.04.2021 DOI: <https://doi.org/10.1163/15718085-13431094>
- OXMAN B. H. The Rule of Law and the United Nations Convention on the Law of the Sea. *Ocean Development and International Law*. 1996, **7**(3), 353–371. Získáno 29.04.2021 DOI: <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.ejil.a015517>
- PAPADAKIS, N. Artificial Island in International Law. *Maritime Studies and Management*. 1975, **3**(1), 33–39. Získáno 10.07.2021 DOI: <https://doi.org/10.1080/03088837500000006>

PESCH, S. Coastal State Jurisdiction around Installations: Safety Zones in the Law of the Sea. *The International Journal of Marine and Coastal Law*. 2015, **30**(3), 512-532. Získáno 23.06.2021 DOI: <https://doi.org/10.1163/15718085-12341361>

REED L., a WONG K. Marine Entitlements in the South China Sea: The Arbitration Between the Philippines and China. *The American Journal of International Law*. 2016, **110**(4), 746-760. Získáno 23.06.2021 z <http://www.jstor.org/stable/10.5305/amerjintelaw.110.4.0746>

SAUNDERS I. Artificial Islands and Territory in International Law. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. 2019, **52**(3), 18-19. Získáno 23.06.2021 z <https://ssrn.com/abstract=3273152>

SAUNDERS I. The Limits of the Natural State Doctrine: Rocks, Islands and Artificial Intervention in a Changing World. ROTHWELL D., LETTS D. Law of the Sea in South East Asia: Environmental, Navigational and Safety Challenges. 2019, 118-135, ANU College of Law Research Paper No. 21.4. Získáno 14.05.2021 z <https://ssrn.com/abstract=3809512>

SAUNDERS, I. The South China Sea Award, Artificial Islands and Territory, *The Australian Year Book of International Law Online*. 2017, **34**(1), 31-39. Získáno 20.05.2021 DOI: <https://doi.org/10.1163/26660229-034-01-900000004>

SCHOFIELD, C., a SCHOFIELD, R. Testing the Waters: Charting The Evolution of Claims to and From Low-Tide Elevations and Artificial Islands under the Law of the Sea. *Asia-Pacific Journal of Ocean Law and Policy*. 2016, **1**(1), 37-67. Získáno 20.05.2021 DOI: <https://doi.org/10.1163/24519391-00101004>

SMITH, R. W. Maritime Delimitation in the South China Sea: Potentiality and Challenges. *Ocean Development & International Law*, 2010, **41**(3), 214–236. Získáno 23.04.2021 DOI: <https://doi.org/10.1080/00908320.2010.499315>,

SOONS, A. Artificial islands and installations in international law. *Occasional Paper 22*. 1974. Získáno 14.05.2021 z <https://tamug-ir.tdl.org/handle/1969.3/27383>

SYMONIDES J. The legal status of islands in the new law of the sea. *Revue de Droit Internatinal de Sciences Diplomatiques, Politiques et Sociales*, 1987, **65**, 161-180. Získáno 25.03.2021 z <https://www.taylorfrancis.com/chapters/janusz-symonides-1987-legal-status-islands-new-law-sea-revue-de-droit-international-de-sciences-diplomatiques-politiques-et-sociales-geneva-65-pp-161-80-hugo-caminos/10.4324/9781315091952-14>

U.N. Committee on the peaceful uses of the sea-bed and the ocean floor: selected documents from the meetings held July 20-August 24, 1973. *International legal materials*. 1973, **12**(5), 1200–1273. Získáno 10-08.2021 www.jstor.org/stable/20691162

VAN DOORN, H., a DE ROUW, A. Report of the discussion on the international law aspects of Artificial Islands at the 1974 Annual Meeting of the Netherlands International Law Association. *Netherlands International Law Review*. 1974, **21**(2), 163-169. Získáno 23.06.2021 DOI: <https://doi.org/10.1017/S0165070X0001980X>

VIEIRA M. B. Mare Liberum vs. Mare Clausum : Grotius, Freitas, and Selden's Debate on Dominion over the Seas. *Journal of the History of Ideas*. 2003, **64**(3), pp. 361-377. Získáno 10.07.2021 DOI: <https://doi.org/10.1353/jhi.2003.0043>

WALKER, C. W. Jurisdictional problems created by artificial islands. *San Diego Law Review*. 1973, **10**(3), 638-663. Získáno 20.05.2021 z <https://digital.sandiego.edu/sdlr/vol10/iss3/10>

WANG Z. The Japanese Act on the Establishment of Safety Zones around Marine Structures: A Commentary. *China Oceans Law Review*. 2008, 415. Získáno 23.06.2021 z <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/cholr2008&collection=journals&id=795&startid=&end=812>

WASSENBERGH H. A. The Status and Use of an Airport on an Artificial Island. *Air and Space Law*. 1999, **24**(4), 177-180. Získáno 10.07.2021 z <https://kluwerlawonline.com/journalarticle/Air+and+Space+Law/24.4/242073>

ZOHOURIAN M. The Real Nature of Artificial Islands, Installation and Structures from Perspective of Law of the Sea, *Asia-pacific Journal of Law, Politics and Administration*. 2018, **2**(1), 13-26. Získáno 23.06.2021 DOI: <https://doi.org/10.21742/ajlpa.2018.2.1.03>

Seznam použitých internetových zdrojů

Draft Ocean Space Treaty: Working Paper submitted by Malta, U.N. A/AC 138/53. 1971. Získáno 12.05.2021 z https://digitallibrary.un.org/record/640533/files/A_AC-138_53-EN.pdf

Encyklopedie mezinárodního práva Maxe Planca. Získáno 10.12.2020 z <https://opil.oup.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e237>

<http://otecokinawa.com/en/Project/History.html> Získáno 03.08.2021

<https://s7space.ru/en/launch-sea/> Získáno 03.08.2021

<https://www.alamy.com/this-is-the-offshore-oil-terminal-jetty-for-tankers-outside-freeport-harbour-on-grand-bahama-island-it-is-connected-via-pipeline-to-a-shore-facility-image327791675.html> Získáno 03.08.2021

<https://www.blue21.nl/wp-content/uploads/2015/10/Artificial-Islands-in-The-Law-of-the-Sea.pdf> Získáno 23.03.2021

<https://www.ctc-n.org/technical-assistance/projects/otec-ocean-energy-technical-pre-feasibility-study> Získáno 03.08.2021

<https://www.datacenter-forum.com/datacenter-forum/denmark-worlds-first-windenergy-hub-on-artificial-island-might-get-a-datacenter> Získáno 03.08.2021

<https://www.foronuclear.org/en/updates/in-depth/what-is-a-floating-nuclear-power-plant/> Získáno 03.08.2021

<https://www.hydrocarbons-technology.com/projects/south-riding/> Získáno 03.08.2021

<https://www.hydropower.org/blog/technology-case-study-sihwa-lake-tidal-power-station> Získáno 03.08.2021

<https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/87/087-20010316-JUD-01-02-EN.pdf> Získáno 10.12.2020

<https://www.offshore-mag.com/subsea/article/14040678/subsea-oil-storage-provides-alternative-development-option> Získáno 03.08.2021

League of nations acts of the conference for the codification of international law vol. I plenary meetings. Získáno 08.09.2020 z https://biblio-archive.unog.ch/Dateien/CouncilMSD/C-351-M-145-1930-V_EN.pdf

Third United Nations Conference on the Law of the Sea. Official Records. Volume 17: Plenary Meetings, Summary Records and Verbatim Records, as well as Documents of the Conference, Resumed Eleventh Session and Final Part Eleventh Session and Conclusion, Montego Bay, 6 to 10 December 1982. Získáno 04.11.2021 z https://digitallibrary.un.org/record/81862/files/A_CONF.62_%5EVOL.17%5E-EN.pdf

Úmluva o pobřežním moři a přilehlé zóně, 1958. Získáno 09.09.2020 z https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/8_1_1958_territorial_sea.pdf

Seznam použitých právních předpisů

92/1964 Sb. Úmluva o volném moři

144/1964 Sb. Úmluva o pevninské mělčině

62/1974 Sb. Smlouva o zákazu umístování jaderných zbraní a jiných zbraní hromadného ničení na dně moří a oceánů a v jeho podzemí

240/1996 Sb. Úmluva Organizace Spojených národů o mořském právu

241/1996 Sb. Dohoda o provádění Části XI Úmluvy Organizace spojených národů o mořském právu

61/2000 Sb. Zákon o námořní plavbě

Seznam použité judikatury

Arbitráž o Jihočínské moře (Čína vs. Filipíny a další) PCA Case 2013-19 Získáno 17.09.2021 z <https://pcacases.com/web/sendAttach/2086>

Fisheries case (Velká Británie vs. Norsko) Získáno 26.07.2021 z <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/5/005-19511218-JUD-01-00-EN.pdf>

Mořská delimitace a územní otázky (Katar vs. Bahrajn) Získáno 26.07.2021 z <https://www.icj-cij.org/en/case/87>

Územní a mořské rozepře (Nikaragua vs. Kolumbie) Získáno 10.08.2021 z <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/124/124-20121119-JUD-01-00-EN.pdf>. str. 674 odstavec 139

Právní úprava ostrovů a umělých ostrovů z hlediska mezinárodního mořského práva

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá historickým vývojem přirozených a umělých ostrovů a jejich zakotvení v současné právní úpravě. Další části práce jsou věnovány typologickému vydělení umělých ostrovů dle jejich možného využití a nastínění možnosti států stavět umělé ostrovy v mořských zónách.

Od přijetí Úmluvy o mořském právu v roce 1982 nedošlo k významné kodifikaci či mezinárodní konferenci na toto téma. Jediným významným sporem v poslední dekádě týkající se otázek umělých ostrovů bylo arbitrážní řízení ve sporu o Jihočínské moře.

První část diplomové práce se věnuje historickému vývoji právní regulace mořského práva od 15. století do současnosti. Od 20. století je věnována pozornost především názorovým proudům a návrhům týkajících se problematiky právního vymezení umělých a přirozených ostrovů. Nejdůležitějšími konferencemi 20. století, kde vyvstala otázka ostrovů, byly Haagská konference v roce 1930, První konference o mořském právu v roce 1958 a Třetí konference o mořském právu v roce 1982.

Druhá část je zaměřena na právní úpravu jednotlivých mořských zón. Tato problematika je klíčová pro pochopení mořského práva obecně, ale i specifickým právním pojmům jako jsou ostrovy, skály, vynořující se vyvýšeniny a další mořské útvary. V zónách, které jsou vzdálené od pobřeží, mají pobřežní státy méně pravomocí než v zónách přiléhajících k pobřeží. Mořské zóny hrají roly také při možnosti výstavby umělých ostrovů.

V třetí části jsou podrobně popsána kritéria, která stanovuje Úmluva o mořském právu pro přirozené ostrovy a pro absentující definici slouží i jako negativní definice ostrovů umělých. Jedná se především o to, aby území vzniklo přirozeným způsobem bez zásahu člověka. Dále musí být ostrov nad hladinou při přílivu a musí být obklopen vodou.

Poslední část se věnuje fenoménu umělých ostrovů. Ostrovy je možné rozdělit do několika funkčních kategorií. V literatuře není problematice umělých ostrovů věnována velká pozornost, a proto nejkompaktnější dostupné vydělení je dle řeckého profesora Papadakise z roku 1977, tedy pět let před přijetím nejdůležitějšího dokumentu o mořském právu současnosti Úmluvy o mořském právu. Poslední podkapitola je věnována možnosti výstavby umělých ostrovů v mořských zónách.

Populační růst a klimatická změna mohou vést k většímu tlaku na výstavbu umělých ostrovů v následujících dekádách. Vhodná právní úprava může zredukovat počet budoucích právních sporů a vyřešit i ty stávající jako například mezi Řeckem a Tureckem, týkající se malého ostrova Kastelorizo nedaleko tureckého pobřeží. Tyto situace se nepřímo mohou dotýkat i České republiky, protože spory mohou eskalovat až na úroveň evropských nebo celosvětových konfliktů.

Klíčová slova:

mořské právo

přirozené ostrovy

umělé ostrovy

Legal regulation of islands and artificial islands from perspective of international maritime law

Abstract

This master thesis deals with the historical development of the natural and artificial islands and their anchoring in the current legislation. Other parts of the work are devoted to the typological division of artificial islands according to their possible use and outlining the possibilities of states to build artificial islands in marine zones.

Since the adoption of the Convention on the Law of the Sea in 1982, there has been no significant codification or international conference on the subject. The only substantial dispute in the last decade over artificial island issues has been arbitration in the South China Sea dispute.

The first part of the diploma thesis illustrates the historical development of the legal regulation of the law of the sea from the 15th century to the present. In the 20th century, attention was paid mainly to prevailing opinions and proposals concerning the legal definition of artificial and natural islands. The most important conferences of the 20th century on the topic of islands were the Hague Conference in 1930, the First Conference on the Law of the Sea in 1958 and the Third Conference on the Law of the Sea in 1982.

The second part focuses on the legal regulation of individual marine zones. This issue is key to understanding the law of the sea in general and specific legal terms such as islands, rocks, low tide elevations, and other marine formations. In areas that are far from the coast, coastal states have less power than in areas adjacent to the coast. Marine zones also play a role in the possibility of building artificial islands.

The third part describes the criteria set out in the Convention on the Law of the Sea for natural islands and, for the absence of a definition, also serves as a negative definition of artificial islands. It is primarily a matter of creating the area naturally without human intervention. Furthermore, the island must be above water at high tide and must be surrounded by water.

The last part is tries to formulate a description of the phenomenon of artificial islands. The artificial islands can be divided into several functional categories. The literature does not pay much attention to the topic of artificial islands. Therefore, according to Greek Professor Papadakis, the most comprehensive categorisation available was published in 1977, five years before the adoption of the most important document on the law of the sea of the current Convention on the Law of the Sea. Penultimate subchapter is devoted to the possibility of building artificial islands in marine zones.

Population growth and climate change may lead to more pressure on the construction of artificial islands in the coming decades. Appropriate legislation can reduce the number of future legal disputes and resolve existing ones, such as between Greece and Turkey, concerning the small island of Kastelorizo near the Turkish coast. These situations may also indirectly affect the Czech Republic, as disputes may escalate to the level of European or global conflicts.

Key words:

law of the sea

natural islands

artificial islands